

ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555

นางสาววิฐา ทองไทย

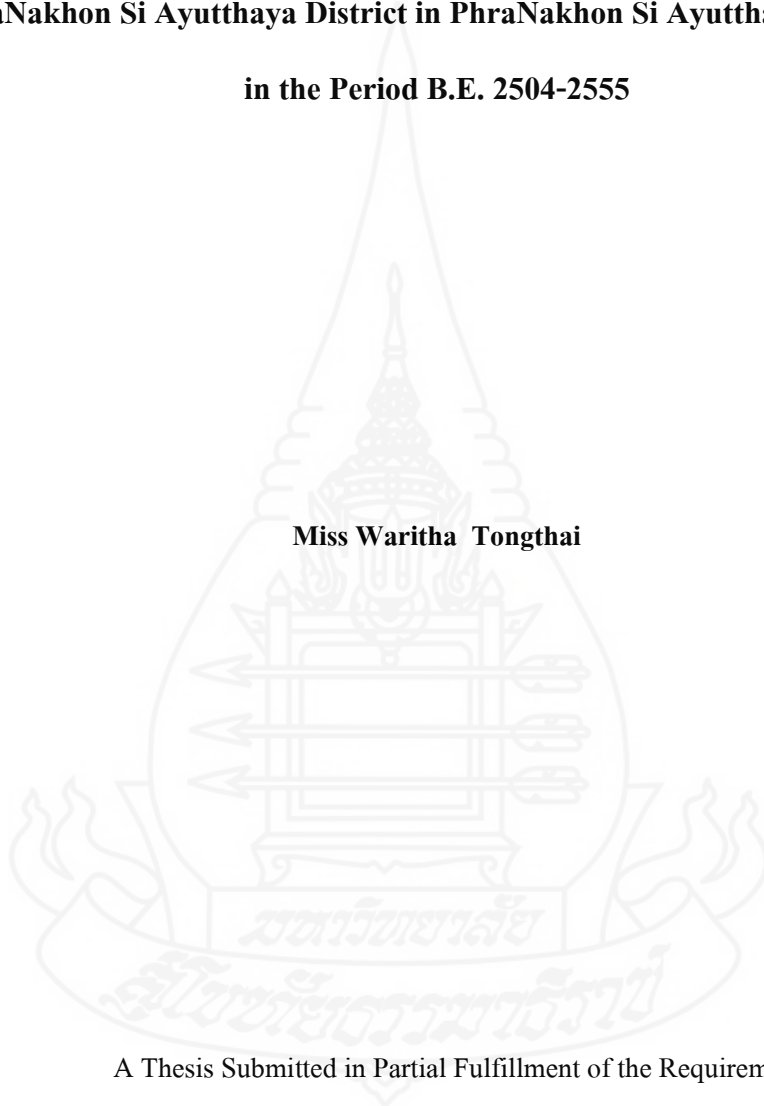
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

แขนงวิชาไทยคดีศึกษา สาขาวิชาศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

พ.ศ. 2557

**The Strength of the Klongtakean Community at Klongtakean Sub-District of
PhraNakhon Si Ayutthaya District in PhraNakhon Si Ayutthaya Province
in the Period B.E. 2504-2555**

Miss Waritha Tongthai

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for
the Degree of Master of Arts in Thai Studies

School of Liberal Arts

Sukhothai Thammathirat Open University

2014

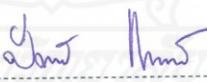
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัด พระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555
ชื่อและนามสกุล นางสาววิรุษา ทองไทย
แขนงวิชา ไทยคดีศึกษา
สาขาวิชา ศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
อาจารย์ที่ปรึกษา 1. รองศาสตราจารย์มัลลิกา มัสอูดี
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นฉัตร หมอยาคี

วิทยานิพนธ์นี้ได้รับความเห็นชอบให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรระดับปริญญาโท เมื่อวันที่ 21 เมษายน 2558

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูริย์ มีกุล)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์มัลลิกา มัสอูดี)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิ่นฉัตร หมอยาคี)

..... ประธานกรรมการบัณฑิตศึกษา
(ศาสตราจารย์ ดร. สิริวรรณ ศรีพหล)

ชื่อวิทยานิพนธ์ ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555

ผู้วิจัย นางสาววิฐา ทองไทย รหัสนักศึกษา 2541000341 **ปริญญา** ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (ไทยคดีศึกษา)

อาจารย์ที่ปรึกษา (1) รองศาสตราจารย์มัลลิกา มัสอูดี (2) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิณฉัตร หมอยาคี

ปีการศึกษา 2557

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา (1) ประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2) วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา และ (3) แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 5 คน ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนจำนวน 20 คนรวมทั้งสิ้น จำนวน 35 คนเครื่องมือในการวิจัยประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เพื่อนำมาวิเคราะห์ ตีความ เรียบเรียงและนำเสนอในรูปแบบการวิเคราะห์เชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า (1) ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเก่าแก่ ที่สันนิษฐานว่ามีตั้งแต่สมัย อยุธยาในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง แต่ปัจจุบันเป็นชุมชนที่มี ชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ (2) วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ แขก จีน ญวน มอญ และลาวซึ่งในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไปในเรื่องของความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี และ (3) แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน คือ การให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในคือ การ ศึกษาการส่งเสริม วัฒนธรรมที่หลากหลาย และการกระจายข้อมูลข่าวสาร อย่างทั่วถึงส่วนปัจจัยภายนอก คือ การสร้าง ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐและได้มีส่วนทำให้ชุมชนคลองตะเคียนสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและสันติซึ่งเป็นผลนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน

คำสำคัญ: ชุมชนคลองตะเคียน ความเข้มแข็งของชุมชน

Thesis title: The Strength of the Klongtakean Community at Klongtakean Sub-District of Phra Nakhon Si Ayutthaya District in PhraNakhon Si Ayutthaya Province in the Period B.E. 2504-2555

Researcher: Miss Waritha Tongthai; **ID:**2541000341; **Degree:**Master of Arts ; (Thai Studies)

Thesis advisers: (1) Mallica Masoodi, Associate Professor; (2) Dr. Pannachat Moryadee, Assistant Professor;

Academic year: 2014

Abstract

The objectives of this research were to study (1) the history of KhlongTakhian Community, KhlongTakhian Sub-District, PhraNakhon Si Ayutthaya District, Ayutthaya Province;(2) the way of life of ethnic groups in the community; and (3) approaches to strengthening the community.

This was a qualitative study based on documentary research, books, a review of related literature and data collected from 35 key informants, consisting of 5 government officials, 10 community leaders/religious leaders, and 20 residents of KhlongTakhian Community. The data collection tool was an interview form. The data were analyzed, interpreted, compiled and presented through descriptive analysis.

The results showed that (1) KhlongTakhian Community, in KhlongTakhian Sub-District, PhraNakhon Si Ayutthaya District, Ayutthaya Province, is an old community that is presumed to date back to the Ayutthaya Kingdom Era (1350-1767). It was originally settled by Muslim traders from the Malaysian Peninsula. At present both Muslim and Buddhist Thais inhabit the community in peace. (2) Malay/Indian, Chinese, Yuan, Mon, and Lao ethnic groups live in the community and each group has a different way of life with different beliefs, culture and traditions. (3) Approaches to strengthening the community must take into consideration both internal and external factors. The internal factors are education, promotion of cultural diversity, and widespread dissemination of news and information. The external factor is building cooperation between people in the community and government agencies. These approaches will play a part in enabling people in the community to live together peacefully and happily, ultimately leading to greater community strength.

Keywords: KhlongTakhian Community, Community strength

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี ด้วยความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจากรองศาสตราจารย์ มัลลิกา มัสอูดี ประธานกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปิณฉัตร หมอชาติ ที่ปรึกษาร่วมวิทยานิพนธ์ และรองศาสตราจารย์ ดร. ไพฑูรย์ มีกุลศล ประธานกรรมการสอบ รวมทั้งคณาจารย์ภาควิชาไทยคดีศึกษาทุกท่านที่ได้กรุณาสละเวลา ถ่ายทอดความรู้ แนะนำให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการทำวิทยานิพนธ์ของผู้วิจัยของผู้วิจัย จนสำเร็จลุล่วงได้ สมบูรณ์ ผู้ศึกษากราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงในความกรุณาของท่านไว้ ณ ที่นี้

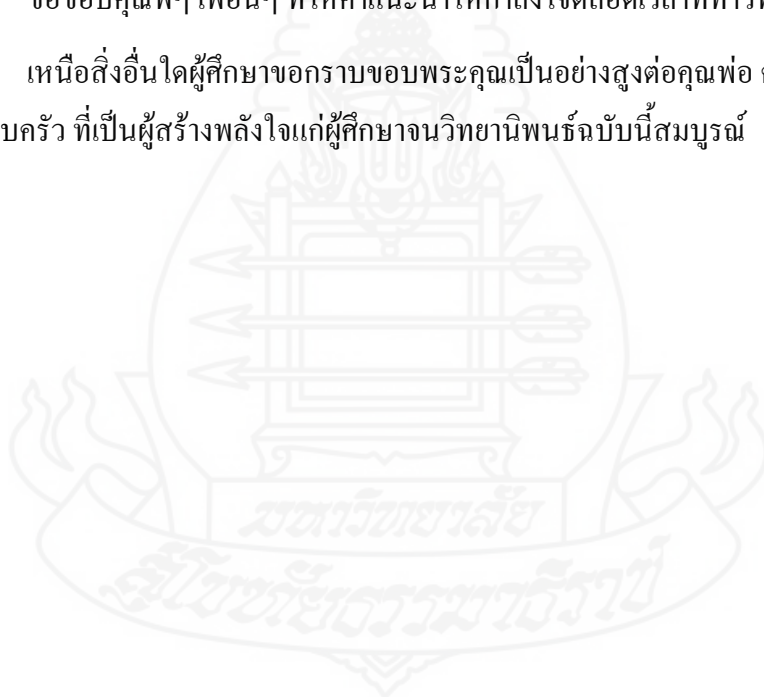
และขอขอบพระคุณผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่รัฐ รวมทั้งประชาชนในพื้นที่ ที่ให้โอกาส และให้ความสะดวกในการเก็บข้อมูล และใส่ใจผู้วิจัยเป็นอย่างดี

ขอขอบคุณพี่ๆ เพื่อนๆ ที่ให้คำแนะนำให้กำลังใจตลอดเวลาที่ทำวิทยานิพนธ์

เหนือสิ่งอื่นใดผู้ศึกษาขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงต่อคุณพ่อ คุณแม่ น้องๆ ทุกคนในครอบครัว ที่เป็นผู้สร้างพลังใจแก่ผู้ศึกษาจนวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์

วริฐา ทองไทย

พฤษภาคม 2558

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ.....	ญ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	4
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
วิธีดำเนินการวิจัย.....	4
ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย.....	5
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	5
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	6
การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	7
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	8
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย.....	8
บทที่ 2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	9
ชุมชน.....	9
ความหมายของชุมชน.....	9
ประเภทของชุมชน.....	10
บริบทพื้นที่วิจัย.....	13
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	13
ชุมชนคลองตะเคียน.....	16
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19
บทที่ 3 ภูมิหลังและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน.....	26
ภูมิหลังของชุมชนคลองตะเคียน.....	26
การตั้งถิ่นฐานของประชาชนในชุมชนคลองตะเคียน.....	28

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
การประกอบอาชีพ.....	28
ด้านอุปโภคและบริโภค.....	31
วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน.....	32
ชาวไทยมุสลิม.....	32
ชาวไทยพุทธ.....	42
บทที่ 4 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน.....	48
ปัจจัยภายในชุมชน.....	48
การศึกษา.....	48
การส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลาย.....	55
การกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง.....	62
ปัจจัยภายนอกชุมชน.....	64
ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ.....	65
บทที่ 5 สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	72
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล.....	75
ข้อเสนอแนะ.....	78
บรรณานุกรม.....	80
ภาคผนวก.....	83
ก บทสัมภาษณ์.....	84
ข ข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	85
ประวัติผู้วิจัย.....	89

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน.....18

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	15
ภาพที่ 2.2 แผนที่ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.....	17
ภาพที่ 3.1 พระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลาย.....	26
ภาพที่ 3.2 ตะเกียงช่อพระราชทานของ รัชกาลที่ 6.....	26
ภาพที่ 3.3 สภาพส่วนหนึ่งของชุมชนคลองตะเคียน.....	27
ภาพที่ 3.4 การประกอบอาชีพการปลูกข้าว.....	29
ภาพที่ 3.5 การเลี้ยงโคเนื้ออีกหนึ่งอาชีพของชาวคลองตะเคียน.....	30
ภาพที่ 3.6 มัสยิดกุฎีช่อฟ้า	35
ภาพที่ 3.7 มัสยิดมายีฮ์อัลอิสลาม.....	36
ภาพที่ 3.8 มัสยิดตะเกียบโยคินราชมิสจินจาสยาม.....	38
ภาพที่ 3.9 มัสยิดญูมาลุดดีน.....	39
ภาพที่ 3.10 วัด โศกจินดาราม.....	43
ภาพที่ 3.11 พระประธาน (หลวงพ่อดอก).....	44
ภาพที่ 4.1 โรงเรียนประชาสามัคคี.....	50
ภาพที่ 4.2 โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 (วันครู 2504).....	52
ภาพที่ 4.3 โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยามูลนิธิ.....	54
ภาพที่ 4.4 กิจกรรมจริยธรรม ที่มัสยิดกุฎีช่อฟ้า.....	56
ภาพที่ 4.5 งานรดน้ำขอพรผู้สูงอายุเนื่องในวันสงกรานต์.....	58
ภาพที่ 4.6 โครงการลานบุญ ลานปัญญา.....	61
ภาพที่ 4.7 ศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารที่มัสยิดกุฎีช่อฟ้า.....	62
ภาพที่ 4.8 การฝึกอบรม อบรม.....	63
ภาพที่ 4.9 คนในชุมชนได้มาฝึกอาชีพที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน.....	65
ภาพที่ 4.10 กลุ่มสตรีในชุมชนคลองตะเคียน.....	66

สารบัญญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 4.11 โครงการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด.....	67
ภาพที่ 4.12 โครงการประชามหุ่บ้าน.....	68
ภาพที่ 4.13 โครงการวันโสนบานอยุธยา 54.....	69

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศไทยที่ผ่านมา โดยเฉพาะนับแต่มีแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 1 ตั้งแต่ พ.ศ.2504 ประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคพัฒนาอย่างแท้จริง โดยมีการระดมสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน พัฒนาอุตสาหกรรม สร้างถนน และอื่นๆ อีกมากมาย ทำให้ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว (ศ.ศิลาแลง 2553: 67) การพัฒนาที่เน้นการสร้าง ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก แม้จะนำประเทศไทยไปสู่ความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) แต่ ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบต่อสังคมไทย เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และโอกาสระหว่างการพัฒนาเมืองและชนบท รวมทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนไทยที่มีความโน้มเอียงเป็นบริโภคนิยม และวัตถุนิยมมากขึ้น การล่มสลายของครอบครัว การสูญเสียวัฒนธรรม และค่านิยมที่ดีงามของชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนความเสื่อมโทรมทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล 2545: 3)

สภาพปัญหาดังกล่าวนับวันจะทวีความรุนแรงขึ้น และปัญหาดังกล่าวไม่ได้หยุดอยู่ เฉพาะสังคมเมืองใหญ่ แต่กำลังแพร่ขยายไปยังชุมชนเล็กๆ หลายชุมชน ซึ่งแต่เดิมความเป็นชุมชนแบบชาวบ้านจะมีวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้องเครือญาติ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันและกัน มีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ และมีการรวมกลุ่มกันทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่างตั้งใจ ซึ่งเป็นความเคยชินในการทำเช่นนั้นอย่างสม่ำเสมอ (อภินันท์ 2552: 140-179) แต่ปัจจุบันคุณค่าของความเป็นชุมชนแบบเอื้ออารี ต่อกันเหลือน้อยลงๆ ทุกที เนื่องจากกระแสการพัฒนาแบบตะวันตก ได้เข้ามาครอบงำความเป็นชุมชน ขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชนที่จะเข้าไปทำงานในเมืองหลวงมีจำนวนมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนอย่างมาก และยังมีผลให้คนในชุมชนชนบท ประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานทางด้านเกษตรกรรมและการผลิต ปัญหาคอขวดที่ปล่อยให้คนแก่เลี้ยงหลานตามลำพัง เพราะพ่อแม่ต้องเข้ามาทำงานในเมืองหลวง คนหนุ่มคนสาวที่เป็นแรงงานส่วนใหญ่ที่เป็นแรงงานของชุมชนชนบทต่างพากันละทิ้งบ้านเกิดเข้ามาทำงานในเมืองหลวงมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนชนบทขาดโอกาส

ในการหาเลี้ยงตนเอง สูญเสียที่ทำกิน ราคาพืชผลตกต่ำบวกกับความแห้งแล้ง และโอกาสในการทำงานมีน้อยเมื่อเทียบกับเมืองหลวง ทำให้คนในชุมชนชนบทต้องอพยพเข้าสู่เมืองมากขึ้นมีผลให้ชุมชนชนบทขาดแรงงานและพลังสมองในการที่จะคิดและพัฒนา ทำให้ชุมชนที่พึ่งตนเองได้ลดลงซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจที่เป็นรากฐานของประเทศไม่แข็งแรงและขาดเสถียรภาพ(ดำรง ฐานดี 2532: 15-42)

ในขณะที่สังคมไทยที่เผชิญวิกฤติทางสังคม จนทำให้หลายๆ ชุมชนเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางต่างๆ นั้น ชุมชนคลองตะเคียนในตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานีซึ่งในอดีตชุมชนแห่งนี้ได้ประกอบอาชีพหลัก คือ ทำนา เลี้ยง สัตว์ เครื่องมือการจับปลา อาทิ เช่น สวิงหลังจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2504 ทางรัฐบาลมีเป้าหมายสูงสุดของการพัฒนาประเทศคือการทำให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดี ความเป็นอยู่ที่ดีจะเกิดจากการมีปัจจัยเพียงพอสำหรับการยังชีพ การมีสุขภาพกายใจที่ดี การมีความรู้และความเข้าใจสิ่งแวดล้อมและรู้จักแก้ไขปัญหาและปรับตัวได้เมื่อสภาวะแวดล้อมเปลี่ยนแปลงไป การมีทางเลือกในชีวิตพอสมควร และการมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การที่คนในชุมชนหนึ่งจะมีความเป็นอยู่ที่ดีเพียงใดย่อมเป็นผลลัพธ์จากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ข้อจำกัดทางสังคม ผลกระทบของอำนาจจากภายนอกชุมชน ตลอดจนคุณภาพของคนที่จะเป็นตัวกำหนดการกระทำของเขาในชุมชนเองด้วย ปัจจัยแวดล้อมเหล่านี้ หลายสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ยากมาก แต่ก็ยังมีหลายสิ่งเปลี่ยนแปลงได้ ในอดีตแต่โบราณกาล ความเป็นอยู่ที่ดีของชุมชนถูกกำหนดมาจากปัจจัยภายในชุมชนเป็นสำคัญ (วรวิทย์ อวิรุทธิ์วรกุล (2544: 12-35)

จะเห็นได้ว่า หลักเกณฑ์การ วัดความเข้มแข็งของชุมชนประการหนึ่งคือการที่ชุมชนสามารถบริหารจัดการและแก้ไขปัญหาาร่วมกันในชุมชนของตนเองได้ซึ่งในที่สุดจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาจากภายในสู่ภายนอกชุมชนที่จะทำให้ความเป็นอยู่ของคนในชุมชนดีขึ้น หากอาศัยมาตรวัดนี้จะเห็นได้ว่า ผลงานประการหนึ่งของความเข้มแข็งของชุมชนคือ การที่ชุมชนต้องสามารถพึ่งตนเองได้ และการที่ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้ย่อมแสดงว่าชุมชนต้องมีปัจจัยในการยังชีพที่พอเพียงระดับหนึ่ง ดังนั้นจึงเกิดคำถามว่าความเข้มแข็งของชุมชนและความเป็นอยู่ที่ดี อะไรเป็นเหตุอะไรเป็นผลในปัจจุบันแต่ละชุมชนทั้งในเมืองและชนบทมีความเข้มแข็งและความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน (มัทนา พานานิรามย์ และคณะ 2549: 1-2)

การพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่เน้นการสร้างความสำเร็จเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยคำนึงถึงแต่ความเป็นสมัยใหม่ (Modernization) และเป็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นการจัดการเพื่อผลผลิตอย่างสุดโต่ง ด้วยกระบวนการพัฒนาในด้านอุตสาหกรรม

การจัดโครงสร้างทางการเมือง และการบริหารแบบประเทศตะวันตก เพื่อเป็นการวัดผลของรายได้ และการพัฒนาเมือง ขณะเดียวกันก็ส่งผลกระทบทางลบหลายด้าน ซึ่งกลายเป็นปัญหาและข้อจำกัด ในการพัฒนา เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ และโอกาสระหว่างการพัฒนาเมืองและชนบท รวมทั้งภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต และพฤติกรรมของคนไทย ที่มีความโน้มเอียงเป็นบริโภคนิยม และวัตถุนิยมมากขึ้น การล่มสลายของครอบครัว การสูญเสีย วัฒนธรรม และค่านิยมที่ดีงามของชุมชนและท้องถิ่น ตลอดจนความเสื่อมโทรมทาง ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ไพโรจน์ ภัทรนรากุล 2545: 3)

ดังนั้นความเป็นชุมชนในสมัยอดีตกับปัจจุบันนั้นจึงมีความแตกต่างกัน เนื่องจาก เมื่อก่อนชาวบ้านมีวัฒนธรรมในการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างพี่น้องเครือญาติ ใช้ทรัพยากรร่วมกัน พึ่งพาอาศัยกันและกันมีอะไรก็แบ่งกันกินแบ่งกันใช้ และมีการรวมกลุ่มกันทำสิ่งหนึ่งสิ่งใดอย่าง ตั้งใจ ซึ่งเป็นความเคยชินในการทำอย่างนั้นอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งแตกต่างจากปัจจุบันที่คุณค่าความเป็น ชุมชน เหลือน้อยลงๆทุกที เนื่องจากกระแสการพัฒนาแบบตะวันตก ได้เข้ามาครอบงำความเป็น ชุมชน ขณะเดียวกันการเคลื่อนย้ายแรงงานของคนในชุมชนที่จะเข้าไปทำงานในเมืองหลวงมี จำนวนมากขึ้น ซึ่งนับว่าเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาอย่างมาก และยังมีผลให้คนในชุมชนคลอง ตะเคียน ประสบกับปัญหาการขาดแคลนแรงงานทางด้านเกษตรกรรมและการผลิต ปัญหาใน ครอบครัวที่ปล่อยให้คนแก่เลี้ยงหลานตามลำพัง เพราะพ่อแม่ต้องเข้ามาทำงานในนิคมอุตสาหกรรม และงานต่างๆตามที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมา ทำให้ชุมชนคลองตะเคียนขาดแรงงานและพลังสมองใน การที่จะคิดและพัฒนา ซึ่งส่งผลให้ชุมชนคลองตะเคียนพึ่งตนเอง ได้ลดลง ซึ่งมีผลทำให้เศรษฐกิจที่ ภายในชุมชนไม่แข็งแรงและขาดเสถียรภาพซึ่งลักษณะดังกล่าวจะเป็นการนำพาความเป็นสมัยใหม่ เข้ามาสู่ชุมชนก็จริง แต่จะเป็นการทำลายชุมชนทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนั้นหน่วยงานต่างๆใน ชุมชนคลองตะเคียนจึงได้ร่วมมือกัน ทั้งทางองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้นำ ศาสนาทั้งพุทธและอิสลาม ได้ประสานทางหน่วยงานราชการของทางจังหวัด เพื่อพัฒนาชุมชน คลองตะเคียนให้คนในชุมชนมีศักยภาพ และมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี ซึ่งจะเห็นในการดำเนินการใน การพัฒนาชุมชนคลองตะเคียน

ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจในเรื่องการสร้างความเข้มแข็งภายในชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นชุมชนที่มีความ หลากหลายชาติพันธุ์ วัฒนธรรม ประเพณี รวมถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ที่แตกต่างกัน แต่ ชุมชน ดังกล่าวสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและสามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งได้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมา ของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.2 ศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

2.3 ศึกษาแนวทางในกา รสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3. ขอบเขตของการวิจัย

3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยจะศึกษาภูมิหลังและการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียนในด้านลักษณะทางกายภาพ สังคม วิถีชีวิต ความหลากหลายและวิธีการสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนคลองตะเคียนตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ในการวิจัยครั้งนี้ได้กำหนดไว้ที่ ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

4. นิยามศัพท์เฉพาะ

4.1 ความสัมพันธ์ของคนในชุมชน หมายถึง คนในชุมชนที่อยู่ร่วมกัน ในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่เกี่ยวข้องกัน

4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนหมายถึงการมีกลุ่มประชาชนในชุมชนที่อยู่รวมตัวกันด้วยจิตสำนึกและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ

5. วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง “ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาจากเอกสาร และการสัมภาษณ์ เพราะจะช่วยอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทางสังคม

เพื่อศึกษาองค์ความรู้เกี่ยวกับสังคมและวิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ได้อย่างชัดเจน และการวิจัยครั้งนี้ได้แบ่งกระบวนการวิจัยเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

- 5.1 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- 5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- 5.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

6. ประชากรและกลุ่มเป้าหมาย

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทั้งหมดในชุมชน

6.1 กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมาย เพื่อเป็นตัวแทนของกลุ่มประชากรสำหรับการวิจัย ดังนั้น จึงได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่สัมภาษณ์ ผู้วิจัยเลือกกลุ่ม เป้าหมาย แบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) เนื่องจากได้ลงพื้นที่เพื่อสังเกตแบบมีส่วนร่วมแล้ว โดยรายละเอียด ดังนี้

- 6.1.1 เจ้าหน้าที่รัฐ จำนวน 5 ราย
- 6.1.2 ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา จำนวน 10 คน
- 6.1.3 ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนจำนวน 20 ราย

7. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

กำหนดเครื่องมือในการวิจัย ดังนี้ คือ

7.1 แบบบันทึกเสียง (Field Note) แบบบันทึกหรือแบบจดบันทึก ซึ่งมีความสำคัญมาก เพราะช่วยป้องกันการหลงลืม โดยใช้สำหรับบันทึกเพื่อรวบรวมข้อมูลต่างๆ ระหว่างดำเนินการวิจัย

7.2 แบบสัมภาษณ์ (Interview) การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Non- Structured Interview) แบบสัมภาษณ์ลักษณะนี้เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เคร่งครัดในการตั้งคำถาม แต่ผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้ แต่ในสัมภาษณ์จะไม่เรียงคำถาม หรือในบางครั้งก็ถามนอกเหนือจากคำถามที่ได้ตั้งไว้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพการณ์ระหว่างการสัมภาษณ์ แต่ก็จะไม่

เกินขอบเขตความต้องการในการศึกษาวิจัย โดยแบบสัมภาษณ์นี้ผู้วิจัยได้จากการทบทวนวรรณกรรมและการลงพื้นที่กรณีศึกษาในครั้งแรกแล้วนำมาประมวลเพื่อตั้งเป็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ซึ่งแบบสัมภาษณ์ที่สร้างขึ้นจะมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มตัวอย่าง

7.3 แบบสังเกต (Observation) การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยจะใช้แบบสังเกต โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และแบบสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-participant Observation)

8. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ได้กำหนดขั้นตอน และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในส่วนต่างๆ ตามขั้นตอนต่างๆ เอาไว้ดังนี้

8.1 การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร หรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มชาติพันธุ์ของคนในชุมชนคลองตะเคียนในที่นี้ประกอบไปด้วย

8.1.1 เอกสารชั้นต้น (Primary Source) ได้แก่ เอกสารท้องถิ่น หนังสือทางราชการ

8.1.2 เอกสารชั้นรอง (Secondary Source) ได้แก่ เอกสารแผ่นพับประชาสัมพันธ์ชุมชน หนังสือประวัติจังหวัด ตำรา และงานวิจัย

8.2 การศึกษาภาคสนาม (Field Studies) การศึกษาวิจัยในครั้งนี้อาศัยขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาในภาคสนามเป็นหลักสำคัญโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแบบประวัติศาสตร์บอกเล่า (Oral History) ซึ่งเป็นการเก็บข้อมูลจากความทรงจำของบุคคลหรือกลุ่มตัวอย่างและบันทึกข้อมูลต่างๆ เหล่านั้น โดยมีขั้นตอนดังนี้

8.2.1 การสัมภาษณ์ เป็นการซักถามข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิธีการนี้ผู้วิจัยใช้ในการรวบรวมข้อมูลจากประชากรกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่กรณีศึกษาโดยใช้สัมภาษณ์เรื่องราวต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติความเป็นมาของชุมชน สภาพสังคม และวิถีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียนในพื้นที่กรณีศึกษาตั้งแต่จากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยใช้วิธีเลือกกลุ่มเป้าหมายจำนวน 35 คน

8.2.2 การสังเกต ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการสังเกต 2 รูปแบบ ดังนี้

1) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมผู้วิจัยเข้าไปยังชุมชนที่ใช้เป็นกรณีศึกษาเพื่อสังเกต ซักถามสภาพต่างๆ ไปของวิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียน

2) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ และในชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่าง ขณะเดียวกันจะซักถามและจดบันทึกข้อมูลที่ ต้องการเพิ่มเติมอย่างละเอียดมากขึ้น

8.2.3 การสนทนากลุ่มย่อย ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดรูปแบบในการ สนทนา กลุ่มย่อยเพื่อใช้สำหรับในการหาแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนร่วมกันของประชาชน

9. การวิเคราะห์และการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

9.1 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเป็นขั้นตอนต่าง ดังนี้

9.1.1 นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารข้อมูลทั้งเอกสารปฐมภูมิและทุติยภูมิ จากแหล่งต่างๆในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย และนำข้อมูลจากการบันทึกในขั้นตอนของการลงพื้นที่ที่เป็นกรณีศึกษาในครั้งแรกมาวิเคราะห์ และตั้งเป็นคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ตามประเด็น ที่ต้องการศึกษาวิจัย

9.1.2 นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างมาตรวจสอบความสมบูรณ์ ซึ่งการ ตรวจสอบข้อมูลใช้การตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า(Triangulation) ดังนี้

1) การตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล (Data Triangulation) เป็นการ ตรวจสอบข้อมูลที่ได้นั้นว่าถูกต้องหรือไม่โดยแหล่งที่พิจารณาในการตรวจสอบได้แก่ แหล่งข้อมูล เวลา สถานที่และแหล่งบุคคลที่มีความต่างกันแต่ได้ข้อมูลที่ตรงกัน

2) การตรวจสอบสามเส้าด้วยวิธีการรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือ การเก็บรวบรวมข้อมูลหลายวิธีทั้งจากการศึกษาเอกสารการ สัมภาษณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

เมื่อข้อมูลมีความถูกต้องแล้ว หลังจากนั้นก็จะจำแนกข้อมูลออกเป็นประเภท หรือแบ่งไปตามหมวดหมู่ ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในวิจัย

10. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารการเก็บข้อมูลภาคสนามด้วยวิธีการสัมภาษณ์ สัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่มย่อย นำมาทำการวิเคราะห์สรุปและอภิปรายผล โดยจับประเด็นหลักของเรื่อง (Traits) และจำแนกเหตุการณ์หลักด้วยการแยกเป็นประเด็น ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยหลังจากนั้นจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description)

11. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

11.1 ได้ทราบเรื่องประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

11.2 ได้ทราบวิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

11.3 ได้แนวทางใน การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

บทที่ 2

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555 ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจาก
เอกสาร หนังสือ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแยกประเด็นในการศึกษาข้อมูลดังนี้

1. ชุมชน
 - ความหมายของชุมชน
 - ประเภทของชุมชน
2. พื้นที่การวิจัย
 - ประวัติความเป็นมา
 - สภาพทั่วไป
 - ชุมชนคลองตะเคียน
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ชุมชน

1.1 ความหมายของชุมชน

ชุมชนเป็นสิ่งที่มีความหมายกว้างขวางไพศาลและชาวต่างชาติได้ให้ความหมายไว้
ค่อนข้างหลากหลาย โดยนักวิชาการชาวต่างชาติได้ให้ความหมายของชุมชนไว้น่าสนใจ เช่น Mark
S. Homan (1994 : 82) ให้ความหมายของชุมชน หมายถึง คนจำนวนหนึ่งที่อาศัยอยู่ในพื้นที่แห่ง
หนึ่ง มีความเชื่อ ผลประโยชน์ กิจกรรม และมีคุณสมบัติอื่นที่คล้ายคลึงกัน คุณลักษณะเหล่านี้มี
ลักษณะเด่นเพียงพอที่จะทำให้สมาชิกนั้นตระหนักและเกื้อกูลกัน เดนนีส์ อี. บ็อบลิน (Dennies E.
Poplin (1979 : 3) กล่าวว่า ชุมชน เป็นคำที่ใช้เกี่ยวกับ การรวมตัวกันของหน่วยสังคมและที่อยู่อาศัย
ที่ขึ้นอยู่กับขนาดของกลุ่ม โดยใช้คำเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น ละแวกบ้าน หมู่บ้าน เมือง นคร
และมหานคร เป็นต้น

ขณะที่นักวิชาการไทยได้ให้ความหมายของชุมชนไว้น่าสนใจ เช่น มานะ ชนะบุญ
(2547: 5) กล่าวว่าชุมชน หมายถึงกลุ่มคนหรือสังคมที่อพยพมาจากที่อื่นมีการอยู่ร่วมกัน เป็นหลัก

แหล่ง ณ ที่ใดที่หนึ่งมีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน พูดภาษาเดียวกัน มีจารีตประเพณีและวัฒนธรรม เป็นของตัวเอง และมีการทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ภายในชุมชน นอกจากนี้ กาญจนา แก้วเทพ (2538: 14) ได้กล่าวถึงชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง กลุ่มคนที่อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด มีฐานะและอาชีพคล้ายคลึงกัน มีลักษณะของการใช้ชีวิต ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตั้งแต่ระดับครอบครัวไปสู่เครือญาติ จนถึงระดับหมู่บ้าน และผู้ที่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน นอกจากนี้ยังมีการดำรงรักษาคุณค่าและ วัฒนธรรมชุมชน ศาสนาที่ถ่ายทอดไปยังลูกหลานด้วย

ประเวศ วะสี (2541: 35-37) ได้ให้ความหมายของชุมชนว่า ชุมชน หมายถึง การที่ คนจำนวนหนึ่ง มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้ออาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน ซึ่งคำว่าชุมชนใช้กับคนขนาดเล็กไม่ก็คนไปจนถึงกลุ่มคนขนาดใหญ่ความเป็น กลุ่มซึ่งทำให้มีศักยภาพในชุมชน ส่วน ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ (2548: 1-3) ได้ให้ความหมายของ ชุมชนว่า หมายถึง หมู่ชน กลุ่มคนที่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในบริเวณเดียวกัน มีแบบ แผนการดำเนินชีวิตเช่นเดียวกัน มีความร่วมมือและแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน มีเชื้อชาติ ศาสนาและ อาชีพเดียวกัน และ ประดิษฐ์ มัชฌิมา (2521: 42) ให้ความหมายว่า คือ กลุ่มชนที่มีความรู้สึกนึกคิด และผลประโยชน์ร่วมกัน อาศัยอยู่ในบริเวณ หรือที่เดียวกัน มีการใช้ประโยชน์และบริการทาง สังคมร่วมกัน

ดังนั้น ชุมชน จึงหมายถึง การที่คนจำนวนหนึ่งมีวัตถุประสงค์ร่วมกัน มีความเอื้อ อาทรต่อกัน มีความพยายามทำอะไรร่วมกัน มีการเรียนรู้ร่วมกัน มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่ง ชุมชนมีทั้งขนาดเล็กที่มีไม่ก็คนไปจนถึงกลุ่มคนขนาดใหญ่ความเป็นกลุ่มทำให้มีศักยภาพในชุมชน

1.2 ประเภทของชุมชน

เมื่อทราบความหมายของชุมชนแล้ว สิ่งสำคัญต่อไปต้องทำความเข้าใจว่า ประเภทของชุมชนมีลักษณะอย่างไร โดย ทนงศักดิ์ คุ้มไข่น้ำ (2540: 31-33) ได้แบ่งประเภทของ ชุมชนได้ดังนี้ คือ ชุมชนชนบท และชุมชนเมือง โดยให้ความหมายว่า

1.2.1 ชุมชนชนบท

ชุมชนชนบทเป็นบริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่รวมกันตามภูมิประเทศที่อยู่นอกเขต เมือง โดยมีบ้านเรือนตั้งอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งใช้เป็น ศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุนี้ เมื่อกล่าวถึงชุมชนชนบทจึงเป็นที่เข้าใจตรงกันว่า เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณของตำบล และ หมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่หน่วยหนึ่งของรัฐบาล

1.2.2 ชุมชนเมือง

ชุมชนเมือง คือ อาณาบริเวณที่มีประชากรอยู่รวมกันเป็นจำนวนหนึ่ง และต้องมีความหนาแน่นพอสมควร เป็นบริเวณที่มีอาคาร บ้าน เรือน หนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ประชาชนส่วนใหญ่ในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความเจริญเป็นศูนย์กลางต่างๆ และรวมทั้งมีความเชื่อมโยงโทรคมนาคมด้วย เช่น สิ่งแวดล้อมเป็นพา เป็นต้น

ขณะที่ ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ (2548: 6 อ้างถึงใน กุลวิตรา กังคานนท์ 2531:10) ได้แบ่งประเภทของสังคมไทยในปัจจุบัน โดยอาจแบ่งได้เป็น 2 โลก คือ

1) โลกของคนส่วนน้อยที่อาศัยอยู่ในเมือง เช่น กรุงเทพฯ เป็นโลกแห่งความทันสมัย มีความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ มีอุตสาหกรรมและการส่งสินค้าออก อาคารบ้านเรือนใหญ่โต สวยงามและมีความเป็นอยู่ที่ฟุ่มเฟือย

2) โลกของคนส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ในชนบท ซึ่งมีประมาณร้อยละ 70 ของคนในประเทศไทย เป็นสังคมที่อยู่ในสภาพที่กำลังจะล้มละลายทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม จิตใจ และครอบครัว ทำให้ต้องทิ้งสังคมดั้งเดิมของตนเองในชนบทอพยพเข้ามาในเมืองใหญ่ๆ จนเกิดการแข่งขันด้านแรงงาน สภาพความเป็นอยู่ที่แออัด เกิดปัญหาอาชญากรรมและต่างๆตามมา

ส่วน อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์ และคณะ (2553: 22-24) ได้จำแนกประเภทของชุมชนออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนชนบท และชุมชนเมือง ซึ่งในที่นี้จะอธิบายถึงระบบความสัมพันธ์ใน 3 ระบบ คือ ระบบความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ระบบความสัมพันธ์ภายในชุมชน และสังคม ดังต่อไปนี้

1) ชุมชนชนบท

ระบบความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ด้วยวิถีชีวิตที่มีความผูกพันกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะการประกอบอาชีพของคนในชุมชนต้องพึ่งพาธรรมชาติ เช่น การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ ทำให้มีพิธีกรรมที่สัมพันธ์กับธรรมชาติ เช่น การเลี้ยงผีตาแฮก หรือพิธีแรกนาขวัญ (สัมพันธ์ กับดิน) พิธีแห่นางแมว บุญบั้งไฟ (สัมพันธ์กับฟ้าเพื่อขอฝน) พิธีลอยกระทง (สัมพันธ์กับน้ำ) เป็นต้น

ระบบความสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวในชุมชนชนบทจะมีขนาดใหญ่ เป็นครอบครัวแบบขยาย ที่มีพ่อตา แม่ยาย และพ่อแม่ ลูก อาศัยอยู่ด้วยกัน ให้ความเคารพเชื่อฟังตามลำดับความอาวุโส มีความผูกพันกันทางสายโลหิต และช่วยเหลือเกื้อกูลกันเป็นอย่างดี

ความสัมพันธ์ในชุมชนและสังคม สังคมชนบทมีความสัมพันธ์กันอย่าง

ใกล้ชิดสนิทสนมกันแบบส่วนตัวมีความสัมพันธ์กันแบบปฐมภูมิ มีความรู้สึกเป็นพวกเดียวกัน

2) ชุมชนเมือง

ระบบความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม วิถีชีวิตของคนเมืองผูกพันกับสภาพแวดล้อมน้อย เพราะการดำเนินชีวิตส่วนมาก เกี่ยวข้องกับการค้าขาย การบริการ และอุตสาหกรรม ซึ่งทำงานอยู่ภายในอาคาร การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมกระทบต่อการดำเนินชีวิตบ้าง เช่น ฝนตก รถติด ฝุ่นละออง ควันดำ เป็นต้น แต่แก้ไขได้ด้วย การคิดเครื่องปรับอากาศ ฟอกอากาศ

ระบบสัมพันธ์ภายในครอบครัว ครอบครัวคนเมืองเป็นครอบครัวเดี่ยว ประกอบด้วย พ่อ แม่ ลูก อาศัยอยู่ด้วยกัน ให้ความเคารพเชื่อฟังกันตามหลักเหตุผล สมาชิกในครอบครัวมีเวลาพบปะสังสรรค์กันน้อย สมาชิกแต่ละคนต่างทำงานตามบทบาทหน้าที่ของตน เช่น พ่อแม่หาเงิน ลูกเรียนหนังสือ เป็นต้น

ระบบความสัมพันธ์ในชุมชนและสังคม มีความสัมพันธ์แบบทฤษฎีภูมิ คือ มีความเป็นส่วนตัวสูง การปฏิสังสรรค์ของคน เกิดจากการที่บุคคลมีผลประโยชน์ร่วมกัน หรืออย่างเดียวกัน เป็นที่รวมของคนหลากหลายอาชีพ จึงมีความเชื่อและวิถีการดำรงชีวิตที่แตกต่างกันแล้วแต่เชื้อชาติ ศาสนา การศึกษา และสิ่งแวดล้อมของกลุ่มนั้นๆ นอกจากนั้นระดับรายได้ การศึกษา และมาตรฐานการครองชีพของชาวเมือง ก็แตกต่างกันมากด้วย

ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ว่า กำหนดของประเภทชุมชนออกเป็น 2 ประเภท คือ ชุมชนชนบท และชุมชนเมือง โดย

ชุมชนชนบท คือ บริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่รวมกันตามภูมิประเทศที่อยู่นอกเขตเมือง โดยมีบ้านเรือนตั้งกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป และรวมตัวอยู่เป็นหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด

ชุมชนเมือง คือ อาณาบริเวณที่มีประชากรอยู่รวมกันจำนวนหนึ่ง และต้องมีความหนาแน่นพอสมควร เป็นบริเวณที่มีอาคาร บ้าน เรือน หนาแน่นอยู่ในเขตการปกครองแบบใดแบบหนึ่ง ประชากรส่วนใหญ่ในชุมชนมีการประกอบอาชีพที่แตกต่างกันออกไป มีความเจริญเป็นศูนย์กลางต่างๆ และรวมทั้งมีความเชื่อมโยงกันอยู่ด้วย

โดยชุมชนในแต่ละประเภทดังกล่าวสามารถ จำแนกองค์ประกอบของชุมชนไว้ 3 ประการ คือ (ไพรินทร์ เศษะรินทร์ 2524: 16 – 17)

1. มนุษย์ (Human Component) เป็นองค์ประกอบที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในชุมชน มนุษย์ชอบอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม และมีการไปมาหาสู่ติดต่อกับบุคคลอื่นในชุมชน การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มมีหลากหลายลักษณะและหลายรูปแบบ เช่น ครอบครัว กลุ่มพ่อค้า เป็นต้น คือ มีทั้งกลุ่มที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

2. สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้น (Man - Made Component) สิ่งที่มีมนุษย์คิดค้นประดิษฐ์ขึ้นมีหลากหลายลักษณะ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม และได้นำไปใช้ในชุมชน

3. สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้น (Natural Component) สิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมาหมายรวมทุกอย่าง ที่เกี่ยวข้องกับพืช สัตว์ ทรัพยากรธรรมชาติทั้งหลาย ซึ่งทุกชุมชนจะมีสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นเป็นส่วนประกอบอยู่

2. บริบทพื้นที่วิจัย

2.1 จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ประวัติความเป็นมา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บนที่ลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาตอนล่าง ซึ่งเป็นแหล่งชุมชนที่มีคนอาศัยมาหลายยุคหลายสมัย และเคยเป็นที่ตั้งเมืองหลวงของอาณาจักรอยุธยา มาถึง 417 ปี (สมชาย พุ่มสอาด และคณะ 2528: 128-129) ซึ่งอาณาจักรนี้เป็นอาณาจักรของชนชาติไทยในกลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาในช่วง พ.ศ. 1893 ถึง พ.ศ. 2310

กรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีแห่งที่ 2 แห่งอาณาจักรไทย ต่อจากกรุงสุโขทัย สถาปนาขึ้นโดย สมเด็จพระรามาธิบดี ที่ 1 (พระเจ้าอู่ทอง) เมื่อ พ.ศ. 1893 มีชื่อเมื่อแรกสถาปนาว่า อโยธยา และเปลี่ยนเป็นกรุงศรีอยุธยา โดยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งหมายถึง เมืองที่ไม่สามารถเอาชนะได้ กรุงศรีอยุธยามีความเจริญยาวนานถึง 417 ปี มีพระมหากษัตริย์ปกครองทั้งสิ้น 33 พระองค์ มีสมเด็จพระที่นั่งสุริยาศน์อมรินทร์ หรือสมเด็จพระเจ้าเอกทัศเป็นกษัตริย์องค์สุดท้าย ในปี พ.ศ. 2310 กรุงศรีอยุธยาได้ถูกพม่าตีแตกเป็นครั้งที่ 2 จากนั้นสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้กอบกู้เอกราชคืนจากพม่าได้ในปีเดียวกันนั้น แต่บ้านเรือน วัดวาอารามที่กรุงศรีอยุธยา รวมถึงพระราชวังได้ถูกทำลายเสียหายไม่สามารถบูรณะได้ใหม่แล้วจึงทรงย้ายราชธานีไปยังกรุงธนบุรี (ศิริวรรณ คุ่ม โห้ 2546: 180)

กรุงศรีอยุธยามีกษัตริย์ปกครอง 5 ราชวงศ์ คือ ราชวงศ์อู่ทอง ราชวงศ์สุพรรณภูมิ ราชวงศ์สุโขทัย ราชวงศ์ปราสาททอง และราชวงศ์บ้านพลูหลวง นับเป็นราชธานีของไทยที่มีอายุยืนยาวที่สุดในประวัติศาสตร์ (วิชชัย ปทุมถ่องทอง 2543: 116)

เชื่อกันว่า บึงพระราม คือ “หนองโสน” อันเป็นตำบลที่พระเจ้าอู่ทองทรงสถาปนากรุงศรีอยุธยาและสร้างพระราชวังในบริเวณนี้ ในบริเวณบึงพระราม มี

หลักฐานด้านโบราณคดีว่ามีฐานสิ่งก่อสร้างอันน่าจะเป็น พระที่นั่งเย็น สันนิษฐานว่าน่าจะเป็นพระที่นั่งประทับทอดพระเนตรการละเล่นทางเรือ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2547: 55)

พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราชทรงยกเมืองกรุงเก่าขึ้นเป็นหัวเมืองจัตวาเช่นเดียวกับสมัยกรุงธนบุรี หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าให้จัดการปฏิรูปการปกครองส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยการปกครองส่วนภูมิภาคนั้นโปรดให้มีการปกครองแบบเทศาภิบาลขึ้น โดยให้รวมหัวเมืองที่ใกล้เคียงกัน 3-4 เมือง เข้าเป็นมณฑล มีข้าหลวงเทศาภิบาลเป็นผู้ปกครอง โดยในปี พ.ศ. 2438 ทรงโปรดให้จัดตั้งมณฑลกรุงเก่าขึ้น ประกอบด้วยหัวเมืองต่างๆ คือ กรุงเก่าหรืออยุธยา อ่างทอง สระบุรี ลพบุรี พรหมบุรี อินทร์บุรี และสิงห์บุรี ต่อมาโปรดให้รวมเมืองอินทร์และเมืองพรหมเข้ากับเมืองสิงห์บุรี ตั้งที่ว่าการมณฑลที่อยุธยา และต่อมาใน พ.ศ. 2469 เปลี่ยนชื่อจากมณฑลกรุงเก่าเป็นมณฑลอยุธยา ซึ่งจากการตั้งมณฑลอยุธยามีผลทำให้อยุธยามีความสำคัญทางการบริหาร การปกครองมากขึ้น การสร้างสิ่งสาธารณูปโภคทั้งหลายมีผลต่อการพัฒนาเมืองอยุธยาในเวลาต่อมา จนเมื่อยกเลิกระบบการปกครองแบบเทศาภิบาล ภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 อยุธยาจึงเปลี่ยนฐานะเป็นจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจนถึงปัจจุบัน (สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา 2550: 46-56)

อยุธยาราชธานีเก่า เป็นดินแดนประวัติศาสตร์ ประเพณี และวิทยาการความรู้ต่างๆ เป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญ โดยเฉพาะอาชีพทำนา จนพูดติดปากว่าปลูกข้าวมากที่สุด และเป็นพืชที่ส่งออกขายทำรายได้สูงสุดในประเทศไทย สมดังคำขวัญที่กล่าวว่า “ราชธานีเก่า อู่ข้าว อู่น้ำ...” (อำนาจ ศิลวัตร 2537: 120)

เขตการปกครอง

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาในปัจจุบันได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 16 อำเภอ ได้แก่ 1. พระนครศรีอยุธยา 2. ท่าเรือ 3. นครหลวง 4. บางไทร 5. บางบาล 6. บางปะอิน 7. ผักไห่ 8. ภาชี 9. ลาดบัวหลวง 10. วังน้อย 11.เสนา 12.บางซ้าย 13.อุทัย 14. มหาราช 15. บ้านแพรก 16. บางปะหัน (<http://www.ayutthaya.go.th/Ayu/Landscape.html>)

ภูมิประเทศ

ที่ตั้งของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาตั้งอยู่ในเขตภาคกลาง ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 76 กิโลเมตร ตั้งอยู่ระหว่างละติจูดที่ 14 องศา 15 ลิปดา – 14 องศา 90 ลิปดาเหนือ และลองจิจูดที่ 100 องศา 30 ลิปดา – 101 องศา ตะวันออก และมีพื้นที่ 2556.640 ตารางกิโลเมตร (<http://www.ayutthaya.go.th/Ayu/Landscape.html>)

อาณาเขต

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่างๆ ดังนี้ (ศิริวรรณ คุ่มโพธิ์ 2546: 180)

ทิศเหนือ ติดต่อกับจังหวัดอ่างทอง และจังหวัดลพบุรี

ทิศใต้ ติดต่อกับนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี

ทิศตะวันออก ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี

ทิศตะวันตก ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ 2.1 แผนที่แสดงอาณาเขตจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่มา: <http://www.ayutthaya.go.th> วันที่ 19 มีนาคม 2556

2.2 ชุมชนคลองตะเคียน

ชุมชนคลองตะเคียนในตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา นั้น เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา เป็นราชธานี เนื่องจากเป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง ซึ่งกลุ่มพ่อค้าเหล่านี้มีทั้งที่อาศัยอยู่ชั่วคราวเพื่อรอลมมรสุมที่เหมาะสมต่อการเดินเรือค้าขายต่อหรือกลับประเทศของตน และมีพ่อค้ามุสลิมอีกกลุ่มหนึ่งตั้งถิ่นฐานถาวรในกรุงศรีอยุธยา โดยได้มีการตั้งบ้านเรือนอยู่ในกรุงศรีอยุธยาและอยู่ตามเมืองท่าบนเส้นทางค้าขายของกรุงศรีอยุธยา นอกจากนั้น เมื่อได้เข้ามาอยู่ในกรุงศรีอยุธยาเป็นเวลานานแล้วนั้น บรรดาพ่อค้ามุสลิมกลุ่มต่างๆก็ได้เข้ามามีบทบาทรับราชการในราชสำนักอยุธยาทั้งทางด้านการทหาร และด้านพลเรือน (จิตาพร แสงนิล 2548: 1-2)

ในปัจจุบันชุมชนแห่งนี้ ประกอบด้วยกลุ่มชน หลากหลายชาติพันธุ์และมีหลายศาสนาที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม อันเป็นผลมาจากความแตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ แต่ก็สามารถดำรงชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติ โดยคนในชุมชนคลองตะเคียน ใช้หลักศาสนาของแต่ละศาสนาปกครอง ไม่ว่าจะเป็นของชาวไทยพุทธใช้หลักพุทธศาสนาในการปกครอง และชาวไทยมุสลิมใช้หลักศาสนา จากคัมภีร์อัล-กุรอานในการปกครอง เพื่อความสงบสุข และสันติในชุมชน (เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน 2556: 1)

สภาพทั่วไป

ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา อยู่ทางทิศใต้ด้านเกาะเมือง โดยชุมชนคลองตะเคียน สภาพพื้นที่เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ และมีดินร่วนซึ่งแก่การเพาะปลูก มีแม่น้ำเจ้าพระยา และลำคลองตะเคียนไหลผ่านราษฎรตั้งบ้านเรือนอยู่บริเวณริมแม่น้ำและลำคลอง มีพื้นที่ทั้งหมด จำนวน 4,487 ไร่ เป็นพื้นที่ทำการเกษตร จำนวน 2,649 ไร่ (อารมณีย์ ราตรีโชติ 2556: สัมภาษณ์ และ <http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp?ID=140111>)

อาณาเขต

ชุมชนคลองตะเคียนมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน 2556: 2)

ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำเจ้าพระยา

ทิศเหนือ	จรดแม่น้ำป่าสัก
ทิศตะวันตก	จรดตำบลปากกกราน
ทิศใต้	จรดตำบลบ้านรุน

ภาพที่ 2.2 แผนที่ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
ที่มา: <http://www.ayutthaya.go.th> วันที่ 19 มีนาคม 2556

ขนาดของชุมชน

จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน มีทั้งหมด 13 หมู่บ้าน โดยมีประชากรรวมทั้งหมดประมาณ 4,977 คน แบ่งเป็น ประชากรชาย จำนวน 2,388 คน ประชากรหญิง จำนวน 2,589 คน และมีจำนวนครัวเรือน 979 ครัวเรือน (ข้อมูลในปี 2556) โดยคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับจ้าง เกษตรกร รับราชการ

ตารางที่ 2.1 จำนวนหมู่บ้านในเขตองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน

หมู่ที่	ชาย	หญิง	รวม	จำนวนครัวเรือน
1	437	466	903	170
2	307	358	665	125
3	125	174	326	54
4	105	118	223	41
5	99	111	210	45
6	59	70	129	26
7	267	290	557	119
8	74	94	168	34
9	177	182	359	79
10	97	111	208	32
11	70	84	154	34
12	298	302	600	115
13	273	229	475	105
รวม	2,388	2,589	4,977	979

ที่มา: (องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน 19 มีนาคม 2556)

จะเห็นได้ว่า ชุมชนคลองตะเคียน เป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายู และในปัจจุบันชุมชนแห่งนี้มีประชากรหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ และหลากหลายศาสนาอาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้มีความแตกต่างกันในเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม แต่ก็สามารถดำรงชีวิตความเป็นอยู่ร่วมกันอย่างสงบและสันติชุมชน ทำให้ชุมชนนี้กลายเป็นชุมชนที่น่าสนใจศึกษาอย่างมาก

3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนและการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง ในช่วงเวลาที่ผ่านมามีค่อนข้างมาก เนื่องจากเป็นสิ่งที่กำลังอยู่ในความสนใจของนักศึกษาและนักวิชาการที่หลากหลายแขนงวิชา โดยงานวิจัยที่ผ่านมาของแต่ละคนจะมีพื้นที่กรณีศึกษาในแต่ละชุมชนที่แตกต่างกัน โดยงานวิจัยที่น่าสนใจคือ

งานของ ประทุม บุญน้อม (2542: ข) เรื่อง การศึกษากับความเข้มแข็งของชุมชน : กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปีพาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง โดยผลจากการวิจัยพบว่า วงปีพาทย์พื้นเมืองเป็นวงดนตรีเก่าแก่คู่ล้านนา เดิมเรียกว่าวงพาทย์ หรือ พาทย์ฆ้อง วงพาทย์ประกอบด้วยเครื่องดนตรี ฆ้องวง แนน (ปี) ตะโพนมอญ ฉิ่ง ฉาบ ต่อมาได้มีเครื่องดนตรีจากภาคกลางเข้าไปผสมได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม จึงเรียกว่าวงปีพาทย์พื้นเมือง ชาวบ้านเรียกว่าวงปาดหรือวงตั้งตั้ง วงปีพาทย์พื้นเมืองยังคงมีความสำคัญในพิธีกรรมงานศพของชาวบ้าน ปัจจุบันวงดนตรีมีจำนวนวงลดลงอย่างรวดเร็ว จนอาจกล่าวได้ว่าวงปีพาทย์พื้นเมืองมีคู่ทางที่จะสูญหายไปจากชุมชนอย่างแน่นอน เพราะไม่มีผู้สืบทอดองค์ความรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะทำให่วงปีพาทย์ล่มสลายคือภาวะเศรษฐกิจของชุมชน กล่าวคือการจ้างวงปีพาทย์พื้นเมืองไปบรรเลงในพิธีกรรมงานศพแต่ละครั้งต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ในขณะที่เดียวกันนักดนตรีกลับมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนไม่เพียงพอแก่การยังชีพ จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่สนใจจะมีอาชีพเป็นนักดนตรีหรือที่เป็นอยู่แล้วก็หันเหไปประกอบอาชีพที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ปัจจุบันใน 6 หมู่บ้าน เหลือวงดนตรีเพียง 1 วงคือ วง ส. บ้านเทิงศิลป์บ้านพอน และกำลังอยู่ในสภาพที่กำลังจะยุบวงในด้านการอนุรักษ์วงปีพาทย์พื้นเมือง ชุมชนและโรงเรียนยังขาดความคิดริเริ่มที่จะอนุรักษ์ เพราะชุมชนและโรงเรียนไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับวงปีพาทย์พื้นเมือง ต่อเมื่อชุมชนและโรงเรียนได้รับทราบข้อเท็จจริงโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับสถานภาพของวงปีพาทย์พื้นเมือง จึงทำให้ทั้งโรงเรียนและชุมชนมองเห็นคุณค่าและเกิดความห่วงใยอนาคตของวงดนตรีประเภทนี้ เป็นแรงกระตุ้นให้เกิดความคิดที่จะสร้างกระบวนการอนุรักษ์แบบยั่งยืน โดยชุมชนและโรงเรียนจะต้องร่วมมือกันสร้างหลักสูตรท้องถิ่นวงปีพาทย์พื้นเมืองเพื่อนำไปใช้สอนในโรงเรียนให้บุตรหลานของชาวบ้านเป็นผู้สืบทอดองค์ความรู้วงปีพาทย์พื้นเมือง จากการศึกษาความต้องการของชุมชน ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดองค์ความรู้ และการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนกับโรงเรียน จากข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากประชาคมต่าง ๆ ในชุมชน โรงเรียน และชาวบ้านทั่วไป สรุปได้ว่า ชุมชนมีความต้องการและมีความพร้อมที่ร่วมมือกับโรงเรียนในการสืบทอดองค์ความรู้วงปีพาทย์ชนิดนี้ และโรงเรียนที่มีศักยภาพเพียงพอที่จะร่วมมือ

กับชุมชนในการดำเนินกระบวนการอนุรักษ์และพัฒนากระบวนการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้านวงปี
พาทย์พื้นเมืองคือ โรงเรียนชุมชนบ้านพอนวิทยา

ส่วนงานของ มัทนา พนานิรมัย และคณะ (2546: ข) เรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัย
ด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ต่อความเป็นอยู่ที่ดี และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น
ไทย โดยผลการวิจัยพบว่าดัชนีกำหนดความเข้มแข็งของชุมชนมีนัยสำคัญที่กำหนดความเข้มแข็ง
รวมของชุมชน และความเข้มแข็งในองค์ประกอบด้านความสามัคคีและผลงานของกลุ่ม แต่ไม่มี
นัยสำคัญในการกำหนดดัชนีความเข้มแข็งในอีก 3 องค์ประกอบ ส่วนดัชนีวัดความเข้มแข็งของ
ชุมชนไม่มีนัยสำคัญในการกำหนดดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีรวมของชุมชน แต่มีนัยสำคัญในการ
กำหนดดัชนีความเป็นอยู่ที่ดีด้านรายได้เท่านั้น

งานของ มานะ ชนะบุญ (2547: ข) เรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการ
พัฒนาแบบพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีหมู่บ้านเขาน้อยและบ้านนาแพง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น
โดยผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยภายในมีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งในด้านประวัติกวาม
เป็นมา ความเป็นผู้นำ วัฒนธรรมของชุมชน การมีส่วนร่วมของชุมชน และปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น
โดยผลการศึกษาพบว่า การเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยกับความเข้มแข็งของประชาชนในจังหวัด
ขอนแก่นในอดีตการตั้งถิ่นฐานมักตั้งบริเวณที่ดอนที่มีลักษณะเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ส่วนใหญ่เป็นที่
นึ่งอยู่ร่วมกันในลักษณะเครือญาติเป็นครอบครัวใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องสิ่ง
ศักดิ์สิทธิ์ที่ยังมีวิถีชีวิตเป็นไปในลักษณะเอื้อเพื่อเอื้อแบ่งปันกัน เมื่อสังคมแปรเปลี่ยนไปสู่ความ
ทันสมัยมีการนำความรู้วิทยาการใหม่จากภายนอกมาใช้ในการประกอบอาชีพ และในการดำรงชีวิต
มากขึ้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงบริบทต่างๆในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้ง
วัฒนธรรมความเป็นอยู่ แต่คนในชุมชนก็สามารถปรับตัวประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความทันสมัยและ
วิทยาการใหม่ดังกล่าวให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวันที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับพื้นที่อัต
ลักษณ์ได้อย่างกลมกลืน รูปแบบการเปลี่ยนแปลงสู่ความทันสมัยกับความเข้มแข็งของประชาชนใน
จังหวัดมหาสารคาม คือการนำความรู้จากเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่กับองค์ความรู้เดิมมา
ประยุกต์ใช้ให้กลมกลืนกับความเชื่อและอัตลักษณ์ของพื้นที่มาสร้างเป็นความเข้มแข็งให้กับ
ประชาชนในจังหวัดขอนแก่น

นอกจากนี้ สถาบันส่งเสริมการจัดการความรู้ท้องถิ่นภาคใต้ (2547: ข) ยังได้ทำการ
วิจัยเรื่อง แผนฟื้นฟูชีวิตชุมชนตำบลเขาคราม กรณีศึกษาแผนชุมชน ตำบลเขาคราม อำเภอเมือง
จังหวัดกระบี่ โดยมีความมุ่งหมายให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ของชุมชนเพื่อมุ่งหาพื้นที่ต้นแบบ
ในกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชน เพื่อที่จะให้ชุมชนสามารถกำหนดบทบาทและอนาคตของ
ตนได้อย่างมีศักดิ์ศรี เท่าทัน และเท่าเทียม

ส่วนงานของ ชะลอ ไทยศิริ (2548: ข) เรื่อง บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนองค์การบริหารส่วนตำบลชีวิก อำเภอบางบาล จังหวัด นครราชสีมา โดยผลการวิจัยพบว่าเจ้าหน้าที่บริหารส่วนตำบลชีวิก อำเภอบางบาล จังหวัด นครราชสีมา ส่วนใหญ่มีความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วน ตำบล และมีความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการสร้างความเข้มแข็ง ของชุมชนและเป็นรายด้าน 3 ด้าน คือ ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านเศรษฐกิจและด้านการเมือง การปกครองอยู่ในระดับปานกลาง และมีความคิดเห็นด้วยเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยมาก 3 อันดับแรก คือ ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น รัก ใฝ่ปรองดองกัน สมาชิกในชุมชนมีความสามัคคี ซื่อสัตย์ สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกัน และกัน และสมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ นอกจากนี้เจ้าหน้าที่องค์การบริหาร ส่วนตำบลที่มีเพศ ระดับการศึกษา และสถานภาพตำแหน่งแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับความ เข้มแข็งของชุมชนโดยรวมไม่แตกต่างกัน โดยสรุป เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับมาก มี ความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลางซึ่งข้อสังเกตนี้จะเป็นประโยชน์และแนวทางในการพัฒนาการ ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป

ขณะทำงานของ ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ และคณะ (2553: ข) เรื่อง การพัฒนา กระบวนการแผนชุมชนสู่ชุมชนเข้มแข็ง โดยผลการวิจัยพบว่า

1. สถานภาพของผู้นำชุมชนและสภาพการพัฒนาชุมชนในชุมชน เป็นการศึกษา สถานภาพก่อนที่จำดำเนินโครงการวิจัย โดยศึกษาข้อมูลพื้นฐานของชุมชน ด้านสังคม และองค์ ความรู้ในชุมชนเศรษฐกิจ ความคิดเห็นในการรวมกลุ่มและแนวคิดในการพัฒนาชุมชน พบว่า ชุมชนได้รับความรู้ในการประกอบอาชีพมาจากบรรพบุรุษ มีการแสวงหาความรู้เพิ่มเติมกับคนใน ชุมชน และส่วนใหญ่มีภาวะหนี้สิน มีความสนใจเรื่องการรวมกลุ่มอาชีพ ผู้นำที่พบคือ ผู้นำตาม บทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดไว้แล้ว เช่น นักการเมืองท้องถิ่น ผู้นำจากการรวมกลุ่มแบบส่งเสริมของ หน่วยงานรัฐ เช่น ประธานกลุ่มแม่บ้าน ประธานกลุ่มเกษตรกร

2. กระบวนการพัฒนาผู้นำชุมชน เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนทำโดย การจัดกระบวนการเรียนรู้ของแต่ละกลุ่มกิจกรรมพื้นที่ในตำบลทำงาน ได้แก่ 1) กลุ่มทำนา 2) กลุ่ม แม่บ้าน 3) กลุ่มเลี้ยงสัตว์ 4) กลุ่มวัยงาม และ 5) กลุ่มกองทุนสวัสดิการและเยาวชนตำบลทำงาน และพื้นที่ตำบลคงพระราม ได้แก่ 1) กลุ่มเกษตรชีวภาพ 2) กลุ่มแม่บ้าน 3) กลุ่มเลี้ยงสัตว์ และ 4) กลุ่มวัยงาม เพื่อการพัฒนาศักยภาพของผู้นำ พบว่าสามารถยกระดับผู้นำ ความรู้และความสามารถ ของผู้นำและคนในชุมชนได้

งานของ วรวิษ สากลวิจิตร (2550: ก) เรื่อง ปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ เศรษฐกิจของเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง: ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนอง แก้ว อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด โดยผลวิจัยพบว่า ด้านการเงินของกลุ่ม ด้านการบริหารจัดการ ด้าน การสนับสนุน ด้านระดับการพัฒนา ด้านการได้รับข้อมูลข่าวสาร และด้านความสามารถในการ ให้บริการ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ปัจจัยด้านการสนับสนุน ในรายชื่อเรื่องการจัดฝึกอบรม ศึกษาดูงาน หรือสัมมนา มีค่าเฉลี่ยสูงสุด อยู่ในระดับความคิดเห็น มาก

ส่วน วัชร กุศลราช และคณะ (2550: ข) ได้ทำการวิจัย เรื่อง การส่งเสริมศักยภาพของ ครอบครัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่าแสนอุดม ชุมชนศาลา หนองนาควาย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ชุมชนวัดหนองปลาปาก หมู่ที่ 15 และชุมชนบ้านนาคำ หมู่ ที่ 11 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี โดยผลการวิจัยพบว่า ครอบครัวและชุมชน ทั้ง 4 แห่ง พบว่าข้อบ่งชี้ที่ทำให้เกิดครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง คือการรวมพลังกันเพื่อการเรียนรู้ จากองค์ความรู้ที่หลากหลายในชุมชนอย่างบูรณาการ ทำให้ชุมชนได้รับทราบประวัติความเป็นมา ดั้งเดิมของตน ได้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากองค์ความรู้ในชุมชนโดยการร่วมกันค้นหา สภาพปัญหาของครอบครัวและชุมชน สามารถสรุปบทเรียนจากปัญหามาจัดลำดับความสำคัญ เพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และนำบทเรียนปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง สะท้อน ให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และหาแนวทางการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมี กิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย และมีนักวิจัยชุมชนเกิดขึ้น ในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งทางด้าน เศรษฐกิจโดยส่งเสริมรายได้และการออม หรือกิจกรรมด้านสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนา ครอบครัวของตนเองและชุมชน กระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวก่อให้เกิดเป็นแผน/โครงการของชุมชน และนำไปปฏิบัติ ผลการดำเนินงานทำให้ชุมชนนี้มีความเข้มแข็งในระดับมาก ชุมชนศาลาหนองนาควายเสนอโครงการ จำนวน 2 โครงการ ผลการดำเนินงานภาพรวมทำให้เกิดความเข้มแข็งของ ครอบครัวและชุมชนอยู่ในระดับมาก ชุมชนวัดหนองปลาปาก จำนวน 2 โครงการ ผลการ ดำเนินงานภาพรวมทำให้เกิดความเข้มแข็งของครอบครัว/ชุมชนในระดับปานกลาง และชุมชนบ้านนาคำได้เสนอโครงการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัว/ชุมชนมีกิจกรรมร่วมกัน จำนวน 2 โครงการ ผลการดำเนินงานโดยภาพรวมทำให้เกิดความเข้มแข็งของครอบครัว/ชุมชนในระดับปาน กลาง ผลการดำเนินงานในกิจกรรมในโครงการต่างๆของชุมชนดังกล่าว ยังทำให้เกิดกิจกรรม/ โครงการอื่นๆเพิ่มมากขึ้น สะท้อนให้เห็นว่าประชากรในชุมชนมีความพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรม ของชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้ความคิดเห็นซึ่งกันและกันอย่างเป็นระบบ ในการที่จะช่วยกันดูแล แก้ไขปัญหาครอบครัวและชุมชนเพิ่มมากขึ้น จากเดิมที่ครอบครัวต่างคนต่างอยู่ ครอบครัวได้รับ

การกระตุ้นแนวคิด สร้างจิตสำนึกต่อการอยู่ร่วมกันอย่างสันติมากขึ้น พร้อมทั้งจะนำบทเรียนการวิจัยนำไปปฏิบัติให้เกิดการขับเคลื่อนในกิจกรรมต่างๆ เพิ่มมากขึ้น

งานวิจัยของ เทพวิสิทธิ์ โพธิ์เก่งฤทธิ์ (2551: ง) เรื่อง การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมัสยิดฮารุณ โดยผลการวิจัยพบว่า 1) ชุมชนมัสยิดฮารุณเกิดจากการรวมตัวของชาวมุสลิมเชื้อสายอาหรับ/เปอร์เซียที่อพยพมาจากต่างประเทศกับชาวไทยมุสลิมพื้นเมืองที่อาศัยอยู่ก่อนแล้วโดยอาศัยหลักศาสนายึดโยงเข้าด้วยกัน สามารถแบ่งออกเป็น 4 ยุค ที่สำคัญ ต่อมาชุมชนมีการเผยแพร่ระบอบของยาเสพติดอย่างรุนแรงจึงได้เกิดแนวคิดยุทธศาสตร์ 5 ด้าน ป้องกันปราบปรามที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนจนเป็นชุมชนปลอดยาเสพติดมาจนถึงปัจจุบัน 2) กระบวนการสื่อสารในชุมชนประกอบด้วย กระบวนการสื่อสารภายในกลุ่มองค์กรต่างๆในชุมชน กระบวนการสื่อสารในชุมชน และกระบวนการสื่อสารแบบเครือข่าย 3) ปัจจัยภายในที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็ง ได้แก่ การเป็นชุมชนที่เก่าแก่มีประวัติศาสตร์ชุมชนยาวนาน ประชาชนสืบเชื้อสายมาจากที่เดียวกันทำให้เกิดสถาบันครอบครัวเข้มแข็ง การเป็นชุมชนศาสนาใช้หลักศาสนาเป็นหลักในการกำหนดระเบียบข้อบังคับของชุมชนทำให้เกิดวัฒนธรรมอันดีงาม มีองค์กรเครือข่ายภายในที่เข้มแข็งประสานงานกันอย่างบูรณาการ การมียุทธศาสตร์ในการปราบปรามยาเสพติดที่ประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีผู้นำที่เข้มแข็งและมีคุณลักษณะที่โดดเด่น การมีมัสยิดและมูลนิธิฮารุณเป็นผู้ควบคุมกฎระเบียบในชุมชน และการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ทำให้เกิดการพัฒนาส่วนปัจจัยภายนอกได้แก่ การเป็นที่ยอมรับขององค์กรต่างๆและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน

งานวิจัยของ พัชราวดี ศรีชัย (2552: ข) เรื่อง การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยสำคัญของการพลิกฟื้นจากสังคมที่มีปัญหาวิกฤติในต่างๆ สามารถทำให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ เป็นลักษณะเฉพาะที่สำคัญ คือ 1) ภาวะผู้นำโดดเด่นในด้านขีดความสามารถผู้นำ (ผู้ใหญ่โชคชัย ลิมประดิษฐ์) ในการสร้างกระบวนการประชาธิปไตย ในการบริหารงาน เป็นผู้นำที่มีประสิทธิภาพในการสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดความเชื่อมั่น ศรัทธา การมีจุดยืนทางความคิด วิถีคิด เห็นคุณค่า และพลังในการพัฒนาชุมชน ตระหนักสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรู้จักพึ่งตนเอง ลดการพึ่งพิงจากภายนอก เป็นผู้นำที่มีความมั่นใจในตนเองสูง มีวิสัยทัศน์ไกล มุ่งมั่น และมีความสามารถถ่ายทอดอย่างชัดเจน 2) การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนบ้านหนองกลางดง การสร้างพลังการทำงานเป็นทีม สร้างคนดี คนเก่ง คนมีความสามารถ ผู้นำในชุมชนประสานผนึกกำลังร่วมคิดร่วมทำ 3) การมีทุนทางสังคมในมิติต่างๆ ความสัมพันธ์เกื้อกูลภายใน

ชุมชน ความรัก สามัคคี ผูกพันกัน สานสัมพันธ์กันในระบบอาวุโส ภูมิปัญญาชาวบ้าน เก่งคิด เก่ง
 ทำ เห็นผลได้ในทางปฏิบัติ 4) ทุนทางเศรษฐกิจสามารถพึ่งตนเองได้ มีการรวมกลุ่มทางอาชีพ นำ
 ภูมิปัญญาเพิ่มมูลค่าการผลิต (แปรรูป) ลดปัญหาการว่างงาน สร้างรายได้ ชุมชนปลอดภัย สังคมมี
 ความสุข 5) เป็นปัจจัยที่ประกันว่าชุมชนสำเร็จ เป็นชุมชนเข้มแข็ง มิใช่ปัจจัยที่จะส่งผลให้ชุมชน
 เข้มแข็ง

2. กลยุทธ์ที่ผู้นำชุมชนสามารถพลิกฟื้นไปสู่ความเข้มแข็ง จากการศึกษาพบว่า มีสภา
 59 และการจัดการแผนชุมชน เป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้เกิดการหลอมรวมคนในชุมชน เป็นการ
 ผนึกกำลังประสานประโยชน์เป็นหนึ่งเดียว การมีสภา 59 เป็นพื้นฐานที่มั่นคงในระบอบ
 ประชาธิปไตย การทำแผนชุมชนเป็นการสร้างเครือข่ายกลุ่มอาชีพ กองทุนชุมชน เพื่อแก้ปัญหา
 พลิกฟื้นเศรษฐกิจ สังคม ให้ชุมชนสามารถพึ่งตนเองได้อย่างมั่นคงบนพื้นฐานของการพัฒนาพลิก
 ฟื้นให้เป็นชุมชนเข้มแข็งอย่างแท้จริง แผนชุมชนเป็นแผนที่ชีวิตของสังคมให้เดินไปตามแนวทางที่
 ได้ร่วมกันคิดแก้ไขปัญหาเพื่อเสริมความเข้มแข็งให้กับชุมชนบ้านหนองกลางดง สภา 59 และแผน
 ชุมชนถือเป็นกลยุทธ์ที่สำคัญที่ทำให้ชุมชนบ้านหนองกลางดงเข้มแข็งและยั่งยืน

งานวิจัยของ สาวินี รอดสิน (2554: ง) เรื่อง ชุมชนเข้มแข็ง: กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบล
 ห้วยแก้ว อำเภอแม่ออน จังหวัดเชียงใหม่ โดยผลการวิจัยพบว่า การก่อกำเนิดชุมชนเข้มแข็งของ
 ชุมชนบ้านปางจำปี เกิดจากการเข้ามาทำงานการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการป่าและน้ำของมหาวิทยาลัย
 แม่โจ้ ประกอบกับการศึกษาดูงานการจัดการชุมชนจากภายนอก รวมไปถึงคณะกรรมการชุมชน
 ได้รับการอบรมหลักสูตรนักจัดการความรู้ จึงทำให้เกิดแนวคิดที่จะพัฒนาชุมชน โดยได้รับการ
 สนับสนุนงบประมาณจากงานวิจัยและงบชุมชน ส่วนการดำรงความเข้มแข็งของชุมชนผ่าน
 กิจกรรมการพัฒนา ทุกกิจกรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านปางจำปีส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชน อยู่
 ในระดับสูง ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการชุมชน พึ่งตนเองได้ ชาวบ้านมีความรักและหวง
 แหวนชุมชน มีการตระหนักถึงการเป็นเจ้าของปัญหาของชุมชนเป็นอย่างดี ผู้นำและคณะกรรมการ
 ทำงานของชุมชนบ้านปางจำปี มีความตระหนักถึงการทำงานเพื่อประโยชน์สุขของชุมชน และเป็น
 เจ้าของชุมชนร่วมกับชาวบ้าน เปิดโอกาสให้ชาวบ้านบ้านปางจำปีเข้ามามีส่วนร่วมในการปัญหา
 และกำหนดทิศทางของชุมชนร่วมกัน และแนวทางการพัฒนาความเข้มแข็งของชุมชนบ้านปางจำปี
 ยังพบปัญหาการถ่ายทอดความสำนึกรักชุมชนอยู่เนื่องจากการกระจัดกระจายไปรับการศึกษาของ
 เยาวชนในชุมชน แต่ก็ไม่ได้ละทิ้งปัญหานี้ ยังคงดำเนินการในวิถีทางใหม่อยู่เสมอ เพื่อดึงเยาวชน
 กลับมาดำรงชุมชนต่อไป อันจะนำไปสู่ชุมชนเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

งานวิจัยของ ธนภรณ์ บรรพต และคณะ (2558: 55-62) เรื่อง ชุนยวม รอเราอยู่ โดยผลการวิจัยพบว่า ชุนยวม เป็นเมืองเล็กๆ ที่มีผู้คน ไม่มาก กับชีวิตที่เรียบง่าย และวิถีชีวิตของชาว ชุนยวมผูกพันกับธรรมชาติ และมีอาชีพทำนาเป็นหลัก โดยในการทำนาของชาวชุนยวมยังมีการลง แยกเกี่ยวข้าวเพื่อช่วยเหลือเกื้อกูลกัน

จะเห็นได้ว่า งานที่วิจัยนำเสนอในที่นี้เป็นเพียงส่วนหนึ่งของงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน มีอยู่มากมายและหลายพื้นที่ที่กรณีศึกษา ส่วนงานวิจัยชิ้นนี้ก็เป็นอีกส่วนหนึ่งที่นำเสนอให้เห็นถึงการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน โดยเน้นที่พื้นที่กรณีบริเวณ ชุมชนคลองตะเคียง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งชุมชนบริเวณดังกล่าวสามารถสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการวิจัยจะช่วยเป็นแนวทางอีกแนวหนึ่งสำหรับการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน

บทที่ 3

ภูมิหลังและวิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน

1. ภูมิหลังของชุมชนคลองตะเคียน

ชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง ซึ่งสถานที่ตั้งตำบลมีลำคลองใหญ่ เคยมีต้นตะเคียนขนาดใหญ่ขึ้นอยู่บริเวณปากคลองด้านทิศตะวันออก ในสมัยโบราณใช้เป็นเส้นทางล่องซุงทำไม้ ดังนั้นจึงได้เรียกชื่อตำบลตามชื่อลำคลองว่า ตำบลคลองตะเคียน (<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp> สืบค้นเมื่อ วันที่ 28 ธันวาคม 2556) ชุมชนนี้เป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 400 ปีที่ชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีประวัติศาสตร์ชุมชนอันยาวนาน มีโบราณสถานและศาสนสถานต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงการดำรงอยู่ของชุมชนแห่งนี้อย่างหลากหลาย

ภาพที่ 3.1 พระพุทธรูปสมัยอยุธยาตอนปลาย ภาพที่ 3.2 ตะเกียงช่อพระราชทานของ รัชกาลที่ 6
ที่มา : วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 20 เมษายน 2557)

ชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนส่วนใหญ่เป็นพวกแขกจากปัตตานี ชาวชวามลายู โดยมีการนำสินค้าจากบ้านเมืองของตนเองมาจอดเรือขายที่ปากคลองคูจาม และต่อมาได้เข้ามาอาศัยตั้งบ้านเรือนอยู่แถววัดตลอดช่อง มีอาชีพทอผ้าไหมผ้าฝ้ายขาย

ภาพที่ 3.3 สภาพส่วนหนึ่งของชุมชนคลองตะเคียน

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 12 สิงหาคม 2555)

ชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนที่มีประวัติศาสตร์มายาวนานหลายร้อยปี มีหลากหลายชาติพันธุ์อาศัยอยู่ร่วมกัน ซึ่งในสมัยก่อนท่านเจกอะหมัดซึ่งเป็นแขกเปอร์เซียและบริวารได้เดินทางเข้ามาในกรุงศรีอยุธยา ท่านได้ตั้งบ้านเรือนและทำมาค้าขายที่กรุงศรีอยุธยา ท่านได้สร้างความมั่งคั่งรุ่งเรืองจากการทำมาค้าขายและท่านได้ขอพระราชทานที่ดินแก่พี่น้องมุสลิม โดยชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้มีทั้ง ชาว อิน โคนีเซีย มลายู การอยู่อาศัยนั้นทางเหนือเป็นชวามลายู และทางใต้เป็นชาวชวาและมักกะสัน(เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน 2556: 2) รวมถึงชาว

ไทยพุทธได้อาศัยอยู่ที่หมู่ 7 และหมู่ 9 แต่เดิมชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง และหลังจากนั้นการเพิ่มประชากรในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นจึงได้มีการขยายครัวเรือนออกไปตามพื้นที่ต่างๆในชุมชนคลองตะเคียนมากขึ้น โดยมีชุมชนคลองตะเคียนมีทั้งหมด 13 หมู่บ้าน มีชาวไทยมุสลิม 11 หมู่บ้าน และชาวไทยพุทธ 2 หมู่บ้าน โดยมีประชากรทั้งหมด 4,977 คน เป็นไทยมุสลิม 4,061 คน และไทยพุทธ 916 คน(ประสิทธิ์ ไกรประสิทธิ์ อบรม. คลองตะเคียน 2556 : สัมภาษณ์) แล้วชาวบ้านที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนแห่งนี้ส่วนใหญ่มักมาจากตระกูลเดียวกันแต่ทั้งหมดก็กระจายอยู่ในหมู่บ้านต่างๆ ทั้ง 13 หมู่บ้าน โดยสืบมาจากการแต่งงานกัน ทั้งจากคนในศาสนาเดียวกัน และคนต่างศาสนา (สม โภชน์ ยี่แก้ว 2556 : สัมภาษณ์)

ปัจจุบันชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้แบ่งการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน เป็นชาวไทยพุทธ 2 หมู่บ้าน และชาวไทยมุสลิม 11 หมู่บ้าน โดยมีกำนันเป็นคนดูแลและปกครองคนในชุมชนแล้วมีผู้ใหญ่บ้านและผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านดูแลและปกครองคนในหมู่บ้านทั้ง 13 หมู่บ้าน โดยชุมชนแห่งนี้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบถ้อยที่ถ้อยอาศัยกันแม้ว่าผู้คนจะ นับถือต่างศาสนา และต่างวัฒนธรรม

1.1 การตั้งถิ่นฐานของประชาชนในชุมชนคลองตะเคียน

เดิมชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนขนาดเล็กตั้งบ้านเรือนกระจายตามฝั่งริมแม่น้ำ ลำคลอง และหลังจากจำนวนประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้นจึงได้มีการขยายครัวเรือนออกไปตามพื้นที่ต่างๆในชุมชนคลองตะเคียน

ในอดีตการดำเนินวิถีชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียนมีการอยู่ร่วมกัน โดยมีสมาชิกในชุมชนไม่มากนัก และมีการอพยพมาตั้งถิ่นฐานรวมกัน เพื่อปฏิสัมพันธ์กันในด้านต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านศาสนา และการช่วยเหลือเกื้อกูลกันของคนในชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิม การตั้งบ้านเรือนของคนในชุมชนนิยมตั้งบ้านเรือนใกล้แม่น้ำ ลำคลอง ต่อมาภายหลังได้มีการขยายตัวเข้ามาตามพื้นที่ต่างๆ ในชุมชนคลองตะเคียน

1.2 การประกอบอาชีพ

การประกอบอาชีพของประชาชนใน บริเวณ ชุมชน คลองตะเคียนนั้น เนื่องจากสภาพของชุมชนคลองตะเคียน มีแม่น้ำลำคลองและมีแม่น้ำเจ้าพระยา ไหลผ่าน และพื้นที่แห่งนี้เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะที่ดินภายในชุมชนคลองตะเคียนเป็นดินร่วน มีความอุดมสมบูรณ์ จึงส่งผลให้

ประชาชนภายในชุมชน คลองตะเคียนส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทำนา ปลูกข้าว โดยปลูกข้าวทั้งแบบนาปีและแบบนาปรัง การปลูกข้าวของคนในชุมชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่นับถือพุทธศาสนามักนิยมปลูกข้าวโดยอาศัยธรรมชาติควบคู่กับการความเชื่อในธรรมชาติ เกี่ยวกับสิ่งไม่ดี ไม่เป็นมงคลต่อตัวเองและครอบครัว และมีผลต่อด้านประกอบอาชีพ เช่น การทำนา ที่ต้องแสดงถึงความกตัญญูต่อพระแม่โพสพ และการทำพิธี เช่น การทำขวัญข้าว โดยมีความเชื่อว่าพระแม่โพสพมีพระคุณจึงต้องมีการทำขวัญข้าวเพื่อการขอมาต่อต้นข้าวทุกครั้งที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นกับข้าว ซึ่งพิธีกรรมนี้ชาวนาเชื่อว่าจะทำให้ผลผลิตข้าวอุดมสมบูรณ์ อีกทั้งสร้างขวัญกำลังใจให้กับชาวนา และยังมีการลงแขกเกี่ยวข้าวเหมือนกับในหลายพื้นที่ของประเทศไทย เช่น ที่อำเภอบางบาล จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยการลงแรงเกี่ยวข้าวให้กับนาของคนอื่นก่อน หลังจากนั้นคนที่เคยไปช่วยเกี่ยวก็จะกลับมาช่วยเกี่ยวที่นาของตน (ชนภรณ์ บรรพต และคณะ 2558 : 55-62) ส่วนชาวนาที่เป็นไทยมุสลิม นั้นเชื่อในพระอัลลอฮ์องค์เดียวและไม่มีพิธีกรรมเหมือนชาวนาที่เป็นไทยพุทธ โดย ชื่น ไกรทัต (2556: สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ปัจจุบันแม้สภาพความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติจะเปลี่ยนแปลงไป แต่คนในชุมชน คลองตะเคียนส่วนใหญ่ ยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรม อยู่หลายครัวเรือน โดยเฉพาะการทำนา แล้วมีการลงแขกเกี่ยวข้าวซึ่งในบางครอบครัวที่นี้ยังมีการลงแขกเกี่ยวข้าวเป็นการประหยัคค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานคน ซึ่งมีค่าใช้จ่ายที่สูงมาก”

ภาพที่ 3.4 การประกอบอาชีพการปลูกข้าว

ที่มา : รังสรรค์ สิทธิถาวร (ถ่ายเมื่อ 28 ตุลาคม 2557)

นอกจากนี้คนในชุมชนยังประกอบอาชีพเลี้ยงสัตว์ เช่น โคนม โคนเนื้อ เป็ด ไก่ แต่หลังจาก พ.ศ. 2524 เป็นต้นมาการเลี้ยงโคนม โคนเนื้อ ของประชาชน ในชุมชนคลองตะเคียน ได้มีจำนวนลดลงเนื่องจากผู้สภาพ ภายในชุมชนคลองตะเคียน มีสภาพเป็นแหล่งที่น้ำท่วมถึงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงฤดูน้ำหลาก ทำให้สัตว์ที่เลี้ยงไว้ไม่มีที่อาศัยต้องยกเป็นคอกสูง และมีพื้นที่จำกัดในการเลี้ยง นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องหญ้า เพราะวัชกินหญ้าสด และหญ้าแห้ง แต่ในชุมชนคลองตะเคียนตอนนี้ไม่ค่อยมีหญ้าให้วัว การหาหญ้ามาให้วัวค่อนข้างลำบาก ต้องไปเกี่ยวหญ้าในที่ไกลมาให้วัว ทำให้เกษตรกรเลิกเลี้ยงไป (ชินไกรทนต์ 2556 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 3.5 การเลี้ยงโคนเนื้ออีกหนึ่งอาชีพของชาวคลองตะเคียน

ที่มา : วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 19 มีนาคม 2556)

ขณะเดียวกันประชาชนบางส่วนในชุมชนยังผลิตเครื่องมือในการประกอบอาชีพประมงที่เป็นรายได้หลักของคนในชุมชนตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบันที่ยังสร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นของคนในชุมชน คือ ยอ แห และสวิง โดยผลิตที่ หมู่ 4 และ หมู่ 12 ซึ่ง สมเสนัน (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “การทำ แห ยอ และสวิง ได้ส่งไปขายตามที่ต่างๆ และตามออร์เดอร์ที่รับมา โดยส่วนใหญ่จะนำไปขายที่ตลาดบางลี่ อำเภอสองพี่น้อง จังหวัดสุพรรณบุรี”

นอกจากนี้ยังมี ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นที่สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชนคลองตะเคียนอื่นๆ ได้แก่ ไรดี มะตะบะ ขนบ่อดิน ขนสามมนัส ขนมาชुरอ ขนมกุหลาบ จามู โดยทำที่ หมู่ 4 หมู่ 5 และหมู่ 12 ซึ่งจะขายตามหมู่บ้าน ร้านค้า สหกรณ์ต่างๆ ทั้งในชุมชน ชุมชนใกล้เคียง และในตัวจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ปัจจุบันประชาชน ในชุมชนคลองตะเคียนยังประกอบอาชีพ รับราชการ ค้าขาย ทอผ้าไหม ทอผ้าฝ้าย รับจ้างทั่วไป และทำงานบริษัท ทำให้คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีการกินดีอยู่ดีมากขึ้น และในปัจจุบัน ประชาชน ในชุมชนเริ่มหันไปประกอบอาชีพในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น เพราะคนในชุมชนคิดว่าจะทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้น โดยมีนิคมอุตสาหกรรมหลายแห่งเกิดขึ้นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ทำให้คนในชุมชนที่เป็นหนุ่มสาวรุ่นใหม่หันไปประกอบอาชีพรับจ้างและทำงานในภาคอุตสาหกรรมมากขึ้น ส่วนภาคการเกษตร และเลี้ยงสัตว์ มีจำนวนลดน้อยลงตามลำดับแล้วในการทำนนั้นจากการทำการผลิตที่ในสมัยก่อนเป็นการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในลักษณะของการลงแขกของคนในชุมชน ได้เปลี่ยนมาเป็นการว่าจ้างที่มีเงินเป็นค่าตอบแทน ยังคงมีแต่การช่วยเหลือกันเฉพาะในหมู่เครือญาติเท่านั้น อีกทั้งการผลิตที่เป็นการผลิตเพื่อเพื่อบริโภคและเพื่อขายทั้งในหมู่บ้านและตลาด จึงทำให้วิถีชีวิตในปัจจุบันของคนในชุมชนคลองตะเคียนนั้นเต็มไปด้วยความสะดวกสบายทางด้านวัตถุ เพราะมีรายได้จากการประกอบอาชีพและการที่ลูกหลานได้ส่งเงินมาให้ (สมาน เติ้งวัง 2556 : สัมภาษณ์)

1.3 ด้านอุปโภคและบริโภค

การใช้น้ำสำหรับอุปโภคและบริโภคนั้นคนในชุมชนได้นำน้ำจากบ่อบาดาล 8 แห่ง มาทำเป็นระบบน้ำประปาเพื่อแจกจ่ายไปทั่วทุกครัวเรือน ทำให้คนในชุมชนไม่ต้องไปเอาน้ำจาก คลอง บึง หนอง มาเพื่อการอุปโภค และการมีโอ่งขนาดเล็กและขนาดใหญ่เพิ่มขึ้นในครัวเรือนละ

2-3 ใบ ทำให้ชาวบ้านไม่ต้องใช้น้ำบ่อเพราะสามารถใช้โอ่งเหล่านี้รองรับน้ำฝนเพื่อไว้ใช้ตลอดทั้งปี ซึ่ง อารี เสมวศ์ (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ในชุมชนคลองตะเคียนมีบ่อน้ำบาดาลอยู่ 8 แห่ง คือ หมู่ที่ 2 หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7 มี 2 บ่อ ส่วน หมู่ที่ 9 หมู่ที่ 11 และหมู่ที่ 13 มี 1 บ่อ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียนได้นำน้ำจากบ่อบาดาลทั้ง 8 แห่งนี้มาทำเป็นน้ำประปาเพื่อแจกจ่ายให้ทุกครัวเรือนได้อุปโภค บริโภค ด้านเกษตรกรรม และเลี้ยงสัตว์”

จะเห็นได้ว่า ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง ซึ่งชุมชนนี้เป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 400 ปีที่ชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีประวัติศาสตร์ชุมชนอันยาวนาน มีโบราณสถาน และศาสนสถานต่างๆ ที่บ่งบอกถึงการดำรงอยู่ของชุมชนแห่งนี้อย่างหลากหลาย โดยมีโบราณสถานและ โบราณวัตถุที่อยู่ตามศาสนสถานต่างๆ ภายในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้

2. วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน

ประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่หลากหลาย ชาติพันธุ์ ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป โดยกลุ่มชาติพันธุ์ที่สำคัญและมีบทบาทในชุมชนคลองตะเคียนอย่างมากได้แก่ชาวไทยมุสลิมซึ่งในชุมชนคลองตะเคียนจะมีชาวไทยมุสลิมร้อยละ 80 ของประชากรในชุมชนคลองตะเคียน และชาวไทยพุทธซึ่งชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนมีร้อยละ 20 ของประชากรในชุมชนคลองตะเคียน

2.1 ชาวไทยมุสลิม

ชาวไทยมุสลิมหรือที่เรียกว่า แจก เป็นคำที่ใช้เรียกกลุ่มชนชาวมุสลิมโดยรวมโดยไม่จำกัดว่าเป็นชาติใด หากต้องการระบุให้แน่ชัดก็เติมชื่อชาติตามหลังเข้าไป ในสมัยอยุธยามีการกล่าวถึงแจก ดังนี้ แจกมัวร์ แจกอาหรับ แจกเปอร์เซีย แจกอินเดีย แจกจาม แจกมกสัน แจกมลายู แจกชวา แจกตานี (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (2548: 145)

ชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนที่มีแจกอาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนมากที่สุด ร้อยละ 80 จาก 13 หมู่บ้าน คือมี แจก ได้อาศัยอยู่ 11 หมู่บ้าน โดยมีแจกที่เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชน

คลองตะเคียนในยุคแรกๆนั้นเป็นแก่งมัวร์ และแก่งเปอร์เซียร์ที่มาค้าขายในกรุงศรีอยุธยา แล้วได้มีการตั้งรกรากถิ่นฐานอยู่ที่ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ (นิรันดร เรื่องปราชญ์ 2556 : สัมภาษณ์) ซึ่งวิถีชีวิตของชาวไทยมุสลิม มีดังนี้

2.1.1 ความเชื่อ ประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนที่นับถือศาสนาอิสลามจะมีศรัทธารวมจิตใจอยู่ที่มัสยิด โดยมัสยิดที่มีความสำคัญต่อชุมชนคลองตะเคียน ทั้งหมด 4 แห่งในชุมชน คือ มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มัสยิดมายีอุลอิสลาม มัสยิดญามาลุดดิน และมัสยิดตะเกียโยกินราชมัสยิดจินจาสยาม ซึ่งใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามต่างๆ โดยแต่ละมัสยิดมีประวัติความเป็นมาดังนี้

1) **มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า** ที่ตั้งของมัสยิด หมู่ 4 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นมัสยิดประวัติศาสตร์แห่งแรกของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเป็นความภาคภูมิใจของชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนคลองตะเคียน เพราะรัชกาลที่ 5 ทรงพระราชซื้อมัสยิดซ่อฟ้าแห่งนี้ ปัจจุบันอิหม่ามประจำมัสยิด คือ อิหม่ามฮาซัน ฮานาฟี

ประวัติความเป็นมาของมัสยิดแห่งนี้สันนิษฐานว่าน่าจะถูกสร้างขึ้น สมัยพระเจ้าอู่ทองสร้างอยุธยา พ.ศ. 1893 ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี โดยบรรดาพ่อค้าวานิชมุสลิม จากเปอร์เซีย อาหรับชาติอื่นๆ อินเดีย จีน และมลายู ได้เดินทางมาติดต่อทำการค้ากับกรุงศรีอยุธยา จนเกิดความมั่งคั่งรุ่งเรือง

อิหม่ามฮาซัน ฮานาฟี อิหม่ามประจำมัสยิดกุฎีซ่อฟ้าได้เล่าให้ฟังว่า “ท่านเอกอัครราชทูตพ่อค้าชาวเปอร์เซียได้รับพระราชทานให้ดำรงตำแหน่งสมุหนายก และเป็นปฐมจุฬาราชมนตรีแห่งกรุงศรีอยุธยา ทรงพระราชทานที่ดินแก่ชาวมุสลิมในพื้นที่คลองตะเคียนในปัจจุบัน ซึ่งมีชาวมุสลิมหลายชาติ ลำคลองที่สำคัญในการค้าและอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ คือ คลองตะเคียน คลองคูจาม คลองเทศ เป็นต้น เมื่อเกิดชุมชนมุสลิมจึงได้มีการสร้างมัสยิดเพื่อเป็นศูนย์รวมในการประกอบศาสนกิจ นั่นถือเป็นจุดกำเนิดของมัสยิดกุฎีซ่อฟ้าในปัจจุบันมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า บูรณะเปลี่ยนทรงหลังคาจากเดิมที่เป็น โคม โคมใหญ่อยู่ตรงกลาง มีโคมขนาดเล็กอยู่ด้านทิศตะวันออก และทิศตะวันตก มีหอออะซาน 2 หอ ลักษณะของโคมมีรูปแบบของชาวจามป่า มีการบูรณะเปลี่ยนแปลงจากหลังคาโคมเป็นหลังคาทรงจั่วและมีซ่อฟ้าใบระกาและหางหงส์ โดยเอกอัครราชทูตจุฬาราชมนตรี เนื่องจากเอกอัครราชทูตได้รับที่ดินพระราชทานทำยอ จากพระเจ้าทรงธรรม พระมหากษัตริย์แห่งกรุงศรีอยุธยา ใน พ.ศ. 2159 ซึ่งขณะนั้นมีมัสยิดอยู่ก่อนแล้วชื่อมัสยิดกุฎีซ่อฟานั้นเป็นนามพระราชทานจากสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 5 แห่งราชวงศ์จักรีคราว

เสด็จขลมาคร พระองค์ได้ทรงเสด็จพระราชดำเนินขึ้นมา ณ มัสยิด และได้ ทรงทราบจากรายการที่
 เข้าเฝ้าในขณะนั้นว่าชื่อ สุหระกุกุฎเจ้าเซ็น พระองค์ก็ทรงตรัสว่า คนที่เป็นแขกเจ้าเซ็นไซ้ใหม่ ผู้เข้า
 เฝ้าในขณะนั้น ได้ทูลตอบว่า มิใช่แขกเจ้าเซ็นแต่เป็นแขกที่มาจากปัตตานี พระองค์ทรงมีพระราช
 คำรัส พระราชทานให้เปลี่ยนชื่อมัสยิดสุหระเจ้าเซ็น เป็นสุหระกุกุฎชื่อฟ้า จากลักษณะ
 สถาปัตยกรรมที่มีชื่อฟ้าอยู่บนหลังคามัสยิด สำหรับโคมตะเกียงพระราชทานนั้นพระองค์ดำริจะ
 พระราชทานให้มัสยิด แต่ทางมัสยิดได้รับในปี แรก รัชสมัยของรัชกาลที่ 6 ต่อมาสัปบุรุษทั้งหลาย
 ลงความเห็นร่วมกัน ไซ้คำว่า มัสยิด แทนคำว่าสุหระ ประมาณปี 2496สุหระกุกุฎชื่อฟ้าจึงมีชื่อเรียกว่า
 มัสยิดกุกุฎชื่อฟ้ามาจนถึงปัจจุบัน”

จากหลักฐานทางป ะวัติศาสตร์และสถาปัตยกรรมรูปทรงของมัสยิดกุกุฎชื่อฟ้า
 เมื่อประมาณปี 2500 ก่อนที่จะมีการรื้อหลังคาและฝาทางด้านทิศเหนือและทิศใต้ของมัสยิดเพื่อทำ
 การบูรณะซ่อมแซมขยายขนาดของมัสยิด จะเห็นว่าอาคารของมัสยิดกุกุฎชื่อฟ้าเป็นอาคารก่ออิฐเสา
 ปูนรูปทรงหลังคาเสมือนโบสถ์ของไทยที่มีชื่อฟ้าในระกาและหางหงส์ ตรงกับที่บันทึกไว้ใน
 เหตุการณ์สมัยพระเจ้าทรงธรรม ส่วนประตูและหน้าต่างเป็นลักษณะโค้ง มีการทำโค้งด้วยการก่อ
 อิฐให้รับน้ำหนักซึ่งเป็นการถ่ายน้ำหนักไปข้างๆและลงสู่ผนัง ข้างในมัสยิดปูด้วยหินอ่อน มีมับ
 และคูหาสำหรับอิหม่ามเป็นศิลปะที่แปลกตาไม่มีใครรู้ว่าเป็นแบบใด(ศิวราช กบิลคาม 2549: 52-
 91) โดย ฌฐพล เลาะวิถิ (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “หลังคามัสยิดกุกุฎชื่อฟ้าในปัจจุบันมีการ
 บูรณะเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ใน พ.ศ. 2512 สมัยอิหม่ามอัยยิมูฮัมหมัด (อุมร์) เลาะวิถิ หออะซานรื้อ
 ใน พ.ศ. 2526 นอกจากหออะซานแล้ว ได้มีการวางศิลารากฐานก่อสร้างอาคารเอนกประสงค์
 ทดแทนศาลาเลี้ยงห้องเก่าที่ชำรุด เสร็จการก่อสร้างใน พ.ศ. 2535 โดยท่านอาจารย์ประเสริฐ
 มะหะหมัด จุฬาราชมนตรี เป็นประธานวางศิลารากฐานและเปิดอาคารปัจจุบันใช้เป็นอาคาร
 บรรยายศาสนธรรม โรงเรียนสอนอัลกุอานฟิรคูอิน สำนักงานบริหารงาน ห้องประชุม ห้องสมุด
 สถานที่ต้อนรับศึกษาคุณงาน และศูนย์ยุติธรรมชุมชน”

ภาพที่ 3.6 มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า

ที่มา : วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 12 สิงหาคม 2555)

2) *มัสยิดมายูตอิสลาม* ตั้งอยู่ที่ 33 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันอิหม่าม คือ นายหมัด บูและ ซึ่งประวัติความเป็นมาของมัสยิดแห่งนี้ เริ่มก่อตั้งเมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2420 โดยนายอับดุลลอฮ์ (หวัง) บูและ เป็นผู้ก่อตั้ง โดยในสมัยก่อนเป็นไม้ชั้นเดียวได้สูง ได้ใช้ปฏิบัติศาสนกิจจนกระทั่ง พ.ศ. 2500 ได้ใช้ชื่อว่า “มัสยิดอัลอิควาน” ท่านครูมูสตอฟา หรือเรียกกันโดยทั่วไปว่า “ครูฟอ” เป็นอิหม่ามต่อจากครูอับดุลลอฮ์ (หวัง) ได้ทำหน้าที่มาถึง พ.ศ. 2500 เห็นว่ามัสยิดดังกล่าวโย้เย้ หมดอายุ ท่านจึงได้ปรึกษากับสัปบุรุษ เพื่อจะทำมัสยิดหลังใหม่ขึ้น และได้เริ่มทำมัสยิดหลังใหม่เมื่อ พ.ศ. 2500 โดยทำเป็นคอนกรีตเสริมเหล็กชั้นเดียว กว้าง 10 เมตร ยาว 15 เมตร แล้วเสร็จเป็นที่เรียบร้อย และใช้ประกอบพิธีทางศาสนาได้ด้วยดีเมื่อ พ.ศ. 2505 และได้เปลี่ยนชื่อใหม่ว่า “มัสยิดมายูตอิสลาม” ซึ่งหมายถึงการรวมตัวนั่นเอง ในการก่อสร้างครั้งนั้นใช้งบประมาณทั้งสิ้น 500,000 บาท ต่อมา พ.ศ. 2539 การรวมตัวในวันสำคัญทางศาสนามีการขยายตัวกันมากทำให้มัสยิดที่ท่านครูมูสตอฟา หรือครูฟอ ได้ทำไว้นั้นเล็กลง (เอกสารประวัติความเป็นมาของมัสยิดมายูตอิสลาม 2556 : 1)

หมัด บูและ อิหม่ามประจำมัสยิดมายีอุลอิสลาม (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ปัจจุบันมีผู้มาร่วมชุมนุมต้องไปละหมาดที่พื้นดินด้านข้างของมัสยิด ทางอิหม่ามได้พิจารณาว่าจะทำการขยายมัสยิดให้กว้างและยาวกว่าเดิม เพื่อให้เพียงพอในการที่ผู้คนในชุมชนจะมาชุมนุมในวันสำคัญทางศาสนา มัสยิดแห่งนี้เมื่อก่อนใช้ในการประกอบศาสนกิจและสอนหนังสือแก่เด็กนักเรียน ซึ่งเมื่อก่อนเป็นไม้เป็นไม้แล้วก็ได้ทรุดโทรมไปตามกาลเวลา จึงได้รวบรวมเงินบริจาคเพื่อทำการขยายมัสยิดแห่งนี้เพื่อเพียงพอต่อการมาประกอบศาสนกิจ”

ภาพ 3.7 มัสยิดมายีอุลอิสลาม

ที่มา : วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 12 สิงหาคม 2555)

3) มัสยิดตะเกียโยกินราชมัสยิดจินจาสยาม ตั้งอยู่ที่ 15 หมู่ 13 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันอิหม่ามประจำมัสยิด คือนายมุขามณีเทพ ซึ่งประวัติความเป็นมาของมัสยิดแห่งนี้ในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ซึ่งตรงกับสมัยพระเจ้าทรงธรรม มัสยิดแห่งนี้มีเรื่องเล่าต่อ ๆ กันมาว่า “ท่านสมภารท่านหนึ่งซึ่งมิได้ระบุนามเดิมท่านว่าชื่ออะไร ท่านพำนักอยู่ที่วัดเทพชุมพล ท่านสมภารได้มีการพูดคุยในเรื่องอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์กับแขก โทกผ้าที่ศรีษะคล้ายแขกอินเดีย และได้มีการทำทายแข่งกันด้านวิชาอิทธิฤทธิ์ปาฏิหาริย์ โดยมีข้อตกลงกันว่า ใครแพ้ต้องยอมตนเป็นลูกศิษย์ จากนั้นได้มีการทดลองวิชากันแล้วปรากฏว่าท่านสมภารเป็นฝ่ายแพ้และยอมตนเป็นศิษย์ของแขก โทกผ้าที่ศรีษะนั้น คือ ท่านเขมมะห์มัยมูน หรือเรียกว่า ท่านชาฮูลลอร์ยาร์ และท่านสมภารก็ได้เข้ารับอิสลาม ซึ่งมีนามว่า ดิหฺวานเจ้า และต่อมาประชาชนได้เรียกท่านชาฮูลลอร์ยาร์ ว่า เจ้าพระคุณตะเกียฯ ซึ่งคำว่า ตะเกียมาจากคำว่า

ตะเกียะ ซึ่งหมายความว่า ผู้มีความรู้ ท่านเจ้าคุณพระตะเกียะ ได้พำนักอยู่ที่นี้โดยมีลูกศิษย์ของท่าน ได้สร้างที่พักไว้บนฐานของพระอุโบสถเดิม มีลักษณะเป็นหกเหลี่ยม ท่านเจ้าพระคุณตะเกียะเป็นที่เคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาของชาวมุสลิมและประชาชนทั่วไป ในเดือนยะมาฮ์อัลเอาวัล ปีระกา ท่านเจ้าพระคุณตะเกียะก็ถึงแก่อนิจกรรม ศพของท่านบรรดาลูกศิษย์ได้ฝังไว้ ณ ที่พำนักของท่าน และ 7 ปีต่อมาท่านดิหว่านเจ้าก็ได้ถึงแก่อนิจกรรมศพของท่านก็ได้ฝังไว้เคียงข้างกับท่านเจ้าคุณตะเกียะ ปัจจุบันได้สร้างมัสยิดออกมาครอบศพของท่านดิหว่านเจ้าไว้ ซึ่งจะให้เห็นในปัจจุบัน” (เอกสารประวัติของมัสยิดตะเกียะโยคินราชมิตจินจาสยาม 2556 : 1-3)

มัสยิดแห่งนี้ไม่เหมือนกับมัสยิดแห่งอื่นตรงที่มัสยิดแห่งนี้เชื่อในเรื่องการบน-การขอ โดยมีความเชื่อว่าท่านเจ้าคุณตะเกียะเป็นผู้ใกล้ชิดพระเจ้า ทำให้ บน -ขอ อะไรก็ได้จะสำเร็จตั้งปรารถนา แล้วเมื่อบนสำเร็จก็มาแก้บนกัน เรียกพิธีนี้ว่า “พิธีเหนียด” แล้วเมื่อผู้มีบารมีชน ไม่ว่าจะ เป็นศาสนาใดก็ตามมาทำการบนบานสานกล่าวต่อท่านเจ้าคุณตะเกียะได้แล้ว และเมื่อสำเร็จให้นำของมาถวายโดยมี แพะ มีไก่ มีขนม และผลไม้ต่างๆ รวมถึงให้สวดถวายต่อพระเจ้า ซึ่งที่นิยมและสัมฤทธิ์ผลมากที่สุด คือ แพะ 5 ตัว หรือ 9 ตัว ไก่ 5 ตัว หรือ 9 ตัว และคนสวดถวายต่อพระเจ้า 5 คน หรือ 9 คน มีการจูดรูป 1 ดอก เพื่อไหว้ท่านเจ้าคุณตะเกียะ ซึ่งได้มีความหมายในการจูด 2 อย่าง คือ 1.จูดเพื่อเพื่ออุทิศส่วนบุญส่วนกุศลให้วิญญาณคนตาย 2.จูดเพื่อขอในสิ่งที่ปรารถนาต่อพระเจ้า แล้วที่มัสยิดตะเกียะโยคิน ได้มีน้ำมนต์ไว้ให้ผู้มีบารมีชน ได้ อาบ คั้ม เพื่อความเป็นสิริมงคล และขอต่อพระเจ้า เรียกว่า “วาซีละ” คือส้อม หรือตัวเชื่อมต่อพระเจ้า ตัวสัมฤทธิ์อยู่ที่พระเจ้า นอกจากนี้ น้ำมนต์ที่มัสยิดตะเกียะโยคินแห่งนี้มีความศักดิ์สิทธิ์เป็นอย่างมาก นอกจากช่วยในเรื่องความเป็นสิริมงคลแล้ว ยังแก้ของ คุณไสย และโรคภัยไข้เจ็บต่างๆที่ไม่หาย หรือจากพวกที่ถูกรณชน และเกิดจากอุบัติเหตุต่างๆ โดยคนที่มาที่นี่ให้อิหม่ามอาบน้ำมนต์ และสวดคูอาให้ (มุซามณิเทพ 2556 : สัมภาษณ์) โดย จินตนา ศรีสวัสดิ์ (2556 : สัมภาษณ์) ผู้ประสบเหตุการณ์ได้เล่าให้ฟังว่า “ในตอนที่ โคนของเขมรผสมมุสลิมนั้น ได้ไปแก้ของมาหลายที่แต่ก็ไม่สำเร็จจนไม่หมดทำให้ทรมานมาก แต่พอมาให้ท่านเจ้าคุณตะเกียะท่านช่วยแล้วอิหม่าม ได้อ่านคูอาร์ และอาบน้ำมนต์ให้ทำให้ที่โคนนั้น เลื่อมและหายไป แล้วได้มาแก้บนโดยเอาไก่ 9 ตัวมาถวายท่านเจ้าคุณ ” ขณะที่ สุวิมล กาญจนานา (2556 : สัมภาษณ์) ผู้ประสบเหตุการณ์อีกรายได้เล่าให้ฟังว่า “ประสบอุบัติเหตุ โคนรถชนกระดูกขา แตกรักษาตั้งหลายเดือนกว่าจะดีขึ้น แต่ก็ยังทำกายภาพบำบัดอยู่ คุณแม่ได้พามาอาบน้ำมนต์ที่มัสยิด

ท่านเจ้าคุณ แล้ววิหามก็อบน้ำมนต์และสวดคูอาร์ให้ ตอนที่ได้หายดีแล้วจึงมาเก็บท่านเจ้าคุณ
ตะเกียบบนไว้ว่า ถ้าหายจะมาเก็บ โดยเอาไก่มาถวาย 9 ตัว พร้อมขนม ผลไม้

เหล่านี้เป็นความเชื่อส่วนบุคคลซึ่งอาจขัดกับหลักการของศาสนาอิสลาม มีความเชื่อใน
พระเจ้าองค์เดียว และยึดมั่นในคำสอนของพระเจ้าและศาสดามูฮัมหมัด (ช.ล.)

ภาพที่ 3.8 มัสยิดตะเกียบโยคินราชมัสยิดจินจาสยาม
ที่มา : วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 20 เมษายน 2557)

4) มัสยิดญามาตุคติน ตั้งอยู่ที่ หมู่ 3 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีอิมามคนปัจจุบัน คือ นายอาณัติ เรืองปราชญ์ คอเต็บ คือ นายนิรันดร เรืองปราชญ์

ประวัติความเป็นมาของมัสยิดแห่งนี้มีนิรันดร เรืองปราชญ์ คอเต็บประจำมัสยิดญามาตุคติน(2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “มัสยิดแห่งนี้มีอายุประมาณ 150 ปี โดยมีอิมามคนแรก ชื่อ นายหวัง (ครูหวังขาว) อิมามอับดุลมุดตอเล็บ ซาลิมี่ เสียชีวิต พ.ศ. 2514 อิมามหมัด เรืองปราชญ์ เสียชีวิต พ.ศ. 2542 อิมามอาณัติ เรืองปราชญ์ คนปัจจุบัน มีสัปบุรุษทั้งหมด 400 คน โดยมีมัสยิดแห่งนี้ได้ใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาอย่างเดียว”

ภาพที่ 3.9 มัสยิดญามาตุคติน

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 19 มีนาคม 2556)

2.1.2 การดำเนินชีวิต ชาวไทยมุสลิมมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยคนมุสลิมในชุมชนคลองตะเคียนก็มีเอกลักษณ์ที่มีความเป็นมุสลิมเช่นเดียวกันที่อื่นๆ ตามวัฒนธรรมแบบอิสลามซึ่งในที่นี่ศึกษาคำนี้ คือ ความเชื่อ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตาย

ความเชื่อ เนื่องจากชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว คือ อัลลอฮ์ (ช.ป.) และนบีมูฮัมหมัด เป็นศาสนาทูตคนสุดท้ายของพระเจ้า ดังนั้นการดำเนินชีวิตจึงสอดคล้องกับคำสั่งของพระเจ้า และคำอธิบายและการปฏิบัติของศาสนทูตเพราะตั้งแต่เกิดจนตายนั่นชาวมุสลิมเชื่อว่าทุกอย่างพระเจ้าเป็นผู้ประทานให้ทั้งหมด (มุชา มณีเทพ 2556 : สัมภาษณ์)

อาหาร ชาวมุสลิมเองจะไม่กินอาหารที่ต้องห้ามตามศาสนบัญญัติ คือ 1. ไม่รับประทานหมู 2. เนื้อและส่วนอื่นๆ ของสัตว์ที่ตาย 3. สัตว์ที่ถูกฆ่าเพื่อการบูชา 4. สัตว์ที่ถูกเชือดโดยไม่ระบุนามอัลลอฮ์ 5. ห้ามรับประทานสัตว์ที่มีเขี้ยวเล็บ ใช้จับสัตว์อื่น ส่วนเครื่องคัมต่างๆ นั้นห้ามในสิ่งทีเจือด้วยของมีนเมาทุกชนิด และชาวมุสลิมที่ถือศีลอดในเดือน 9 ของปฏิทินอาหรับอาหารส่วนใหญ่เป็นอาหารแห้งที่เก็บตุนไว้รับประทานตอนถือศีลอด ทำจากน้ำตาลทราย น้ำตาลอ้อย น้ำกะทิ แป๊ะแซ เป็นส่วนประกอบหลัก ตลอดทั้งมีผลไม้อินทผลัมด้วย (ชิน ไกรทัต 2556 : สัมภาษณ์)

การแต่งกายการแต่งกายตามศาสนบัญญัติ คือปกปิดร่างกายทั้งชายและหญิง ดังนั้นชาวไทยมุสลิมในชุมชนคลองตะเคียนนั้นทั้งผู้หญิงและผู้ชายต้องปกปิดสิ่งที่พึงละอายของผู้สวมใส่ โดยเฉพาะผู้หญิงต้องปกปิดทุกส่วนของร่างกาย ยกเว้นใบหน้า และฝ่ามือ ส่วนผู้ชายนั้นต้องปกปิดตั้งแต่สะดือถึงหัวเข่า (วัลลภา ศรสวรรค์ 2556 : สัมภาษณ์)

ที่อยู่อาศัย ลักษณะบ้านของชาวไทยมุสลิมในชุมชนคลองตะเคียนนั้น ไม่แตกต่างจากชาวไทยพุทธ คือคนในชุมชนส่วนใหญ่จะมีการสร้างบ้าน คือยกได้ถุนบ้านให้สูงเพื่อสะดวกตอนน้ำท่วม และป้องกันสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ (สมศรี เต็งวัง 2556 : สัมภาษณ์)

ประเพณีของชาวไทยมุสลิม ในเรื่องประเพณีต่างๆนั้นชาวมุสลิมต้องปฏิบัติตามหลักปฏิบัติของศาสนา 5 ประการ อย่างเคร่งครัด อาทิ การละหมาด วันละ 5 เวลา การถือศีลอดในเดือนรอมฎอน การจ่าย ซะกาต (มาเรียม ไกรทัต 2556 : สัมภาษณ์)

การเกิด

นิรันดร เรื่องปราชญ์ คอเต็บประจำมัสยิดญามาตุคติน (2556: สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ในการเกิดของทารกทั้งชายและหญิงไม่ว่าจะเกิดที่โรงพยาบาลหรือที่บ้านนั้น ผู้เป็นบิดาจะต้องกล่าวแก่ลูกโดยกล่าวที่หูข้างขวาก่อนเป็นภาษาอาหรับ ซึ่งเป็นหนึ่งใน หลักศรัทธา

ข้อที่ 1 คือ กล่าวว่ อัลลอฮ์อัคริบ หมายความว่า อัลลอฮ์ผู้ยิ่งใหญ่ และการกล่าว ที่หูขวาของลูกเป็น ภาษาอาหรับ ซึ่งแปลความหมายได้ว่า

ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่าอัลลอฮ์เป็นพระเจ้า มีการกล่าว 2 ครั้ง

ข้าพเจ้าขอปฏิญาณตนว่าศาสดามุฮัมมัดเป็นศาสดาสุดท้ายของพระองค์ กล่าว 2 ครั้ง

จงมาละหมาดวันใหม่ กล่าว 2 ครั้ง

เราได้รับความสำเร็จแล้ว กล่าว 2 ครั้ง

อัลลอฮ์ยิ่งใหญ่ กล่าว 1 ครั้ง

ไม่มีพระเจ้าอื่นใดเว้นแต่อัลลอฮ์เท่านั้น กล่าว 1 ครั้ง

หลังจากนั้นก็มีการกล่าวที่หูข้างซ้าย ซึ่งการกล่าวก็คล้ายๆกันกับหูขวา แล้วทำไมถึงต้องกล่าวนั้น ทางอิสลามถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างอัลลอฮ์เป็นผู้สร้าง”

โดยจะเห็นได้ว่า ชีวิตตั้งแต่เกิดของชาวไทยมุสลิมนั้น ได้ผูกพันกับพระเจ้า พระเจ้า เป็นผู้มอบชีวิตและเป็นผู้สร้างในทุกสิ่งทุกอย่าง อย่างในสากลโลก ตลอดจนชีวิตมนุษย์

การตาย

สัมพันธ์ อาหรับ กรรมการประจำมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า (2556: สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ก่อนที่วิญญาณจะออกจากร่าง คือ ตอนที่เจ็บก่อนที่จะตาย เมื่ออยู่โรงพยาบาลหรือที่บ้าน ก็ให้กล่าว เหมือนเดิม คือ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดเว้นแต่อัลลอฮ์เท่านั้น ตามการกล่าวข้างต้นที่เป็นการเกิด เพื่อให้วิญญาณคนตายกลับไปหาพระอัลลอฮ์ และต้องมีการฝังร่างคนตายภายใน 24 ชั่วโมง”

โดยจะเห็นได้ว่าการตายของชาวมุสลิมนั้น ถือว่ามนุษย์กลับคืนสู่ความเมตตาของพระเจ้า

การแต่งงาน

สมศรี เต็งวัง (2556: สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “พิธีการแต่งงานผู้ชาย คือ เจ้าบ่าวจะต้องสู่ขอเจ้าสาวโดยพ่อแม่ฝ่ายชายต้องไปตกลงขอเจ้าสาวกับทางพ่อแม่เจ้าสาว คนที่จะอนุญาตให้แต่งงานกับเจ้าสาวได้ต้องเป็น ญาติฝ่ายพ่อเท่านั้น กรณีพ่อตายให้ลุง หรืออา หรือพี่ชาย และญาติฝ่าย พ่อเท่านั้น หรือถ้าลุงไม่มีให้พี่ ชายหรือน้อง ชายเจ้าสาวเป็นคนอนุญาตโดยบุคคลดังกล่าวจะต้องบรรลุ ศาสน ภาวะแล้ว ตามอิสลามนั้น การบรรลุ ศาสน ภาวะของผู้หญิง เริ่มมีประจำเดือน ผู้ชายเริ่มมีฟันเป็ยก”

จะเห็นได้ว่าวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนมุสลิมแห่งนี้ตั้งแต่เกิดจนตาย ได้มีความผูกพันกับพระเจ้า และมีความเชื่อในพระเจ้าองค์

เดียว โดยมีศาสนสถานที่เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยมุสลิมเพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา 4 แห่ง คือ มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มัสยิดมายีอุลอิสลาม มัสยิดยามาลุดดีน และมัสยิดตะเกียโยกิน ราชมิสจินจาราม และประเพณีของชุมชนมุสลิมที่ชุมชนคลองตะเคียน ได้ปฏิบัติสอดคล้องตามหลักศรัทธา และหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลาม

2.2 ชาวไทยพุทธ

ชาวไทยพุทธในชุมชนคลองตะเคียน มีจำนวน 916 คน อยู่ที่ หมู่ 7 และหมู่ 9 โดย พระครูสารจินดาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดโคกจินดาราม (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ชาวไทยพุทธที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ได้สืบเชื้อสายมาจากชาวจีนที่ได้มาพำนักอาศัย และเดินทางเข้ามาค้าขายในสมัยอยุธยาตอนปลาย โดยมีจำนวนของชาวจีนที่มาพำนักในที่แห่งนี้ไม่มากนัก แล้วต่อมามีชาวนวน ชาวมอญ และชาวลาวที่นับถือพระพุทธศาสนาได้เข้ามาอาศัยอยู่ในหมู่ 7 และหมู่ 9 เพื่อการทำมาหากิน เช่น การค้าขาย รับราชการ ทำงานบริษัท และรับจ้างทั่วไป”

จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธที่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนนั้น ได้อาศัยอยู่ที่หมู่ 7 และ หมู่ 9 โดยเป็นชาวไทยพุทธเชื้อสายจีน มอญ ลาว ที่ได้มาอาศัยอยู่เพื่อการค้าขาย การประกอบอาชีพรับจ้าง รับราชการ ทำงานบริษัท เป็นต้น โดยมีศูนย์รวมจิตใจในการประกอบศาสนพิธี คือ วัดโคกจินดาราม ซึ่งมีพระครูสารจินดาภรณ์เป็นเจ้าอาวาส

2.2.1 ความเชื่อ

ชาวไทยพุทธมีศูนย์กลางความเชื่ออยู่ที่ วัดโคกจินดาราม ซึ่งตั้งอยู่ที่ หมู่ 7 เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะในวันสำคัญต่างๆ ที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา การทำกฐิน การทำผ้าป่า วันปีใหม่ วันสงกรานต์ หรือแม้แต่พิธีกรรมทางศาสนาต่างๆ ของชาวไทยพุทธ ปัจจุบันมีพระครูสารจินดาภรณ์ เป็นเจ้าอาวาส โดย พระครูสารจินดาภรณ์ เจ้าอาวาสวัดโคกจินดาราม (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “ประวัติความเป็นมาของศาสนาพุทธในชุมชนแห่งนี้ได้นำเข้ามาโดยชาวจีนที่มาพำนักอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้เพื่อการเดินทางและการค้าขายในสมัยอยุธยาตอนปลาย ซึ่งชาวจีนที่มาพำนักอาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ได้มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาจึงได้สร้างวัดขึ้นในชุมชนคลองตะเคียน ที่หมู่ 7 ได้ตั้งชื่อวัดนี้ว่า วัดโคกแขก ปัจจุบันชื่อ วัดโคกจินดาราม โดยวัดแห่งนี้ได้สร้างใน พ.ศ. 2300 และมีการบวบสงฆ์ใน พ.ศ. 2310 ก่อนกรุงศรีอยุธยาแตกครั้งที่ 2 โดยสร้างในสมัยพระเจ้าเอกทัศ ซึ่งวัดแห่งนี้สร้างก่อนมัสยิดกุฎีซ่อ

ฟ้า 50 ปี โดยหลักฐานที่ค้นพบว่าสร้างในสมัยพระเจ้าเอกทัศนั้น ได้มีชาวโปรตุเกสเป็นคนบันทึก และถ่ายเป็นแผ่นฟิล์ม โดยในอดีตนั้นวัดแห่งนี้ชาวจีนที่เป็นคนสร้างวัดนั้นจะให้บุตรหลานบวช เป็นพระแล้วดูแลวัดแห่งนี้สืบทอดต่อกันมา แล้วหลังจากสิ้นหลวงตาสวัสดิ์ ทำให้ทางวัดแห่งนี้รกร้างเสื่อมโทรมลง ทางเจ้าคณะจังหวัดจึงได้แต่งตั้งอาตมาเป็นเจ้าอาวาสเพื่อมาดูแลวัดโคกจินดาราม แห่งนี้”

ในปัจจุบันวัดโคกจินดารามนอกจากจะเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธในชุมชนคลองตะเคียนตลอดทั้งศิษยานุศิษย์ของพระครูสารจินดาภรณ์ทั้งใกล้และไกลชุมชนคลองตะเคียนแล้ว ทางวัดยังมีการส่งเสริมให้มีการศึกษาเล่าเรียนแก่พระภิกษุ สามเณร ของ วัดให้มีความรู้ความสามารถที่สูงๆขึ้นด้วย เช่น นักธรรมตรี นักธรรมโท นักธรรมเอก (พระอาจารย์ป้อม รัตนปัญญา 2556 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 3.10 วัดโคกจินดาราม

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 20 พฤษภาคม 2557)

วัดโคกจินดารามนอกจากเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนซึ่งใช้ในการประกอบศาสนพิธีต่างๆทางพระพุทธศาสนา แล้วประชาชนที่ ยังใช้ในการประกอบพิธีกรรม เช่น การสะเดาะเคราะห์ เสริมดวง ต่อชะตาแก้ของคุณไสย์และไสย์เวทย์ต่างๆ โดยพระครูสารจินดาภรณ์ได้รับการถ่ายทอดวิชาความรู้จากหลวงพ่อหวลวัดพุทไธสวรรค์

เป็นผู้ประกอบพิธีตามความเชื่อของแต่ละบุคคล โดย นุช เชยกลิ่นเทศน์ (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “นอกจากนี้ประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนมีความเชื่อ เช่น ร่ำทรงของปู่ฤๅษีตาไฟ ร่ำทรงของปู่ฤๅษีนารอด ร่ำทรงเจ้าแม่อุมาเทวี ซึ่งร่ำทรงนั้นได้อาศัยอยู่ที่หมู่ 9 โดยทำหน้าที่ในการประกอบพิธีกรรมทางพราหมณ์และทางร่ำทรงเองก็ได้มากราบไหว้ขอขมาจากพระครูสารจินดาภรณ์ที่วัดโคกจินดาราม เพราะท่านเป็นครูบาอาจารย์และมีความรู้ทั้งศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์ ซึ่งคนในชุมชนที่เป็นไทยพุทธมีความเชื่อว่า ช่วยเสริมบารมี ช่วยให้ทำมาค้าขาย ทำหน้าที่การงานให้ก้าวหน้า ทำให้มีคนรักคนหลง รวมถึงรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ส่วนในเรื่องพิธีกรรมที่เห็นเด่นชัดที่สุด คือ การตั้งศาลพระภูมิ ต้องใช้คนทรงเจ้าไม่ใช่พระสงฆ์ ซึ่งไม่เกี่ยวกับทางพระ เพราะเป็นคนละสายกัน โดยในการตั้งศาลพระภูมิเจ้าที่ ที่ตั้งคู่กับศาลปู่ศาลย่านั้น ไม่ใช่เทวดาแต่เป็นคนที่นับถือที่เสียชีวิตไปแล้ว โดยได้ตั้งคู่กับศาลพระภูมิ ซึ่งของที่ใช้ในการทำพิธีมีดังนี้ คือ บายสี ข้าวตอก ดอกไม้ ผลไม้ ขนม กล้วย เหล้า ยาสูบ ยาเส้น บุหรี่ หมากพลู ยาตอง น้ำ แล้วดอกไม้ที่นั้นให้ยกเว้นดอกเข็ม เพราะใช้เฉพาะไหว้ครูเท่านั้น ซึ่งคนโบราณให้ความหมายของดอกเข็มไปในทางไม่ดี ซึ่งหมายถึงการทิ่มแทง ส่วนในบางที่ในการทำพิธีไม่มีเหล้าถ้าเป็นวันพระเพราะผิดศีล”

ภาพที่ 3.11 พระประธาน (หลวงพ่อดวงโลก)

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 20 เมษายน 2557)

จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธในชุมชนคลองตะเคียนจะมีความเชื่อในเรื่องบาป บุญ คุณ โทษ กฎแห่งกรรม การทำดี ได้ดี การทำชั่ว ได้ชั่ว และมีความเชื่อในเรื่องเคราะห์ การสะเดาะเคราะห์ ซึ่งเป็นความเชื่อทางพราหมณ์ด้วย โดยที่ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้จะมีวัดโคกจินดารามเป็นศูนย์รวมจิตใจในการทำบุญ ปฏิบัติธรรมตามแบบพระพุทธศาสนา และวันสำคัญต่างๆ ทางพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ที่วัดโลกจินดารามยังมีพิธีสะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อทางพราหมณ์ เพื่อเป็นการสร้างขวัญกำลังใจ และมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชนแห่งนี้

2.1.2 การดำเนินชีวิต ชาวไทยที่นับถือศาสนาพุทธมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง โดยมีวิถีการดำเนินชีวิตซึ่งในที่นี้ได้ศึกษา เรื่อง อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่ อาศัย ประเพณีการเกิด การแต่งงาน การตายโดยวิถีชีวิตของชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ มีการดำเนินชีวิตไม่แตกต่างจากชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย คือ

อาหาร สมโภชน์ ยี่แก้ว (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ด้านอาหารการกินของชาวไทยพุทธในชุมชนคลองตะเคียนนั้นกินง่ายอยู่ง่าย โดยจะเน้นทานผัก น้ำพริก แกงต่างๆ”

จะเห็นได้ว่าในเรื่องอาหารการกินนั้นชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนจะมีการรับประทานกันอย่างง่าย ๆ โดยจะเน้นอาหารประเภทผัก และน้ำพริก ซึ่งเป็นอาหารพื้นบ้านของคนในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้

เครื่องนุ่งห่ม การแต่งกายของชาวไทยพุทธในชุมชนคลองตะเคียนจะแต่งตามสมัยนิยม ซึ่งการแต่งกายไม่เคร่งเหมือนกับชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชน คนแก่ที่เป็นผู้หญิงนิยมนุ่งผ้าถุง ส่วนผู้ชาย และหนุ่มสาวสมัยใหม่สวมใส่เสื้อผ้าตามสมัยนิยม เช่น กางเกง กระโปรง เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต (เฮียง แซ่ลิ่ม 2556 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ได้มีการแต่งกายตามสมัยนิยม คือ เสื้อยืด เสื้อเชิ้ต กางเกง ผ้าถุง โดยจะแต่งกายให้ถูกต้องตามกาลเทศะ ตามประเพณีนิยม

ที่อยู่อาศัย ชาวไทยพุทธได้สร้างบ้านเรือนอยู่ที่นี่ส่วนใหญ่จะเป็นบ้านใต้ถุนสูง เมื่อเวลาน้ำท่วมจะได้ไม่เกิดปัญหาในการย้ายข้าวของ และป้องกันสัตว์เลื้อยคลานต่างๆ(นุช เซยกิ้นเทศน์ 2556 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่าชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้มีการสร้างที่อยู่อาศัยเป็นใต้ถุนสูง เพื่อป้องกันอันตรายตอนน้ำท่วม และสัตว์เลื้อยคลานเข้าบ้าน ซึ่งในการสร้างที่อยู่อาศัยนั้นทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมได้สร้างเหมือนกัน

ประเพณี ในเรื่องประเพณีของชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนมีความผูกพันกับพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาและพิธีกรรมทางพราหมณ์ ไม่ว่าจะเป็น การเกิด การตาย การแต่งงาน ส่วนในเรื่องประเพณีประจำเดือนชาวไทยพุทธที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนไม่มีพิธีกรรมประจำเดือน แต่จะมีพิธีกรรมเนื่องในวันสำคัญต่างๆ เช่น วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา กฐิน ผ้าป่า วันสงกรานต์ วันปีใหม่ เพราะชาวไทยพุทธที่นี้ผูกพันกับพระพุทธศาสนา แล้วมีหลวงพ่อดอก และพระครูสารจินดาภรณ์ เป็นศูนย์รวมจิตใจให้คนที่นี้รักใคร่ สัมผัส สมนาม สัมคึกกัน (บารุง แซ่ลิ้ม 2556 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่า วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยพุทธได้ผูกพันกับธรรมชาติ และมีความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ สิ่งศักดิ์ ในการช่วยเหลือตนเองและครอบครัวให้มีชีวิตที่ดีขึ้น ให้มีความกินดีอยู่ดี และเกิดความสุขในชีวิต แล้วชาวไทยพุทธเองก็ได้มีความเชื่อในกฎแห่งกรรม การทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว โดยศาสนาสถานที่สำคัญในการประกอบพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา และเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธ มี 1 แห่ง คือ วัดโคกจินดาราม

นอกจากนี้ ชุมชนคลองตะเคียนซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ยังมีประชาชนอีกหลากหลายเชื้อชาติที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ในกรุงศรีอยุธยา เช่น จีน มอญ ลาว เป็นต้น

1. จีน ชาวจีน เป็นกลุ่มคนที่มีบทบาทสำคัญทางการค้าตลอดสมัยอยุธยาทั้งการค้าภายในอาณาจักร และการค้าทางเรือสำเภาระหว่างอยุธยาและชาติต่างๆ (ชาญวิทย์ เกษตรศิริ 2548 :147)ชาวจีนที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนส่วนใหญ่จะอาศัยอยู่ที่ หมู่ 7 ซึ่งชาวจีนที่อพยพมาอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้สมัยเริ่มแรกมาเพื่อการค้าขายเครื่องสังคโลก ผ้าไหม และเป็นที่พักอาศัยยามมรสุมแล้วหลังจากนั้นได้ตั้งรกราก ถิ่นฐาน สร้างบ้านเรือนอยู่ที่นี่พร้อมทั้งก่อตั้ง โศกแขก หรือวัดโคกจินดาราม เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวจีนที่มาอาศัยอยู่ที่นี่ (พระครูสารจินดาภรณ์ 2556 : สัมภาษณ์)

2. มอญ ชาวมอญที่อาศัยอยู่ในชุมชนคลองตะเคียนส่วนใหญ่อาศัยอยู่ที่ หมู่ 9 โดยมีการขยายครอบครัวจากหมู่บ้านโปรตุเกส สแล้วมาอยู่ที่ หมู่ 9 แห่งนี้ ซึ่งครอบครัวของมอญที่อยู่ที่นี่มาจากครอบครัวขายที่ค้าขายอยู่ที่หมู่บ้านโปรตุเกส แล้วได้มาค้าขายอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้ (นุชเชยกลิ่นเทศน์ 2556 : สัมภาษณ์)

3. มอญ ชาวมอญในชุมชนคลองตะเคียนจะอาศัยอยู่ในส่วนใหญ่ย้ายมาจากหมู่บ้านโปรตุเกสที่เมื่อก่อนได้ทำมาค้าขายอยู่กับฝรั่งที่อยู่ที่นี่ แล้วหลังจากนั้นได้ขยายครอบครัวมาสร้าง

บ้านเรือนอยู่ใน หมู่ 7 และ หมู่ 9 ซึ่งเมื่อชาวมอญได้มาอาศัยอยู่ที่ชุมชนคลองตะเคียนก็ได้ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้าง รับราชการ ทำงานบริษัท (แต่มี แจ่มนิล 2556 : สัมภาษณ์)

4. ลาว ชาวลาวที่อาศัยอยู่ที่ชุมชนคลองตะเคียนส่วนใหญ่มาจากชุมชนบ้านป้อมหัวแหลม ซึ่งในสมัยก่อนนั้นชาวลาวได้ถูกกวาดต้อน และอพยพมาจากลาว แล้วได้ขยายครอบครัวมาอยู่ที่ หมู่ 7 และ หมู่ 9 ชาวลาวที่อาศัยอยู่ที่นี้ได้มาค้าขาย รับจ้างทั่วไป และทำนาอยู่ที่ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ (เยียง แซ่ลิ้ม 2556 : สัมภาษณ์)

จะเห็นได้ว่า ชุมชนคลองตะเคียน แห่งนี้มีประชากรอีก หลากหลายเชื้อชาติที่ได้เข้ามาอาศัยอยู่ใน ชุมชนแห่งนี้ ก็คือกลุ่มชาติพันธุ์แขก จีน มอญ ลาว และได้ประกอบอาชีพต่างๆ ดังนี้ คือ ค้าขาย รับราชการ รับจ้างทั่วไป ทำงานบริษัทแต่ถึงแม้คนในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้จะมีหลากหลายกลุ่มชาติพันธุ์ แต่คนในชุมชนยังมีความสมัครสมานสามัคคีช่วยเหลือเกื้อกูลกันตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ทำให้เกิดความสงบสุขภายในชุมชน

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า ชุมชนคลองตะเคียน เป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี เดิมในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง ซึ่งสถานที่ตั้งตำบลมีลำคลองใหญ่ เคยมีต้นตะเคียนขนาดใหญ่ขึ้นอยู่บริเวณปากคลองด้านทิศตะวันออก ในสมัยโบราณใช้เป็นเส้นทางล่องซุง ทำให้ ชุมชนนี้เป็นชุมชนเก่าแก่อายุกว่า 400 ปีที่ชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และมีประวัติศาสตร์ชุมชนอันยาวนาน มีโบราณสถาน และศาสนสถานต่าง ๆ ที่บ่งบอกถึงการดำรงอยู่ของชุมชนแห่งนี้โดยหลากหลายโดยชุมชนคลองตะเคียนมีทั้งหมด 13 หมู่บ้าน เป็นชาวไทยพุทธ 2 หมู่บ้าน และเป็นชาวไทยมุสลิม 11 หมู่บ้าน ซึ่งแบ่งเป็นชาวไทยมุสลิมร้อยละ 80 และเป็นชาวไทยพุทธร้อยละ 20 การประกอบอาชีพของคนในชุมชนคลองตะเคียนมีการประกอบอาชีพ รับราชการ ค้าขาย เกษตรกรรม เลี้ยงสัตว์ รับจ้างทั่วไป ทำงานบริษัท ส่วนในเรื่องความเชื่อนั้นชาวไทยพุทธมีความเชื่อเรื่องกฎแห่งกรรม และความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ ส่วนชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อในเรื่องพระเจ้าองค์เดียวแล้วศาสนสถานที่ใช้ในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยมุสลิม มีทั้งหมด 4 แห่ง คือ มัสยิดกุฎีซ้อฟ้า มัสยิดมยอ์ลอิสลาม มัสยิดตะเกียโยกินราชมิสจินจาสยาม และมัสยิดซิดญ์มาลุดดีน ส่วนศาสนสถานในการประกอบพิธีกรรมของชาวไทยพุทธมี 1 แห่ง คือ วัดโคกจินดาราม

บทที่ 4

แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน

ชุมชนคลองตะเคียน เป็นชุมชนที่มีความหลากหลายในด้านเชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่ตลอดระยะเวลากว่า 50 ปี ที่ผ่านมานั้น ชุมชนนี้ก็ยังสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและสันติมาโดยตลอด ถึงแม้ว่าชุมชนแห่งนี้จะมีการพัฒนาทางด้านวัตถุไปมากมายอย่างไร แต่ก็ไม่สามารถทำให้คนในชุมชนคลองตะเคียนละเลยเรื่องการให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันอย่างสันติได้ ซึ่งเมื่อสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันตินำมาซึ่งความเข้มแข็งของชุมชน แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน จากการลงพื้นที่ไปศึกษา ตลอดทั้งได้มีการสนทนากับคนในชุมชน พบแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนมี ดังนี้

1. ปัจจัยภายในชุมชน คือ การศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง
2. ปัจจัยภายนอกชุมชน คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ

1. ปัจจัยภายในชุมชน

ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนนั้นคนในชุมชนคลองตะเคียนมีการสร้างความเข้มแข็งโดยมีปัจจัยภายใน คือ การศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

1.1 การศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการที่มุ่งพัฒนาคนให้ มีความรู้ เป็นมนุษย์ที่มีคุณภาพมีความสามารถเต็มศักยภาพ มีการพัฒนาที่สมดุลทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม เพื่อเสริมสร้างการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

(<http://debatecompetitivo.org/admin/2014/>) โดยชุมชนคลองตะเคียน ก็เป็นชุมชนที่ให้ความสำคัญกับการศึกษาอย่างมาก โดยดูได้จากภายใน ชุมชนคลองตะเคียน มีศูนย์การศึกษาเพื่อการเรียนการ

สอนหลายแห่ง ได้แก่ โรงเรียนประชาสามัคคี โรงเรียนวันครู 2504 และโรงเรียนอิสลามศรียะฮ์ อุษษามูลนิธิ

1.1.1 โรงเรียนประชาสามัคคี ตั้งอยู่ที่ หมู่ 8 เป็นโรงเรียนรัฐบาล สอนตั้งแต่ ชั้นอนุบาล ถึง ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ซึ่งมีนักเรียนทั้งหมด 96 คน เป็นนักเรียนประถม 67 คน และเป็นนักเรียนอนุบาล 25 คน มีนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 20 และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลามร้อยละ 80 โรงเรียนประชาสามัคคีนอกจากมีการเรียนการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการแล้วยังมีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนกัน เรียกว่า “เยาวชนไทย ได้ฟ้าเดียวกัน” โดยเป็นการรับเด็กนักเรียนจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้มาอยู่กับครอบครัวของคนในชุมชนคลองตะเคียนเป็นเวลา 1 เดือน เพื่อให้เด็กที่มาอาศัยอยู่ที่นี้มีความรู้สึกถึงความเป็นคนไทย และเป็นส่วนหนึ่งทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม เพื่อไม่ให้เด็กถูกแบ่งแยกแนวความคิดที่คิดว่าการแบ่งแยกดินแดนและตัวเองไม่ใช่คนไทย รวมถึงให้เด็กที่มาอยู่นั้นได้เรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนต่างถิ่นว่าเป็นอย่างไรบ้าง โดย วัลลภา ศรสวรรค์ อาจารย์ประจำโรงเรียนประชาสามัคคี (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “โรงเรียนประชาสามัคคี มีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนกัน เรียกว่า “เยาวชนไทย ได้ฟ้าเดียวกัน” ซึ่งเป็นการรับเด็กนักเรียนจาก ทาง 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มาอยู่กับเราประมาณ 1 เดือน เพื่อให้เด็กที่มาอยู่กับเรานั้นได้รู้สึกถึงความเป็นไทย เป็นคนไทย ส่วนหนึ่งทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม ไม่ให้เด็กถูกแบ่งแยกออกจากความคิดที่ คิดว่าการแบ่งแยกดินแดนและตัวเองไม่ใช่คนไทย รวมถึงให้เด็กที่มาอยู่กับเรามีความสนุกสนานในการเรียนรู้ในเรื่องวัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนที่อยู่ต่างถิ่นว่าเป็นอย่างไรบ้าง และที่ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ ถ้าเป็นของชาวไทยมุสลิมทางมัสยิดได้มีการถ่ายทอดความรู้มีการเข้าค่ายฤดูร้อน ส่วนทางพุทธเด็กก็ไปบวช แล้วในการถ่ายทอดความรู้ต่างๆ ได้มีกรรมการการศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงาน”

ภาพที่ 4.1 โรงเรียนประชาสามัคคี

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 8 พฤษภาคม 2558)

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนประชาสามัคคีเป็นโรงเรียนรัฐบาลที่สอนตั้งแต่อนุบาลจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีนักเรียนที่เป็นชาวไทยพุทธ ร้อยละ 20 และนักเรียนที่เป็นชาวไทยมุสลิม ร้อยละ 80 โดยมีการสอนตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ และโรงเรียนแห่งนี้มีโครงการแลกเปลี่ยนนักเรียนกัน คือ โครงการเยาวชนไทย ใต้ฟ้าเดียวกัน ซึ่งเป็นการรับเด็กจาก 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ให้มาอาศัยอยู่ที่ชุมชนแห่งนี้เป็นเวลาหนึ่งเดือน เพื่อให้เด็กมีความรู้สึกถึงความเป็นไทย ไม่มีความรู้สึกถูกแบ่งแยกว่าตัวเองไม่ใช่คนไทย และเพื่อเป็นการเรียนรู้วัฒนธรรมและความเป็นอยู่ของคนต่างถิ่น ทำให้เด็กเกิดความผูกพันกับเพื่อนที่เป็นทั้งนักเรียนไทยพุทธและนักเรียนไทยมุสลิม

1.1.2 โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 (วันครู 2504) ตั้งอยู่ที่ หมู่ 2 เป็นโรงเรียน รัฐบาล ที่สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 3 โดยสอนสายสามัญตามหลักสูตรของ กระทรวงศึกษาธิการ มีนักเรียนที่นับถือศาสนาพุทธร้อยละ 20 และนักเรียนที่นับถือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 80 โดย อารมณ รัตริโชติ อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “โรงเรียนวันครูแห่งนี้ส่วนใหญ่ มีนักเรียนที่เป็นไทยมุสลิม ส่วน ความสัมพันธ์ของนักเรียนจะอยู่กันอย่างพี่น้อง เป็นแบบช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทำให้ไม่เกิดปัญหาใน เรื่องของศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมขึ้น แม้กระทั่งครูเป็นคนไทยพุทธที่มาสอนอยู่ใน โรงเรียน วันครูแห่งนี้ที่เป็น โรงเรียนของคนอิสลามก็ไม่เกิดปัญหากัน และนักเรียนที่นี่เองก็มีเด็กไทยพุทธมา เรียนด้วยจะแตกต่างกันก็แค่การแต่งกายที่เด็กไทยพุทธ ไม่คลุมศีรษะ ส่วนเด็กไทยมุสลิมคลุมศีรษะ แล้วคนในชุมชนคลองตะเคียนส่วนมากไม่ให้อูกหลานไปเรียน โรงเรียนในตัวจังหวัดอุษุทยา หรือ โรงเรียนอาชีวะ เทคนิค แต่จะให้อูกหลานเรียนต่อที่โรงเรียนแห่งนี้จนจบ มัธยมศึกษาปีที่ 3 เพราะ ทางพ่อแม่ผู้ปกครองมองว่าพออูกหลานหลายๆคนไปเรียนในตัวจังหวัดอุษุทยา และ โรงเรียนอาชีวะ เทคนิคนั้น อูกหลานเกรง ตีดา เขาถึงให้มาเรียน โรงเรียนวันครู และ โรงเรียนอิสลามศรีอุษุทยา เพราะสอนให้อูกหลานค้ำมีสัมมาคารวะเชื่อฟังพ่อแม่ กตัญญู พุดจาไพเราะ”

ภาพที่ 4.2 โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 (วันครู 2504)

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 8 พฤษภาคม 2558)

จะเห็นได้ว่า โรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 เป็นโรงเรียนรัฐบาลที่จัดการเรียนการสอนสายสามัญตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการสอนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งมีนักเรียนที่เป็นชาวไทยมุสลิมร้อยละ 80 และนักเรียนที่เป็นชาวไทยพุทธร้อยละ 20 และเด็กนักเรียนที่นี้อยู่กันอย่างพี่น้อง มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันกัน ทำให้ไม่เกิดปัญหาในเรื่องของศาสนา ประเพณี และวัฒนธรรมขึ้นภายในโรงเรียน

1.1.3 โรงเรียนอิสลามศรียะฮ์ยามูลนิธิ ตั้งอยู่หมู่ 2 เป็นโรงเรียนเอกชน ที่สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสอนสายสามัญควบคู่กับศาสนา ซึ่งนักเรียนในโรงเรียนอิสลามศรียะฮ์ยามูลนิธินี้เป็นชาวไทยมุสลิมทั้งหมด โดย ญัรฟูล เลาะวิถี ผู้ช่วยผู้อำนวยการโรงเรียนอิสลามศรียะฮ์ยามูลนิธิ (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ตั้งแต่ปี 2504-2555 เอกอัครราชทูตที่เด่นชัดที่สุดในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ คือ การศึกษาของมุสลิมทั้งอยุธยาและทั่วประเทศ โดยทางโรงเรียนอิสลามศรียะฮ์ยามูลนิธิมีการเรียนการสอนทั้งสามัญควบคู่กับทางด้านศาสนา ถ้ามองย้อนไปในอดีตตั้งแต่ปี 2504 เป็นต้นมา ในรูปแบบการศึกษาที่สอนควบคู่กันทั้งสายสามัญและด้านศาสนามีน้อยมาก แล้วโรงเรียนแห่งนี้มีนักเรียนจากทั่วประเทศมาเรียนอยู่ที่นี่ ตั้งแต่ปีตตานี นราธิวาส และทางภาคเหนือก็มี แล้วมีนักเรียนประมาณ 2,500 คน ซึ่งทำให้เกิดเศรษฐกิจในชุมชนหมุนเวียนมากขึ้น โดยเด็กที่มาจากต่างจังหวัดได้มาพักที่บ้านผู้ปกครองหรือผู้ใหญ่ในชุมชน เสียเงินให้เจ้าของบ้านแล้วในก็ดูแลแบบลูกแบบหลานของเขาแล้วในช่วงปิดเทอมทางมัธยมก็ได้เอาเด็กในชุมชน อายุ 10-15 ปี ไปนอนกิน มีการเข้าค่ายอบรมภาคฤดูร้อนเพื่อให้เด็กมีความรู้และห่างไกลจากการติดเกมส์ และยาเสพติด นอกจากนี้ทางโรงเรียนยังมีทุนการศึกษาเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอเมริกา และอีกหลายประเทศเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นจะได้กลับมาบริหาร โรงเรียน และพัฒนาท้องถิ่นต่อไป โดยบุคลากรที่ได้ไปศึกษาต่อต่างประเทศ แล้วกลับมาบริหาร โรงเรียน และพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญ คือ อาจารย์ผจญ แสงสว่าง อาจารย์ไพฑูริ์ บุญรอด อิหม่ามฮาซัน ฮานาฟี อิหม่ามหมัด บูระระ เป็นต้น ”

ภาพที่ 4.3 โรงเรียนอิสลามศรียุทธยามูลนิธิ

ที่มา: วริฐา ทองไทย (ถ่ายเมื่อ 8 พฤษภาคม 2558)

จะเห็นได้ว่าโรงเรียนอิสลามศรียุทธยามูลนิธิเป็นโรงเรียนเอกชนที่มีการเอกชน ที่สอนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 โดยสอนสายสามัญควบคู่กับศาสนา ซึ่งนักเรียนในโรงเรียนอิสลามศรียุทธยามูลนิธินี้เป็นชาวไทยมุสลิมทั้งหมด โดยโรงเรียนแห่งนี้ได้มีการส่งเสริมทุนการศึกษาต่างประเทศเพื่อส่งนักเรียนไปศึกษาต่างประเทศ เช่น ประเทศซาอุดีอาระเบีย สหรัฐอเมริกา และอีกหลายประเทศเพื่อให้บุคลากรเหล่านั้นจะได้กลับมาบริหาร โรงเรียน และพัฒนาท้องถิ่นให้มีความเจริญก้าวหน้า และมีศักยภาพมากขึ้น

ดังนั้นจะเห็น ได้ว่าการจัดการศึกษาของโรงเรียนในชุมชนคลองตะเคียนที่ประกอบไปด้วยประชาชนที่มีความหลากหลายทางเชื้อชาติศาสนาเป็นสิ่งที่ค่อนข้างลำบาก แต่ถึงกระนั้นชุมชนก็ยังสามารถจัดการศึกษาได้อย่างดีจนทำให้ไม่เกิดความแตกแยกในชุมชนและทำให้เกิดการยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด โดยศึกษาได้จากการอยู่ร่วมกันของนักเรียนที่ไม่ได้เกิดปัญหาการแบ่งแยก หรือมีปัญหาใดๆ นอกจากนี้โรงเรียนยังมีกิจกรรมต่างๆ ที่เชื่อมความสามัคคีให้เกิดขึ้นภายในกลุ่มคนด้วย ซึ่งสถาบันการศึกษาเป็นสถาบันขั้นพื้นฐานขั้นหนึ่งที่จะช่วยในการกล่อมเกล่าจิตใจ และปลูกฝัง ด้านปัญญา จิตใจ ร่างกาย พัฒนากระบวนการคิด ของเยาวชนให้เป็นคนมีคุณภาพ และสามารถอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

2. การส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลาย

วัฒนธรรม คือ สิ่งที่มีมนุษย์ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อการเรียนรู้ โดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง มีทั้งที่เป็นรูปธรรม เช่น บ้านเรือน ที่อยู่อาศัย สิ่งที่เป็นนามธรรม เช่น ภาษามนุษย์นิยมประเพณี (อมรา พงศาพิชญ์ 2537: 1) โดยวัฒนธรรมมีความหมายที่กว้างและสามารถแบ่งได้เป็นหลายประเด็น¹

¹ สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2534 : 6) ได้ให้นิยามเชิงปฏิบัติการของวัฒนธรรม โดยแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. วัฒนธรรมด้านจิตใจ หมายถึง สิ่งที่เป็นพื้นฐานของความรู้สึกรู้สึกนึกคิดที่โน้มนำให้มนุษย์คิด/พูด/ทำด้วยความรักและปรารถนาดีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน ยังผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์เป็นไปด้วยความอบอุ่น ได้แก่ ภูมิปัญญา ความเชื่อ ค่านิยม อุดมการณ์ เป็นต้น
2. วัฒนธรรมด้านสังคม หมายถึง ระเบียบแบบแผนแห่งการดำเนินชีวิตที่ช่วยให้มนุษย์อยู่อาศัยและทำกิจกรรมร่วมกันด้วยความเรียบร้อย ได้แก่ ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น
3. วัฒนธรรมด้านวัตถุ หมายถึง สิ่งประดิษฐ์และสิ่งก่อสร้างต่างๆ ที่แสดงออกซึ่งความประณีตแห่งความรู้สึกรู้สึกนึกคิดของมนุษย์ ได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ อาคาร เครื่องประดับตกแต่ง ศิลปกรรม ตลอดจนผลงานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีต่างๆ เป็นต้น

ซึ่งชุมชนคลองตะเคียน ก็เป็นชุมชน หนึ่งในที่มีความหลากหลายทั้งในเชื้อชาติและศาสนา ส่งผลให้วัฒนธรรมของคนในชุมชนเกิดความหลากหลาย และแตกต่างกัน ตามไปด้วย ดังนั้นจึงเป็นสิ่งสำคัญในการจัดการวัฒนธรรมที่หลากหลายให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติ โดยวิธีการในการส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลายให้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันตินั้น ชุมชนคลองตะเคียน มีวิธีการดังนี้

2.1 การจัดตั้งศูนย์จริยธรรม การจัดตั้งศูนย์จริยธรรม เพื่อเป็นศูนย์ที่เผยแพร่ อบรม และเรียนรู้ในเรื่องศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ของชุมชนคลองตะเคียน โดยศูนย์จริยธรรมจัดตั้งขึ้นที่มัสยิดกุฎีช่อฟ้า มัสยิดยามีอุลอิสลาม มัสยิดญามาลุดดิน มัสยิดตะเกียบโยคินราช มิสจินดาสยาม และวัดโคกจินดาราม (ประสิทธิ์ ไกรประสิทธิ์ 2556 : สัมภาษณ์) โดยแต่ละศาสนา ก็จะสอนจริยธรรมตามคำเชื่อของศาสนานั้นๆ

ภาพที่ 4.4 กิจกรรมจริยธรรม ที่มัสยิดกุฎีช่อฟ้า

ที่มา: อิมรอน กระจำงพัฒนา (ถ่ายเมื่อ 26 เมษายน 2558)

เรื่องการจัดตั้งศูนย์จริยธรรมนี้ วัลลภา ศรสวรรค์ (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้มีศูนย์จริยธรรมอยู่ 5 แห่ง มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มัสยิดยามีอุลอิสลาม มัสยิดญูมามูลุดดิน มัสยิดตะเกียบโยคินราชมัสจินดาสยาม และวัด โลกจินดาราม เป็นศูนย์ที่เผยแพร่ อบรม และเรียนรู้ในเรื่องศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม โดยทางศาสนาอิสลามนั้นจะมีการจัดภาคฤดูร้อนเพื่อให้นักเรียนทางมุสลิมมาเข้าค่ายอบรมจริยธรรมกับทางมัสยิดทั้ง 4 แห่ง โดยมีศูนย์อำนวยการอยู่ที่มัสยิดซ่อฟ้า ส่วนทางศาสนาพุทธนั้นได้มีการบวชเรียนเป็นสามเณรที่ศึกษาธรรมะกับพระครูสารจินดาที่วัด โลกจินดาราม โดยในการจัดเข้าค่ายอบรมภาคฤดูร้อนเพื่อให้เด็กมีความรู้ และห่างไกลสิ่งมอมเมาทั้งเกมส์ และยาเสพติด รวมทั้งเป็นการให้เด็กใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด แล้วทางชุมชนคลองตะเคียนนั้นมีการทำกิจกรรมต่างๆร่วมกันทั้งอหิมา และเจ้าอาวาสวัด โลกจินดาราม ได้ให้ความรู้และจัดโครงการต่างๆขึ้นในชุมชน มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ในวิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี การถ่ายทอดการใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีประเพณีและศาสนาอยู่ร่วมกัน มีการช่วยเหลือกัน มีเวทีประชาชน โดยมีองค์กรปกครองท้องถิ่น มีผู้ใหญ่ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิมเป็นผู้ประสานงานร่วมกัน”

จะเห็นได้ว่าการจัดตั้งศูนย์จริยธรรมเพื่อการเผยแพร่ อบรม และเรียนรู้ในเรื่องศาสนาทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม ของชุมชนคลองตะเคียน โดยศูนย์จริยธรรมจัดตั้งขึ้นที่ มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มัสยิดยามีอุลอิสลาม มัสยิดญูมามูลุดดิน มัสยิดตะเกียบโยคินราชมัสจินดาสยาม และวัด โลกจินดาราม โดยแต่ละศาสนาก็จะสอนจริยธรรมตามคำเชื่อของศาสนานั้นๆ เพื่อให้เยาวชนได้มีการทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เยาวชนได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์สูงสุด ทำให้เยาวชนเกิดความสามัคคีกันภายในชุมชน และป้องกันเยาวชนไปติดเกมส์ และยาเสพติด โดยมี การประสานงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองท้องถิ่น มีผู้ใหญ่ทั้งไทยพุทธและไทยมุสลิม เพื่อให้คนในชุมชนได้เกิดความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน

2.2 พื้นฟูประเพณี โดยประเพณี เป็นกิจกรรมที่มีการปฏิบัติสืบเนื่องกันมา เป็นเอกลักษณ์และ มีความสำคัญต่อสังคม ประเพณีเป็นสิ่งแสดงให้เห็นวัฒนธรรมความเจริญรุ่งเรืองของชาติ คนในชุมชนคลองตะเคียนให้ความสำคัญกับประเพณีต่างๆ อย่างมาก ไม่ว่าจะประเพณีนั้นจะเป็นประเพณีของศาสนาใด โดยจะเห็นได้จากการที่มีประชาชนเข้าร่วมจัดงาน และเข้าร่วมในงานประเพณีที่ทางชุมชนร่วมกันจัดขึ้นอย่างมากมายในทุกปี กรณีเช่นงานประเพณีวันสงกรานต์

ซึ่งเป็นประเพณีเก่าแก่ของไทยซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณ ชุมชนคลองตะเคียนก็ยังช่วยกันอนุรักษ์ ประเพณีดังกล่าวให้สามารถดำรงอยู่ได้ โดย สมโภชน์ ยี่แก้ว (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ในวัน งานสงกรานต์ที่เป็นประเพณีที่จัดงานรดน้ำคำหัวขอพรผู้ใหญ่ที่จัดในวัดโคกจินดารามนั้น จะเห็น ได้ว่ามีทั้งชาวไทยพุทธ ชาวไทยมุสลิม และชนชาติต่างๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนเข้ามาร่วมงานกัน อย่างมาก แม้แต่ในช่วงเวลาของการรดน้ำขอพรผู้ใหญ่ก็มีชาวมุสลิมเข้าร่วมพิธีนี้ด้วยเช่นกัน”

ภาพที่ 4.5 งานรดน้ำขอพรผู้สูงอายุเนื่องในวันสงกรานต์

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 13 เมษายน 2556)

นอกจากนี้ในงานประเพณีที่มีความเกี่ยวข้องกับตัวบุคคล คนในชุมชนคลองตะเคียนก็ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานอย่างมาก เช่น พิธีศพ โดย ในงานศพของคนไทยพุทธที่ ต้องมี การนำศพไปไว้ที่ศาลาวัดนั้นทางอิหม่ามมุซา ที่มีสยิดตะเกียโยกินฯ ก็ยังได้มาร่วมงานเยี่ยมศพ แล้ว เอน้ำมนต์รดศพ ด้วย และแม้ว่า ท่านจะไม่สามารถอยู่ร่วมในพิธีสวดได้ ก็ตาม และในทางกลับกัน เมื่อคนอิสลามเสียชีวิตคนไทย พุทธก็เดินทางไปเยี่ยมเคารพศพได้ นอกจากนี้ ที่สำคัญในชุมชน

คลองตะเคียนนี้ยังอนุญาตให้บุตรที่มีบิดามารดานับถือศาสนา พุทธ เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต บุตรก็สามารถมาร่วมงานศพและเข้าร่วมฌาปนกิจศพได้ เพื่อแสดงความกตัญญูการเคารพต่อบุพการี และการอโหสิกรรม (สมโภชน์ ยี่แก้ว 2556 : สัมภาษณ์)

ขณะเดียวกัน ในงานบุญต่างๆ ที่จัดขึ้นที่วัด โศกจินดาราม ไม่ว่าจะเป็นงานกฐิน ผ้าป่า และงานบุญต่างๆ ที่มีหรรสพ การแสดงต่างๆ เช่น ลำตัด ลิเก ฯลฯ ชาวไทยมุสลิมก็สามารถเข้ามาเที่ยวงาน ในวัดได้ เหล่านี้เป็นส่วนหนึ่งที่แสดงให้เห็นถึงการอยู่ร่วมกันโดยไม่แบ่งเชื้อชาติ ศาสนาของคนที่อยู่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้

จะเห็นได้ว่าในการฟื้นฟูประเพณีของชุมชนคลองตะเคียนนี้ ได้รับการฟื้นฟูจากทาง องค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา เพื่อให้คนในชุมชนได้หวงแหน และอนุรักษ์ ประเพณีวัฒนธรรมที่ดีงามของคนในชุมชนให้สืบทอดต่อไปยังลูกหลานต่อไป และเป็นการ ส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีร่วมกันเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของคนในชุมชนทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม

2.3 จัดโครงการส่งเสริมวัฒนธรรม นอกจากนี้ชุมชนคลองตะเคียนยังมีการส่งเสริมวัฒนธรรม ของชุม โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมเป็นสิ่งสำคัญที่มีบทบาทสำคัญในการ ช่วยพัฒนาคนและพัฒนา ชุมชน เพราะจะทำให้การพัฒนาขึ้นอยู่กับรากฐานของตนเองและภูมิปัญญาของชุมชนและสังคม ชุมชนคลองตะเคียนก็เป็นชุมชนหนึ่งที่พยายามจะส่งเสริมวัฒนธรรมของชุมชน เพื่อให้ชุมชนเกิดความรักในรากฐานของตนเอง และแม้ว่ารากฐานจะมีความหลากหลายหรือ แตกต่างกันก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันได้ โดยหนึ่งในโครงการที่ชุมชนคลองตะเคียนได้เข้าร่วมใน การส่งเสริมวัฒนธรรมที่เด่นชัดคือ ใน พ.ศ. 2553 ทางกระทรวงวัฒนธรรมโดยกรมศาสนาได้ ดำเนินโครงการ ลานบุญ ลานปัญญาภายใต้แผนปฏิบัติการไทยเข้มแข็ง 2555 โดยมีเป้าหมายเพื่อ ดำเนินการจัดกิจกรรม ลานบุญ ลานปัญญา ในศาสนสถานทุกศาสนา ได้แก่ ศาสนาพุทธ ศาสนา อิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาพราหมณ์-ฮินดู และศาสนาซิกข์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพลิกฟื้น บทบาทของศาสนสถานทุกศาสนาให้เป็นศูนย์กลางการจัดกิจกรรมของคนในชุมชน ให้คนในชุมชน มีส่วนร่วมคิด ร่วมจัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรม ส่งเสริมเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

ด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น และพลิกฟื้นวิถีชีวิตที่ดิ่งงามในอดีตให้กลับคืนมา เพื่อให้เป็นชุมชนที่เข้มแข็ง และอยู่เย็นเป็นสุข (กรมการศาสนาและกระทรวงวัฒนธรรม 2555 : 1-7)

เยียง แซ่ลิม (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ในการจัดกิจกรรมต่างๆของคนในชุมชนคลองตะเคียนยังได้รับความร่วมมือจากหลายๆฝ่ายและชาวบ้านในชุมชนคลองตะเคียนเป็นอย่างดีทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้ชุมชนซึ่งรวมทั้งในพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในชุมชนแห่งนี้ เช่น งานสงกรานต์ งานศพ และพิธีกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนคลองตะเคียน โดยนายกองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน คือ นายสมบัติ ชันชลักษณ์ เป็นคนฟื้นฟู ส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ของคนในชุมชนเพื่อไม่ให้สูญหาย รวมถึงเป็นการสานสัมพันธ์ และสร้างความสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้น”

จะเห็นได้ว่าการจัดกิจกรรมต่างๆ ในชุมชนคลองตะเคียน ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมจากทางภาครัฐ และภาคเอกชน คนในชุมชนคลองตะเคียนทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมจะให้ความร่วมมือในการจัดกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ตลอดทั้งคนในชุมชนคลองตะเคียนเองยังช่วยกันอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณีที่ดิ่งงามเพื่อให้คงอยู่กับชุมชน และลูกหลานต่อไป

ในส่งเสริมวัฒนธรรมนั้น เนื่องจากชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนที่มีความหลากหลายทั้งในเชื้อชาติ ศาสนา ขนบธรรมเนียม ประเพณี แต่คนในชุมชน ภาครัฐ และเอกชนได้ร่วมมือ ร่วมใจกัน เพื่อ ส่งเสริม รักษา และปลูกฝังวัฒนธรรมชุมชนให้คนในชุมชนคลองตะเคียนมีจิตสำนึกรักและหวงแหนชุมชน เพื่อเป็นมรดกสืบทอดไปยังลูกหลาน และเป็นการสร้างความสมัคร สมานสามัคคี ภายในชุมชน ขณะเดียวกันยังมีโครงการในการส่งเสริมวัฒนธรรมอีกหลากหลายโครงการ ได้แก่ ลานบุญลานปัญญา โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน โครงการส่งเสริมวัฒนธรรมชุมชน (ไฟซ้อล บุญรอด อาจารย์ประจำโรงเรียนอิสลามูลนิธิ 2556 : สัมภาษณ์)

ยูซุป กระจ่างพัฒน์ (2556 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “ในการส่งเสริมจริยธรรมนั้นมีโครงการที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชนที่สำคัญอีก โครงการ คือ โครงการลานบุญลานปัญญา เป็นโครงการที่ทางรัฐบาลได้ร่วมมือกับผู้นำศาสนาหลายศาสนา ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม ศาสนาคริสต์ ศาสนาซิกข์ เพื่อนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ ที่

ประชาชนเคารพนับถือมากกระตุ้นให้เด็กนักเรียน นักศึกษา คนรุ่นใหม่ได้สนใจใส่ใจในหลัก
คุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้คนในชุมชนเกิดความรัก สามัคคี และผูกพันกัน มีความเอื้อเฟื้อ เพื่อแผ่
มีน้ำใจ ให้อภัยแก่ผู้สำนึกผิด มีการดำรงชีวิตอยู่อย่างเรียบง่ายและมีความสุข เป็นการใช้ภูมิปัญญา
ในการนำหลักธรรมคำสอนของศาสนามาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ได้อย่างกลมกลืน และเกิด
สันติสุขในชุมชน”

จะเห็นได้ว่าโครงการลานบุญลานปัญญาเป็น โครงการที่ทางรัฐบาลได้ร่วมมือ
กับกรมศาสนาเพื่อนำหลักธรรมคำสอนของศาสนาต่างๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน เพื่อให้
คนในชุมชนมีความรัก สามัคคีกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกันรู้สึกหวงแหนถิ่นฐานที่อยู่ ตลอดทั้งมีน้ำใจ
ช่วยเหลือเกื้อกูลกันและกัน ทำให้คนในชุมชนอยู่กันอย่างสันติสุข

ภาพที่ 4.6 โครงการลานบุญ ลานปัญญา

ที่มา : มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า (ถ่ายเมื่อ 25 มีนาคม 2555)

จะเห็นได้ว่าในชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนที่มีทั้งความหลากหลายในด้าน เชื้อชาติ
ศาสนา ขนบธรรมเนียมประเพณี ทำให้การส่งเสริมวัฒนธรรมนั้นต้องอาศัยความร่วมมือจากผู้นำ

ชุมชน ผู้นำศาสนา ชาวบ้านเพื่อให้เกิดความร่วมมือกันภายในชุมชนให้คนในชุมชนสามัคคีกัน และมีการสืบทอดวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณีที่ดีงามไปสู่ชนรุ่นหลังต่อไป

2.3 การกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง

ชุมชนคลองตะเคียนมีหน่วยงานต่างๆ เพื่อดูแลในความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน เนื่องจากในสมัยก่อนนั้นได้มียาเสพติดเข้ามาแพร่หลายในชุมชน รวมทั้งมีขโมยเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ ดังนั้นคนในชุมชนจึงต้องร่วมมือกันเพื่อดูแลกันเองภายในชุมชน โดยมี ศูนย์ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มีหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และ ทั้งข่าวสารภายนอกต่างๆ ไป ให้คนในชุมชนคลองตะเคียนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร ความเคลื่อนไหวต่างๆ ที่เกิดขึ้น

ภาพที่ 4.7 ศูนย์กระจายข้อมูลข่าวสารที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 20 มีนาคม 2556)

นอกจากนี้ประชาชน ในชุมชนคลองตะเคียน ยังได้ มีการสอดส่องดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านยาเสพติด ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยการจัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยขึ้นภายในชุมชน ซึ่งในชุมชนคลองตะเคียนได้มีการตั้งกลุ่มอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน โดยมีจำนวน 127 คน เพื่อสอดส่องดูแลความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชนคลองตะเคียน และได้รับความร่วมมือและประสานงานกับทางตำรวจผู้ใหญ่บ้าน กำนัน โดยมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า (หนุ่ม ศรีอนันต์ 2556 : สัมภาษณ์) โดย ธรรมนุ กระโททอง (2556 : สัมภาษณ์) กล่าวว่า “ในตอนกลางคืนทางชุมชนคลองตะเคียนมีอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือนดูแลรักษาความปลอดภัยให้กับคนในชุมชน โดยได้ประสานงานกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ตำรวจ เพื่อตรวจตราดูแลความสงบเรียบร้อยภายในชุมชน ตั้งแต่เวลา 18.00 น.- 06.00 น. ของทุกวัน โดยตั้งด่านที่ทางเข้าของชุมชนทุกจุด เพราะที่นี้เมื่อก่อนมียาเสพติดระบาดทำให้ต้องมีการตรวจตราเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดและความปลอดภัยในชุมชน ซึ่งปัญหาเสพติดเป็นปัญหาใหญ่ ทำให้ต้องมีการณรงค์ ตรวจตรา ป้องกัน โดยทางรัฐบาลมีโครงการเข้าค่ายบำบัด เติมน้ำขอความร่วมมือจากประชาชน มีการตรวจนี้ ถ้าเจอมีการบำบัด 9 วัน 9 คืนซึ่งในการตั้งด่านแต่ละด่านจะมีคนอยู่เวรเพื่อทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยประมาณกลุ่มละ 5-6 คน”

ภาพที่ 4.8 การฝึกอบรม อปพร.

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 20 มีนาคม 2557)

จะเห็นได้ว่าการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึงภายในชุมชนนั้น มีศูนย์กลาง ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า ซึ่งมีหน้าที่แจ้งข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน ตลอดทั้งข่าวสารภายนอกชุมชนให้คนภายในชุมชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น

2. ปัจจัยภายนอกชุมชน

ในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนพบว่า ปัจจัยภายนอกมีส่วนสำคัญ อีกประการที่ทำให้เกิดความเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชนแห่งนี้ โดยคนในชุมชนมีการร่วมมือกับ ภาครัฐเพื่อสร้างความเข้มแข็ง และสร้างความสามัคคีกันภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนน่าอยู่ และเกิด สันติ ตลอดทั้งทำให้คนในชุมชนมีความกินดีอยู่ดีเพิ่มขึ้น

ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ

การร่วมมือของคนในชุมชนมีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาชุมชนทุกชุมชน เนื่องจากคนในชุมชนจะเป็นกลุ่มที่มีความเข้าใจในชุมชนของตนเองมากที่สุด ซึ่งการร่วมมือของ คนในชุมชนหรือการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนเป็นกระบวนการพัฒนาชุมชนที่สำคัญที่สุด เนื่องจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาของชุมชนด้วย ตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยในชุมชนคลองตะเคียนก็เป็นชุมชน หนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับเรื่องดังกล่าว ด้วยการจัดตั้งศูนย์หรือมีโครงการต่างๆ หลากหลาย โครงการที่แสดงให้เห็นถึงความร่วมมือดังกล่าว ได้แก่

- ศูนย์ฝึกวิชาชีพ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน และ หน่วยงานของรัฐได้มีการส่งเสริมรายได้ ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตรายได้ ขึ้นที่องค์การบริหารส่วน ตำบลคลองตะเคียน อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนประชาสามัคคี และมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า

ภาพที่ 4.9 คนในชุมชนได้มาฝึกอาชีพที่ องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน
ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 15 มิถุนายน 2555)

จะเห็นได้ว่าทางหน่วยงานของรัฐได้ประสานงานกับคนในชุมชนคนตะเคียนเพื่อฝึกอาชีพให้กับคนในชุมชนให้มีความกินดีอยู่ดี และมีรายได้ต่อคน ต่อครัวเรือนเพิ่มมากขึ้น เพื่อให้คุณภาพชีวิตของคนในชุมชนคลองตะเคียนดีขึ้นตามลำดับ

ซึ่ง ธรรมนูญ กระจ่าง (2456 : สัมภาษณ์) เล่าให้ฟังว่า “หน่วยงานของราชการได้มีการส่งเสริมอาชีพของคนในชุมชนแห่งนี้ ทั้งมีการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพต่างๆ ให้กับชาวบ้าน ที่ศูนย์ฝึกอาชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน อาคารอเนกประสงค์ของโรงเรียนประชาสามัคคี และมัศยิตกุฎีซ่อฟ้า มีทั้งการฝึกอบรมอาชีพต่างๆ ให้กับกลุ่มแม่บ้าน การทำขนม การตัดเย็บเสื้อผ้า โดยในการทำงานมีการประสานงานกับชาวบ้านในหลายๆ หมู่บ้าน แล้วในช่วงปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำในช่วง พ.ศ. 2540 เป็นช่วงที่เศรษฐกิจตกต่ำคนในชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ได้รับผลกระทบน้อย เพราะชาวบ้านที่นี่มีความเป็นอยู่แบบพอเพียงแล้วคนในชุมชนก็ช่วยเหลือ

เกี่ยวกัน แต่มีที่ที่ได้รับผลกระทบบ้างตรงที่ราคาสินค้าเริ่มแพงขึ้นแต่ชาวบ้านก็ปรับตัวได้แล้วใน ส่วนราชการก็ได้มีการจัดอบรมและส่งเสริมชาวบ้านให้มีรายได้มากขึ้น โดยการตั้งกลุ่มอาชีพต่างๆ ขึ้น เช่น ชมรมสตรี”

ภาพที่ 4.10 กลุ่มสตรีในชุมชนคลองตะเคียน

ที่มา : มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า (ถ่ายเมื่อ 25 เมษายน 2555)

จะเห็นได้ว่าทางหน่วยงานของรัฐได้มีการสอนอบรมอาชีพต่างๆ ให้กับคนในชุมชน โดยมีการจัดตั้งกลุ่มต่างๆ ขึ้น เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มแม่บ้านในการทำงานม ตัดเย็บเสื้อผ้า เพื่อเพิ่ม รายได้ให้กับแม่บ้าน และคนในชุมชนให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

- โครงการป้องกันยาเสพติด ประสิทธิ์ ไกรประสิทธิ์ ออบต. ตำบลคลองตะเคียน (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “นโยบายของรัฐในเรื่องชุมชนเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนนำร่องป้องกันยาเสพติด โดยมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในการลดการขยายตัวของปัญหาเสพติดในภาพรวมทั้งประเทศและพื้นที่เป้าหมายที่สำคัญ เพื่อไม่ให้ปัญหาเสพติดกระทบต่อความมั่นคงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และที่ชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้ได้ให้ความร่วมมือกับทางภาครัฐเพื่อป้องกันปัญหาเสพติดในชุมชน ตลอดทั้งได้ส่งเสริมกิจกรรมต่างๆเรื่องของการรักสามัคคีกันขึ้นในชุมชน”

โดยภายใต้โครงการนี้ยังได้จัดกิจกรรมต่างๆ เช่น โครงการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด ฯลฯ

ภาพที่ 4.11 โครงการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด

ที่มา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 6 พฤษภาคม 2555)

จะเห็นได้ว่าในชุมชนคลองตะเคียนได้มีการจัดโครงการแข่งขันกีฬาต้านภัยยาเสพติด เพื่อเป็นการสร้างความสามัคคีกันภายในชุมชน โดยได้รับความร่วมมือทั้งจากทางภาครัฐและภาคเอกชนเป็นอย่างดี

- โครงการประชามหมู่บ้าน คือ โครงการพัฒนาท้องถิ่น เพื่อรับทราบปัญหา ความต้องการ ประเด็นการพัฒนา และแนวทางการปฏิบัติให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นต่อไป (ธรรมนูญ กระจ่างทอง กำหนดตำบลคลองตะเคียน 2556: สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.12 โครงการประชามหมู่บ้าน

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 14 มีนาคม 2554)

จะเห็นได้ว่าการจัดโครงการประชามหมู่บ้านนั้นเป็นโครงการเพื่อพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งทางหน่วยงานของรัฐจะให้ความสำคัญกับปัญหาต่างๆ ของคนในชุมชน ตลอดทั้งความต้องการของคนในชุมชน แล้วหลังจากนั้นจะได้จัดทำแผนการพัฒนาชุมชนต่อไป

- โครงการวันโสนบานอยุธยา คือ โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยว วัฒนธรรม ประเพณีและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวพระนครศรีอยุธยา ที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติ โดยเฉพาะดอกโสนที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (ประสิทธิ์ ไกรประสิทธิ์ อบต. ตำบลคลองตะเคียน 2556 : สัมภาษณ์)

ภาพที่ 4.13 โครงการวันโสนบานอยุธยา 54

ที่มา : องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน (ถ่ายเมื่อ 14 มีนาคม 2554)

จะเห็นได้ว่าโครงการวัน โสนบานอยุธยาเป็นโครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด อยุธยา ซึ่งคนในชุมชนคลองตะเคียนได้ร่วมมือกับทางหน่วยงานของจังหวัดในการจัดงานวัน โสนบานอยุธยา เพื่อเป็นการดึงดูดนักท่องเที่ยวมาเที่ยวงาน และให้มีรายได้เกิดขึ้นในจังหวัด พระนครศรีอยุธยา

นอกจากความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐแล้ว ยังมีผู้นำชุมชน ที่ได้ประสานงานกับทางภาครัฐเพื่อนำนโยบาย และแผนงานต่างๆ มาพัฒนาชุมชนคลองตะเคียนให้เกิดความสงบ และสันติยิ่งขึ้น ซึ่งชาวบ้านในชุมชนคลองตะเคียนได้ร่วมมือและประสานงานกับผู้นำชุมชน ผู้นำศาสนา โดยลักษณะความเป็นผู้นำที่ทำให้ชาวบ้านในชุมชนคลองตะเคียนไว้ใจ และให้ความร่วมมือ เช่น กำนันธรรมนุ กระจ่างทอง

บุคลิกภาพของผู้นำ คือ กำนันธรรมนุ กระจ่างทอง ซึ่งเป็นกำนันของตำบลคลองตะเคียน อายุ 43 ปี เป็นคนที่ได้รับความไว้วางใจจากชาวบ้านทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิม ในการประสานงานกับทางหน่วยงานของรัฐ โดย นุช เขยกลิ่นเทศน์ (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “กำนันธรรมนุเป็นคนรูปร่างสันตักทุคน้อย พูดจาเด็ดขาด เข้าสังคม ช่วยเหลือลูกบ้านเวลา ลูกบ้านเดือดร้อน หรือมีเรื่องทะเลาะกันตอนกลางคืนก็คอย ยังขับรถออกไปดูลูกบ้าน ตลอดทั้งช่วยประสานงานกับหน่วยงานรัฐในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ในชุมชน”

จะเห็นได้ว่าผู้นำ คือ กำนันธรรมนุ กระจ่างทอง เป็นบุคคลที่คนในชุมชนไว้วางใจในการประสานงานกับทางหน่วยงานของรัฐเพื่อแก้ไข และพัฒนาชุมชนคลองตะเคียน

วิธีการปกครองตำบลคลองตะเคียนของกำนัน โดย หนู่ม ศรีอนันต์ (2556 : สัมภาษณ์) ได้เล่าให้ฟังว่า “กำนันธรรมนุจะเข้าประชุมที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาทุกวันจันทร์แรกของเดือน นอกจากจะมีข้อราชการเร่งด่วนจากทางอำเภอจึงไปตามที่ได้มีการแจ้งมา เพื่อไปรับข้อราชการต่างๆ จากทางอำเภอในการปกครองดูแลหมู่บ้าน แล้วหลังจากนั้นก็นำข้อราชการต่างๆ มาปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก่อน แล้วประกาศผ่านเครื่องกระจายเสียงของชุมชนคลองตะเคียน ที่มีสวิตซ์ข้อไฟเพื่อให้ชาวบ้านได้รับทราบทันที หากไม่เรื่องเร่งด่วนก็จะรอประกาศผ่านเครื่องกระจายเสียงในเวลา 06.00 น. ของวันต่อมา เพื่อบอกกล่าวให้ทราบทั่วกันทั้งชุมชน”

จะเห็นได้ว่าการปกครองตำบลคลองตะเคียนของกำนันธรรมนุ กระจ่างทองนั้น ได้มีการเข้าประชุมที่อำเภอพระนครศรีอยุธยาเพื่อทราบข้อราชการต่างๆ แล้วหลังจากนั้นได้มาปรึกษากับผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านก่อนที่จะมีการประกาศให้คนในชุมชนรับฟังข่าวสารต่างๆ ที่เกิดขึ้น เพื่อให้คนในชุมชนได้รับทราบทั่วกัน

การสร้างคามเข้มแข็งของคนในชุมชนคลองตะเคียนนั้นจะเห็นได้ว่าการสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนนั้น ต้องได้รับความร่วมมือจากหลายๆ ฝ่าย หลายองค์กรในชุมชน ทั้งทางภาครัฐ เอกชน และคนในชุมชน ให้แต่ละฝ่ายได้ร่วมมือกันในการพัฒนาชุมชนให้มีประสิทธิภาพ และมีศักยภาพในการบริหารจัดการชุมชนในการแก้ไขปัญหาต่างๆ เพื่อประโยชน์ต่อตนเอง ครอบครัว และชุมชน โดยทางภาครัฐได้มีการจัดตั้งโครงการต่างๆ ขึ้นภายในชุมชน เช่น ศูนย์ฝึกอาชีพ ชมรมสตรี โครงการป้องกันยาเสพติด โครงการประชามหมู่บ้าน โครงการวันโศกนาถที่อยุธยา โครงการปลูกต้นไม้เฉลิมพระเกียรติ เป็นต้น โดยในการจัดตั้งโครงการต่างๆ ขึ้นภายในชุมชนนั้น เพื่อเป็นการส่งเสริม ดูแล รักษา และให้เกิดความสมัครสมานสามัคคีภายในชุมชน และให้คนในชุมชนได้รักและหวงแหนถิ่นฐานที่อยู่อาศัยของตน ซึ่งจะเห็นได้ว่าเหล่านี้คือ แนวทางบางส่วนที่ได้ช่วยสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนคลองตะเคียน ทำให้คนในชุมชนคลองตะเคียนมีความกินดีอยู่ดีมากขึ้น และคนในชุมชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินมากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันก็เป็นการสร้างความสมัครสมานสามัคคี เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในชุมชน

บทที่ 5

สรุปการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในการศึกษาวิจัย เรื่อง ความความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555 ผู้วิจัยได้เสนอปัจจัยภายในที่มีผลต่อการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน จนพัฒนาไปสู่การพึ่งตนเองของชุมชน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อการศึกษาในด้านต่างๆของชุมชนคลองตะเคียน ดังนี้

1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
2. ศึกษาวิถีชีวิตของกลุ่ม ชาติพันธุ์ของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ศึกษาแนวทางในการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

โดยผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ชุมชนคลองตะเคียนมีความเข้มแข็ง แล้วยังทำให้ชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนที่พึ่งตนเองได้

1. สรุปการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่องความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555 ผู้ศึกษาสรุปผลการวิจัยแบ่งเป็น 1. ศึกษาประวัติความเป็นมาและวิธีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลองตะเคียน 2. ความหลากหลายชาติพันธุ์ของชุมชนคลองตะเคียนตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 3. วิธีการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน โดยปรากฏผลการศึกษา ดังนี้

1.1 ประวัติความเป็นมาและวิถีการดำเนินชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ในชุมชนคลอง

ตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ผลการศึกษาประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้ศึกษาได้สรุปผลการวิจัย ดังนี้

ในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพัก ในสมัยโบราณใช้เป็นเส้นทางล่องไม้ซุง ซึ่งชุมชนแห่งนี้เป็นชุมชนเก่าแก่ อายุกว่า 400 ปี ที่ชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมอาศัยอยู่ร่วมกันอย่าง ปัจจุบันชุมชนคลองตะเคียนแบ่งการปกครองออกเป็น 13 หมู่บ้าน โดยมีชาวไทยมุสลิมอยู่ 11 หมู่บ้าน และชาวไทยพุทธอยู่ 2 หมู่บ้าน คือ หมู่ 7 และ หมู่ 9 โดยมีประชากรทั้งหมด 4,977 คน เป็นไทยมุสลิม 4,061 คน และไทยพุทธ 916 คน สภาพภูมิประเทศของชุมชนคลองตะเคียน เป็นที่ราบลุ่มแอ่งกระทะ โดยมี ทิศตะวันออก จรดแม่น้ำเจ้าพระยา ทิศเหนือ จรดแม่น้ำป่าสัก ทิศตะวันตก จรดตำบลปากกราน ทิศใต้ จรดตำบลบ้านรุน โดยในอดีตชุมชนคลองตะเคียนเป็น ชุมชนขนาดเล็กตั้งบ้านเรือนกระจายอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง และหลังจากนั้นการเพิ่มประชากรในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นจึงได้มีการขยายครัวเรือนออกไปตามพื้นที่ต่างๆในชุมชนคลองตะเคียน ตั้งแต่สมัยก่อนจนถึงปัจจุบันนั้นคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ ทำนา ทำงานบริษัท รับจ้างทั่วไป ทำสวิตซ์ ทำยอ นอกจากนี้คนในชุมชนคลองตะเคียนที่เป็นชาวไทยพุทธยังมีความเชื่อเกี่ยวกับธรรมชาติ โดยเชื่อเกี่ยวกับสิ่งดีและสิ่งไม่ดีต่างๆ เช่น ภูติ ผี วิญญาณ ตลอดจนสิ่งที่ไม่เป็นมงคลต่อตัวเองและครอบครัว และมีผลต่อด้านประกอบอาชีพของคนในชุมชนด้วย ส่วนชาวไทยมุสลิมนั้นเชื่อในพระอัลลอฮ์องค์เดียวและไม่มีการประกอบพิธีกรรมเหมือนชาวไทยพุทธ

1.2 วิถีชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์ของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน

อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนหนึ่งที่ได้แสดงให้เห็นถึงความหลากหลายของคนในชุมชนทั้ง เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม โดยจะเห็นได้จากภายในชุมชนคลองตะเคียนมีผู้นับถือศาสนาและมีพิธีกรรมตามความเชื่อที่หลากหลาย โดยแบ่งได้ ดังนี้

ชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา ซึ่งคนในชุมชนแห่งนี้มีหลากหลายชาติพันธุ์ คือ แขก จีน ไทย มอญ ลาว โดยคนในชุมชนได้ นับถือ ศาสนาอิสลาม ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งศาสนาอิสลามมีคนในชุมชนนับถือมากที่สุดถึง ร้อยละ 80 รองลงมา คือ ศาสนาพุทธ และศาสนาพราหมณ์ ซึ่งศาสนาอิสลามเป็นศาสนาที่มีคนในชุมชนนับถือมากที่สุด มีทั้งหมด 11 หมู่ มีจำนวน 4,061 คน มีมัสยิดทั้งหมด 4 แห่ง คือ 1. มัสยิดกุฎีห่อฟ้า 2.

มัสยิดมายี้อู่อิสลาม 3. มัสยิดตะเกียโยคิน 4. มัสยิดยามาลุดดิน ส่วนศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์มีจำนวน 916 คน โดยมีวัดโคกจินคารามเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวไทยพุทธและพราหมณ์ที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ เนื่องจาก ชุมชนแห่งนี้มีความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ทำให้เกิดความหลากหลายในเรื่องวัฒนธรรม ดังนี้ คือ วัฒนธรรมของชาวไทยพุทธโดยส่วนใหญ่จะเกี่ยวเนื่องและผูกพันกับพระพุทธศาสนา โดยชาวไทยพุทธเชื่อในเรื่องพิธีกรรมทางพุทธศาสนาว่าเป็นอุบายที่ดีในการสอนพุทธศาสนิกชนให้พยายามเลิกละความประพฤติชั่วทุกอย่างจนเต็มความสามารถและพยายามสร้างบุญกุศลโดยทุกวิถีทาง กับทั้งพยายามชำระจิตใจของตนให้ผ่องแผ้วอยู่เสมอ ส่วนวัฒนธรรมของชาวไทยมุสลิม นั้นมีความเชื่อในพระเจ้าองค์เดียว และยึดมั่นในคำสอนของพระเจ้าโดยมีหลักความเชื่อที่สำคัญ คือ หลักศรัทธา 6 และหลักปฏิบัติ 5 ประการ และพิธีกรรมทางศาสนาอิสลามไม่ว่าจะเป็น การเกิด การตาย การแต่งงาน ก็ใช้หลักความเชื่อที่ต่อพระเจ้าองค์เดียวเท่านั้น

1.3 แนวทางในการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลคลองตะเคียน

อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จากการศึกษาพบว่าแนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแห่งนี้มีปัจจัย ที่สำคัญ 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก

ปัจจัยภายใน ได้แก่ การศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรม และการกระจายข้อมูลข่าวสาร ส่วนปัจจัยภายนอก คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ ซึ่งทำให้คนในชุมชนเกิดความสามัคคีกับมากขึ้น เนื่องจากได้แบ่งแยกหน้าที่ในการบริหาร และการจัดการในทุกภาคส่วนในการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ คนในชุมชนคลองตะเคียนมีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีการกินดีอยู่ดี โดยสืบเนื่องมาจากการสร้างความเข้มแข็งของชุมชนโดยมีปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ 1. การศึกษา ซึ่งในชุมชนคลองตะเคียน มีศูนย์การศึกษาเพื่อการเรียนการสอน ดังนี้ คือ โรงเรียนประชาสามัคคี โรงเรียนวันครู 25043 และโรงเรียนอิสลามศรีอยุธยามูลนิธิ 2. การส่งเสริมวัฒนธรรม ในชุมชนคลองตะเคียน มีศูนย์จริยธรรม 5 แห่ง คือ มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า มัสยิดมายี้อู่อิสลาม มัสยิดยามาลุดดิน มัสยิดตะเกียโยคินราชमितจินดาสยาม และวัดโคกจินคาราม เป็นศูนย์ที่เผยแพร่ อบรม และเรียนรู้ในเรื่องศาสนาทั้งศาสนาพุทธ และศาสนาอิสลาม นอกจากนี้ในการจัดกิจกรรมต่างๆของคนในชุมชนคลองตะเคียนยังได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่ายและชาวบ้านในชุมชนคลองตะเคียนเป็นอย่างดี ทั้งชาวไทยพุทธและไทยมุสลิมจะช่วยเหลือเกื้อกูลกันและสร้างความเป็นหนึ่งเดียวให้ชุมชน ซึ่งรวมทั้งในพิธีกรรมทางศาสนาของชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมในชุมชนแห่งนี้ เช่น งานสงกรานต์ งานศพ และพิธีกรรมต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชนคลองตะเคียน โดยนายกองค์การบริหาร

ส่วนตำบลคลองตะเคียน คือ นายสมบัติ ขันธลักษณ์เป็นคนฟื้นฟู ส่งเสริม และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมจารีตประเพณี ของคนในชุมชนเพื่อไม่ให้สูญหาย รวมถึงเป็นการสานสัมพันธ์ และสร้างความสมัครสมานสามัคคีกันมากขึ้น 3. การกระจายข้อมูลข่าวสาร ทางชุมชนคลองตะเคียนมีหน่วยงานต่างๆ เพื่อดูแลในความปลอดภัยทั้งในชีวิตและทรัพย์สินของคนในชุมชน เนื่องจากในสมัยก่อนนั้น ได้มี ยาเสพติดเข้ามาแพร่หลายในชุมชน รวมทั้งมีขโมยเกิดขึ้นในชุมชนแห่งนี้ โดยมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารอยู่ที่มัสยิดกุฎีซ่อฟ้า ซึ่งมีหน่วยงานต่างๆ มี ดังนี้ คือ ที่ทำการตำรวจชุมชน (หมู่ 2) 1 แห่ง ประชาชน 40 คน และอาสาสมัครป้องกันภัยฝ่ายพลเรือน 127 คน

ปัจจัยภายนอก คือ ความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และทางหน่วยงานของรัฐได้มีการ ประสานงานกันเพื่อนำความเจริญมาสู่ชุมชนคลองตะเคียน โดยมีการส่งเสริมรายได้ ส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตรายได้ และความอยู่ดีกินดีตลอดจนสุขภาพอนามัย ตลอดทั้งมีการพัฒนาในเรื่องการคมนาคมให้สะดวกสบายและปลอดภัยมากขึ้น โดยทางองค์การบริหารส่วนตำบล ได้มีศูนย์ฝึกวิชาชีพที่องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน อาคารอเนกประสงค์โรงเรียนประชาสามัคคี และมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า

2. อภิปรายผล

จากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ พบว่ามีประเด็นที่ส่งผลต่อความเข้มแข็งของชุมชนคลองตะเคียน ตำบลพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ช่วง พ.ศ. 2504-2555 มีปัจจัยสำคัญ คือ ปัจจัยภายใน และปัจจัยภายนอก ที่กำหนดไว้โดยมีความเชื่อมโยงกัน ทำให้คนในชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถนำไปสู่การพึ่งตนเองได้ โดยพิจารณาได้จากประเด็นต่างๆ ดังนี้

2.1 การมีประวัติความเป็นมาอันเดียวกัน ที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานรวมกันเป็นกลุ่มที่ผูกพันกัน มีสายสัมพันธ์ต่อกัน

2.2 วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ แยก จีน ญวน มอญ และลาว และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ทั้งเรื่องความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี

2.3 แนวทางการสร้าง ความเข้มแข็งของชุมชน คลองตะเคียน คือเกิดจาก 2 ปัจจัย คือ ปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายในที่สำคัญ คือ การศึกษา การส่งเสริมวัฒนธรรมที่หลากหลาย และการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ส่วนปัจจัยภายนอก คือ การสร้างความร่วมมือของคนในชุมชนกับภาครัฐ

ประเด็นที่ 1 การมีประวัติความเป็นมาอันเดียวกัน ที่มีลักษณะการตั้งถิ่นฐานรวมกัน เป็นกลุ่มที่ผูกพันกัน มีสายสัมพันธ์ต่อกัน

พบว่าชุมชนคลองตะเคียนเป็นชุมชนเก่าแก่ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี อายุกว่า 400 ปี เดิมในอดีตชุมชนนี้เป็นชุมชนมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาทำการค้าสมัยอยุธยาใช้เป็นสถานที่พำนักพักพิง โดยคนชุมชนแห่งนี้มีหลากหลายเชื้อชาติ เช่น แจก จีน ไทย มอญ ลาว มีการนับถือศาสนาอิสลาม พุทธ และพราหมณ์ ถึงแม้คนในชุมชนจะมีหลายหลายในด้านเชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม แต่คนในชุมชนก็ได้อาศัยอยู่รวมกันอย่างสันติ ถ้อยทีถ้อยอาศัยกัน และมีประวัติศาสตร์ชุมชนอันยาวนาน ในสมัยก่อนมีการบ้าน เรือนกระจายอยู่ริมแม่น้ำลำคลอง แล้วหลังจากนั้นเมื่อประชากรในชุมชนมีจำนวนมากขึ้นจึงได้มีการขยายครัวเรือนออกไปตามพื้นที่ต่างๆในชุมชนคลองตะเคียน ทั้งชาวไทยพุทธ และชาวไทยมุสลิมนิยมสร้างบ้านเรือนโดยสร้างบ้านใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันอันตรายจากน้ำท่วม และสัตว์เลื้อยคลาน ด้านการประกอบอาชีพของคนในชุมชนคลองตะเคียนสมัยก่อนจนถึงปัจจุบันนั้นคนในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพ ค้าขาย รับราชการ เลี้ยงสัตว์ ทำงานบริษัท รับจ้างทั่วไป ทำสวน ทำไร่ โดยคนในชุมชนทั้งชาวไทยพุทธและชาวไทยมุสลิมที่อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งนี้ได้มีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน และอยู่ด้วยกันอย่างสันติในชุมชน ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนคลองตะเคียนยังคงเป็นชุมชนชนบท

จากลักษณะดังกล่าว จึงสอดคล้องตามประเภทของชุมชน ของ ทนงศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540: 31-33) เรื่อง หลักการพัฒนาชุมชน ได้กล่าวไว้ว่า ชุมชนชนบท เป็นบริเวณที่ผู้คนอาศัยอยู่รวมกันตามภูมิประเทศที่อยู่นอกเขตเมือง โดยมีบ้านเรือนตั้งอยู่กระจัดกระจายทั่วไป และรวมกันอยู่เป็นหมู่บ้าน ตำบล ซึ่งใช้เป็นศูนย์กลางในการกระทำกิจกรรมร่วมกัน โดยคนในชุมชนมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดด้วยเหตุนี้เมื่อกล่าวถึงชุมชนชนบทจึงเป็นที่เข้าใจตรงกันว่า เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่ในบริเวณของตำบล และหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยการปกครองท้องที่หน่วยหนึ่งของรัฐบาล

ประเด็นที่ 2 วิถีชีวิตของประชาชนในชุมชนคลองตะเคียนประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ได้แก่ แจก จีน มอญ และลาว และในแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์จะมีวิถีการดำเนินชีวิตที่แตกต่างกันออกไป ทั้งเรื่องความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี

พบว่าคนในชุมชนคลองตะเคียนมีประวัติความเป็นมาเดียวกัน ตั้งแต่อาศัยอยู่ร่วมกัน ถึงแม้จะหลากหลายในด้านเชื้อชาติ และศาสนา โดยคนในชุมชนที่เป็นชาวไทยพุทธมีความเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ความเชื่อในเรื่องธรรมชาติ กูตี ผี วิญญาณ การเสริมดวง ต่อชะตา ตลอดจนทั้งพิธีกรรมต่างๆ ทั้งที่เป็นพิธีกรรมทางเป็นมงคล และอวมงคล ส่วนชาวไทยมุสลิมมีความเชื่อในพระ

เจ้าองค์เดียว แต่ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนก็ยังอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุขมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ปฏิบัติต่อกัน ให้เกียรติซึ่งกันและกัน จนกลายเป็นวัฒนธรรมชุมชน เช่น โครงการลานบุญ ลานปัญญา งานสงกรานต์ วันผู้สูงอายุ เป็นต้น แล้วคนในชุมชน ภาครัฐ และเอกชนได้ร่วมมือร่วมใจกัน เพื่อ ส่งเสริม รักษา และปลูกฝังวัฒนธรรมชุมชนให้คนในชุมชนคลองตะเคียนมีจิตสำนึกรักและหวงแหนชุมชน เพื่อเป็นมรดกสืบทอดไปยังลูกหลาน ตลอดทั้งเป็นการสร้างความสมัคร สمان สามัคคี ภายในชุมชน

จากลักษณะดังกล่าว จึงสอดคล้องกับผลงานของ มานะ ชนะบุญ (2547: ข) เรื่อง ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง : ศึกษากรณีหมู่บ้านเขาน้อยและบ้านนาแพ่ง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น ได้กล่าวว่า การตั้งถิ่นฐานมักตั้งเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ส่วนใหญ่เป็นที่นั่งอยู่ร่วมกันในลักษณะเครือญาติเป็นครอบครัวใหญ่นับถือศาสนาพุทธและมีความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่ยังมีวิถีชีวิตเป็นไปในลักษณะเอื้อเพื่อเอื้อแบ่งปันกัน เมื่อสังคมแปรเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยมีการนำความรู้วิทยาการใหม่จากภายนอกมาใช้ในการประกอบอาชีพ และในการดำรงชีวิตมากขึ้น ทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงบริบทต่างๆ ในชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง รวมทั้งวัฒนธรรมความเป็นอยู่ แต่คนในชุมชนก็สามารถปรับตัวประยุกต์ใช้เทคโนโลยีความทันสมัยและวิทยาการใหม่ดังกล่าวให้สอดคล้องกับการดำรงชีวิตประจำวันที่เข้มแข็ง และสอดคล้องกับพื้นที่อัตลักษณ์ได้อย่างกลมกลืน

ประเด็นที่ 3 แนวทางการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

พบว่า แนวทางในการสร้างความเข้มแข็งของคนในชุมชนคลองตะเคียนนั้น คือ การให้ความสำคัญกับปัจจัยภายในและปัจจัยภายนอก โดยปัจจัยภายใน คือการศึกษา การส่งเสริม วัฒนธรรมที่หลากหลาย และการกระจายข้อมูลข่าวสารอย่างทั่วถึง ปัจจัยภายนอก คือ การสร้างความร่วมมือของคนภายในชุมชนกับภาครัฐ ซึ่งในชุมชนคลองตะเคียน ได้มีการประสานงาน และแบ่งหน้าที่ในการทำงานขององค์กรต่างๆ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและให้ทำงานที่ได้รับมอบหมายให้ลุล่วงไปได้ด้วยดี ตลอดทั้ง การมีส่วนร่วมของประชาชน โดยสมาชิกในชุมชนได้มีโอกาสเข้าร่วมการประชุมในกิจการต่างๆ ทั้งที่เป็นสาธารณะ และส่วนตัวด้วยตัวเองตามความต้องการและขีดความสามารถของชุมชน ด้วยความสมัครใจที่ทุกคนเห็นพ้องต้องกัน โดยมีโอกาสและความสามารถในการเสนอความคิดเห็น การตัดสินใจร่วมกับผู้นำชุมชน โดยตั้งอยู่บนผลประโยชน์ส่วนตนและส่วนรวมเป็นหลักทำให้ชุมชนคลองตะเคียนถึงแม้คนในชุมชนจะมีหลากหลายในเรื่องชาติ

พันธุ์ รวมทั้งมีความแตกต่างในเรื่องความเชื่อขนบธรรมเนียมประเพณี แต่คนในชุมชนยังมีความสมัครสมานสามัคคีกัน และอยู่ด้วยกันอย่างสันติภายในชุมชน

จากลักษณะดังกล่าว จึงสอดคล้องกับผลงานของ วัชรวิ กุลราช, และคณะ (2550: ข) เรื่อง การส่งเสริมศักยภาพของครอบครัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน: กรณีศึกษาวัดป่าแสนอุดม ชุมชนศาลาหนองนาควาย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง ชุมชนวัดหนองปลาปาก หมู่ที่ 15 และชุมชนบ้านนาคำ หมู่ที่ 11 ตำบลขามใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ได้กล่าวว่า ข้อบ่งชี้ที่ทำให้เกิดครอบครัวและชุมชนเข้มแข็ง คือการรวมพลังกันเพื่อการเรียนรู้จากองค์ความรู้ที่หลากหลายในชุมชนอย่างบูรณาการ ทำให้ชุมชนได้รับทราบประวัติความเป็นมาดั้งเดิมของตน ได้เกิดกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากองค์ความรู้ในชุมชน โดยการร่วมกันค้นหา สภาพปัญหาของครอบครัวและชุมชน สามารถสรุปบทเรียนจากปัญหามาจัดลำดับความสำคัญเพื่อหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน และนำบทเรียนปัญหาที่ไม่สามารถแก้ไขได้ด้วยตนเอง สะท้อนให้หน่วยงานต่างๆที่เกี่ยวข้องได้รับทราบ และหาแนวทางการเรียนรู้เพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน โดยมีกิจกรรมต่างๆที่หลากหลาย และมีนักวิจัยชุมชนเกิดขึ้น ในการขับเคลื่อนกิจกรรม ทั้งทางด้านเศรษฐกิจโดยส่งเสริมรายได้และการออม หรือกิจกรรมด้านสังคมเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาครอบครัวของตนเองและชุมชน

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษาได้สรุปตามวัตถุประสงค์ จึงทำให้ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในประเด็นที่ศึกษาไว้ ดังนี้

3.1 ด้านประวัติความเป็นมาและการดำเนินชีวิตของชุมชนคลองตะเคียน ซึ่งในด้านประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองตะเคียนนั้น ทางชุมชนคลองตะเคียนควรสืบทอดเรื่องราวต่างๆ ในชุมชน โดยบันทึกเป็นตำรา เพื่อเป็นข้อมูลในการค้นคว้า เพื่อเป็นการสร้างความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อให้ชุมชนได้ตระหนักถึงความเป็นชุมชนเดียวกัน ถึงแม้จะแตกต่างกันในเรื่องชาติพันธุ์ ประเพณี ความเชื่อทางศาสนา และการรับรู้ถึงความยากลำบากในการต่อสู้ดิ้นรนในการดำเนินชีวิตของคนรุ่นก่อนที่เข้ามาบุกเบิก และพัฒนาชุมชนคลองตะเคียนแห่งนี้

3.2 ด้านความหลากหลายของชุมชนคลองตะเคียน ควรมีการถ่ายทอดในเรื่องความรู้ในเรื่องศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ให้มีการอนุรักษ์ และสืบสาน จากรุ่นสู่รุ่นให้มากกว่านี้เพื่อให้คงอยู่กับชุมชนต่อไป

3.3 ด้านความเข้มแข็งของชุมชนคลองเตยเย็น โดยการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
คลองเตยเย็นต้องได้รับความร่วมมือจากทุกๆคนในชุมชนคลองเตยเย็น ทั้งทุกองค์กรทั้งทาง
ภาครัฐและเอกชน เพื่อเพิ่มศักยภาพ และความเข้มแข็งของชุมชนคลองเตยเย็น

3.4 เพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่ศึกษาเกี่ยวกับความเข้มแข็งของชุมชนอื่นๆ ต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา แก้วเทพ. (2538). *การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน โดยถือนุญธ์เป็นศูนย์กลาง* กรุงเทพฯ: สามัคคีสาส์น.
- คลองตะเคียน. (2556). *เอกสารขององค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน พระนครศรีอยุธยา: องค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน.*
- จิตาพร แสงนิล. (2548). *การศึกษาชุมชนมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา (พุทธศตวรรษที่ 19-23)* กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ชะลอ ไทยศิริ. (2548). *บทบาทขององค์กรปกครองท้องถิ่นในการสร้างความเข้มแข็งของชุมชน องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นตำบลชีวก ตำบลสะแกแสง จังหวัดนครราชสีมา.* มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, มหาสารคาม.
- ชนาภรณ์ บรรพต และคณะ. (2558). *ชุมชน รอเราอยู่* กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง (มหาชน).
- ธวัชชัย ปทุมทอง. (2543). *เกร็ดน่ารู้ประเทศไทย 76 จังหวัด* กรุงเทพฯ: น้ำฝน.
- ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. (2547). *วิถีไทย : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม* กรุงเทพฯ: อิมพริ้นท์.
- ดำรง ฐานดี. (2532). *รัฐกับการพัฒนา* กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทะนงศักดิ์ คุ่มไชนะ. (2542). *หลักการพัฒนาชุมชน* กรุงเทพฯ: ปพิชการพิมพ์.
- เทพวิสิทธิ์ โพธิ์แก่งฤทธิ์. (2551). *การสื่อสารเพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชนมัสยิดฮารูน :* มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,นนทบุรี.
- ประชุม บุญน้อม. (2542). *การศึกษาความเข้มแข็งของชุมชน (กรณีศึกษาการสืบทอดภูมิปัญญาชาวบ้าน วงปีพาทย์พื้นเมือง ตำบลชมพู อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง)* กรุงเทพฯ: กองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- ประเวศ วะสี. (2541). *ความเข้มแข็งจากฐานล่าง* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกศลทอง.
- พัชราวลี ตรีชัย. (2552). *การวิเคราะห์ความเป็นชุมชนเข้มแข็งของหมู่บ้านหนองกลางดง ตำบลศิลาลอย อำเภอสามร้อยยอด จังหวัดประจวบคีรีขันธ์: มหาวิทยาลัยเกริก,* กรุงเทพมหานคร.
- ไพฑูริย์ ยิ้มทอง. (2546). *ศาสนพิธีทางพุทธศาสนา* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แม็ค.
- ไพโรจน์ ภัทรนรากุล. (2545). *ยุทธศาสตร์การพัฒนาชาติตามแนวทางพึ่งตนเองแบบยั่งยืน : กรอบนโยบายและตัวแบบการจัดการแบบยั่งยืน* กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์.

- ภทรพร ยุทธาภรณ์พินิจ และคณะ. (2553). *การพัฒนากระบวนการแผนชุมชนสู่ชุมชนเข้มแข็ง*
 นนทบุรี: สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- มัทนา พนานิรมัย และคณะ. (2549). *ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านประชากร สังคม เศรษฐกิจ
 วัฒนธรรม ต่อความเป็นอยู่ที่ดี และความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นไทย*. กรุงเทพฯ:
 งานวิจัยคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- มานะ ชนะบุญ. (2547). *ความเข้มแข็งของชุมชนตามแนวทางการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง: ศึกษา
 กรณีหมู่บ้านเขาน้อยและบ้านนาแพ่ง อำเภอภูเวียง จังหวัดขอนแก่น* มหาวิทยาลัย
 รามคำแหง, กรุงเทพมหานคร.
- มุสลิมาน อะหมัด. (2523). *ทำไมมุสลิมจึงมีการถือศีลอด* กรุงเทพฯ: หนังสือพิมพ์อัล-ญิฮาด.
- มุหัมมัด บินศอลิหฺอัล-อัยมีน. (2554). *การอาบน้ำละหมาด การอาบน้ำ และการละหมาด*
 กรุงเทพฯ: สำนักงานเพื่อการวิจัยและการพิทักษ์กรุงริยาด.
- วรวิษ สากลวิจิตร. (2550). *ปัจจัยในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจของเศรษฐกิจชุมชน
 พึ่งตนเอง :ศึกษาเฉพาะกรณี กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต ตำบลหนองแก้ว อำเภอเมือง
 จังหวัดร้อยเอ็ด* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
 คณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- วรวิทย์ อวิรุทธิ์วรกุล. (2544). *ชุมชนเข้มแข็ง :รากฐานการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน* กรุงเทพฯ:
 พิมพ์ลักษณ์.
- วัชร กุลราช และคณะ. (2550). *การส่งเสริมศักยภาพของครอบครัวเพื่อสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืน
 ของชุมชน:กรณีศึกษาวัดป่าแสนอุดม ชุมชนศาลาหนองนาควาย ตำบลในเมือง อำเภอ
 เมือง ชุมชนวัดหนองปลาปาก หมู่ที่ 15 และชุมชนบ้านนาคำ หมู่ที่ 11 ตำบลขามใหญ่
 อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี* กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ศ. ศิลาลง. (2553). *การพัฒนาของประเทศไทยที่ผ่านมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 จนถึง
 ปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ: อนิเมทกรุ๊ป.
- ศิริวรรณ คุ่มไฉ. (2546). *ประเทศไทย 76 จังหวัด* กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.
- ศิริวัฒน์ จิระเดชประไพ. (2548). *การศึกษากับการพัฒนาชุมชน ฉะเชิงเทรา: มหาวิทยาลัยราชภัฏ
 ราชนครินทร์*.
- ศิวราช กบิลคาม. (2549). *วัฒนธรรมอิสลามกับการดำเนินชีวิตของมุสลิมในจังหวัด
 พระนครศรีอยุธยา* กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม.
- สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา. (2550). *สถาบันอยุธยาศึกษา พระนครศรีอยุธยา: สถาบันราชภัฏ
 พระนครศรีอยุธยา*.

สมชาย พุ่มสอาด และคณะ. (2528). 73 จังหวัด เล่ม 2 กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

สาวิณี รอดสิน. (2554). ชุมชนเข้มแข็ง :กรณีศึกษาชุมชนบ้านปางจำปี ตำบลห้วยแก้ว อำเภอแม่
ฮอน จังหวัดเชียงใหม่ กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เสาวนีย์ จิตต์หมวด. (2524). วัฒนธรรมอิสลาม กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นำทาง.

อกิน รพีพัฒน์. (2553). มองสังคมผ่านชุมชน กรุงเทพฯ: ศูนย์มนุษยวิทยาสิรินธร องค์กรมหาชน.

อดิศักดิ์ ชีระวิศิษฐ์. (2553). การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์พัฒนาสังคมและสวัสดิการสังคมเชิงพื้นที่
ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

อำนาจ สีลาวัตร. (2537). การศึกษาวัฒนธรรมในการทำนาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระนครศรีอยุธยา: วิทยาลัยครูพระนครศรีอยุธยา.

ฮัมมุดะฮ์ อับดะละดี. (2530). ศาสนาอิสลาม กรุงเทพฯ: ส.วงศ์เสงี่ยม.

ข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต

<http://www.ayutthaya.go.th>

<http://www.thaitambon.com/tambon/ttambon.asp>

ภาคผนวก

บทสัมภาษณ์

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนคลองตะเคียน
2. ประวัติผู้ถูกสัมภาษณ์
3. วัฒนธรรมของผู้ถูกสัมภาษณ์
 - ด้านการศึกษา
 - ด้านความเป็นอยู่
 - ด้านศาสนา
 - ข้อคิดเห็นในการสร้างความเข้มแข็งในชุมชน

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์

- กมล สมภักดี. อายุ 46 ปี อาจารย์ประจำโรงเรียนเทคนิคพระนครศรีอยุธยา และกรรมการประจำ
มัลติคฤหาสน์ บ้านเลขที่ 51/1 หมู่ 2 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- จินตนา ศรีสวัสดิ์. อายุ 39 ปี ธุรกิจส่วนตัว บ้านเลขที่ 17 หมู่ 13 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ซ่มทียะบุญระะ. อายุ 71 ปี อาชีพค้าขาย บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ชินไกรทนต์. อายุ 83 ปี ประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลคลองตะเคียน บ้านเลขที่ 13 หมู่ 8
ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ณัฐพล เลาะวิถี. อายุ 29 ปี ผู้ช่วยผู้อำนวยการ โรงเรียนอิสลามศรีอยุธยามูลนิธิ และกรรมการประจำ
มัลติคฤหาสน์ บ้านเลขที่ 9 หมู่ 4 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ไฉนบ ไกรทนต์. อายุ 77 ปี อาชีพค้าขาย บ้านเลขที่ 14 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- แต้ม แจ่มนิล. อายุ 96 ปี แม่บ้าน บ้านเลขที่ 11 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ธรรมณู กระโห้ทอง. อายุ 43 ปี กำนันตำบลคลองตะเคียน บ้านเลขที่ 11 หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- นุช เขยกลิ่นเทศน์. อายุ 45 ปี อาชีพพนักงานบริษัท บ้านเลขที่ 22 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- บารุง แซ่ลิ้ม. อายุ 48 ปี ธุรกิจส่วนตัว บ้านเลขที่ 61 หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ประสิทธิ์ ไกรประสิทธิ์. อายุ 62 ปี อบต. ตำบลคลองตะเคียน บ้านเลขที่ 19 หมู่ 9 ตำบลคลอง
ตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- พระครูสารจินดาภรณ์. อายุ 55 ปี เจ้าอาวาสวัดโคกจินดาราม หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พระอาจารย์เกณฑ์ สุทสุลี. อายุ 67 ปี พระสงฆ์วัดโคกจินดาราม หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- พระอาจารย์ป้อม ธนปัญญา. อายุ 54 ปี พระสงฆ์วัดโคกจินดาราม หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ไพฑูริย์ บุนนาค. อายุ 51 ปี ประธานสภาองค์กรชุมชนตำบลคลองตะเคียน บ้านเลขที่ 15 หมู่ 4
ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- เฟาะ มณีเทพ. อายุ 76 ปี แม่บ้าน บ้านเลขที่ 29 หมู่ 13 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- มาเรียม ไกรทัด. อายุ 46 ปี อาชีพทำขนมขาย บ้านเลขที่ 23 หมู่ 6 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- มูชา มณีเทพ. อายุ 53 ปี อีหาม่าประจำมัสยิดตะเคียวโยคินราชมิสจินจนสยาม บ้านเลขที่ 16 หมู่ 13
ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ยูซุป กระจ่างพัฒนา. อายุ 43 ปี บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- เยียง แซ่ลิ้ม. อายุ 58 ปี แม่บ้าน บ้านเลขที่ 10 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- วัลลภา ศรสวรรค์. อายุ 49 ปี อาจารย์ประจำโรงเรียนประชาสามัคคี บ้านเลขที่ 19 หมู่ 8 ตำบล
คลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ศุภวิทย์ ลิ่นพิทักษ์. อายุ 61 ปี กรรมการประจำมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า บ้านเลขที่ 5 หมู่ 5 ตำบลคลอง
ตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สม เสนั่น. อายุ 60 ปี อาชีพทำสวง บ้านเลขที่ 3 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สมโภชน์ ยี่แก้ว. อายุ 69 ปี ข้าราชการเกษียณ บ้านเลขที่ 68 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สมาน เต็งวัง. อายุ 69 ปี อาชีพค้าขายบ้านเลขที่ 10 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

- สมศรี เต็งวัง. อายุ 74 ปี อาชีพค้าขาย บ้านเลขที่ 8 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สัมพันธ์ อหรัับ. อายุ 48 ปี อาชีพรับจ้างทั่วไป บ้านเลขที่ 4 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สุนันทา สลัดทุกข์. อายุ 47 ปี อาชีพทำสวน บ้านเลขที่ 29 หมู่ 7 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- สุวิมล กาญจนนา. อายุ 38 ปี พนักงานบริษัท บ้านเลขที่ 15 หมู่ 13 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- หนุ่ม ศรีอนันต์. อายุ 40 ปี ผู้ใหญ่บ้านหมู่ 9 บ้านเลขที่ 4 หมู่ 9 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- หมัด บูระ. อายุ 63 ปี อิหม่ามประจำมัสยิดมายีอุลอิสลาม บ้านเลขที่ 9 หมู่ 8 ตำบลคลองตะเคียน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- อารมณี ราตรีโชติ. อายุ 48 ปี อาจารย์ประจำโรงเรียนบ้านคลองตะเคียน หมู่ 2 (วันครู 2504)
บ้านเลขที่ 24 หมู่ 2 ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัด
พระนครศรีอยุธยา
- อาณัติ เรืองปราชญ์. อายุ 50 ปี คอเตี้ยประจำมัสยิดญามาลุดดิน บ้านเลขที่ 71/1 หมู่ 1 ตำบลคลอง
ตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- อิมรอน กระจ่างพัฒนา. อายุ 51 ปี เลขานุการมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า บ้านเลขที่ 4 หมู่ 4 ตำบลคลองตะเคียน
อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- เอกรัฐ รัมโพช. อายุ 26 ปี อาจารย์ประจำโรงเรียนเทคนิคพระนครศรีอยุธยา บ้านเลขที่ 9 หมู่ 6
ตำบลคลองตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา
- ฮาซัน ฮานาฟี. อายุ 68 ปี อิหม่ามประจำมัสยิดกุฎีซ่อฟ้า บ้านเลขที่ 5 หมู่ 4 ตำบลคลอง
ตะเคียน อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์มัลลิกา มัสอูดี

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปิ่นฉัตร หมอชาติ

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ สกุล	นางสาววิฐา ทองไทย
วัน เดือน ปีเกิด	17 สิงหาคม 2518
ประวัติการศึกษา	ศศ.บ. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช พ.ศ. 2553
สถานที่ทำงาน	บริษัท ไวซ์ โปรเกรส จำกัด 222/364 ซอยศูนย์การค้าแฮปปี้แลนด์ 1 ถนนลาดพร้าว แขวงคลองจั่นเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร
ตำแหน่ง	กรรมการผู้จัดการ

